

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 38.

Onsdagen den 15 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 78, angående tjänstårsberäkning för professorn L. V. A. Stavenow med avseende å hans rätt till ålderstillägg.

§ 2.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo bordlagda andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5—7.

§ 3.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 88, angående anslag till en Sveriges utsädesförenings filial i mellersta Norrland.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Härefter föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, angående herr Åkerlunds m. fl. motion, nr 12, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till hämmande av genom handel med jordegendom uppkommande vanhävd å sådan egenom m. m.

Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 5.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen av utgifter under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Andra kammarens protokoll 1916. Nr 38.

Sedan herr talmannen anmält detta ärende till handläggning, begärdes ordet av

Herr E. A. Nilsson i Örebro, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att vid föredragningen av denna huvudtitel endast kantrubrikerna måtte behöva uppläsas, försävt det icke vid någon punkt föreligger reservation eller någon av kammarens ledamöter anhåller om klämmens uppläsande.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.*

Punkten 3, angående en särskild föredragande i finansdepartementet.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 3 av sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till arvode åt en särskild föredragande i finansdepartementet samt till ersättning åt vikarie för honom under semester på extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 7,315 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode åt en extra kanslissekreterare samt till ersättning åt vikarie för honom under semester å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 5,250 kronor.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Swartz* och *Widell*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Vennersten*: Herr talman, mina herrar! Den nu föredragna punkten innefattar ett ärende, som ju kan synas icke ha någon större betydelse, men på grund av den vikt, som man från departementets sida ändå måste fästa vid detsamma och särskilt på grund av den betydelse, det har för departementets rekrytering, tillåter jag mig att säga några ord till förklaring och till försvar för Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Kammaren behagade finna, att statsutskottet icke ställt sig avisande till framställningen såsom sådan utan blott hållit före, att den icke för närvarande borde tillstyrkas. Jag ser häri ett bevis för att man inom utskottet haft blick för att till grund för denna framställning legat ett verkligt behov. Inom finansdepartementet är arbetet fördelat så, att ärendena i huvudsak behandlas på två byråer, med en byråchef som föreståndare för var och en.

Men sedan Kungl. Maj:ts arbetsbörda så småningom växte sig så stark, att det befanns nödvändigt att avlasta en del av denna börda, så tillkom, som vi alla veta, den nya institutionen regeringsrätten med den följd, att inom de olika departementen, där så behövdes, särskild föredragande anställdes för sådana mål och ärenden, som skulle, eljest hörande till departementen, hos regeringsrätten föredragas. För dessa ärendens beredning och föredragning hos regeringsrätten beviljades på regeringens framställning till riksdagen ett arvode å 7,000 kronor åt särskild föredragande. Inom finansdepartementet hade ju då allt varit väl beställt, oaktat den indelning på två byråer, som sedan länge ägt bestånd, ingalunda var ägnad att möta en ständigt växande arbetsbörda. Men härtill kom, att, som kammaren har sig väl bekant, till detta departement från civil- och ekklesiastikdepartementen överfördes en hel, betydande grupp av ärenden, de s. k. kommunala låneärendena eller över huvud taget ärenden rörande kommunernas finanshushållning. Detta gjorde, att för denna grupp av ärenden man måste se till, att det skapades vid sidan av förut bestående byråer, en avdelning i vikt motsvarande en ordinarie byrå inom departementet. Denna avdelning skulle taga om hand ärenden rörande kommunernas låneansökningar samt därjämte vissa byggnadsärenden, som hittills varit fördelade på de olika departementen. Man fann lämpligt att sammanföra sistnämnda ärenden till ett departement, och det blev finansdepartementet, som erhöll dem med uppgift att tillse att de finge en likartad behandling och att så långt möjligt sparsamhetens krav därvid bleve tillgodosedda. Genom dessa ärendens tillkomst ökades arbetet för den person, som skulle svara för den nya gruppen av ärenden och deras behandling. Då Kungl. Maj:t hos riksdagen begärde och fick en särskild tjänsteman för att sköta om dessa nya ärenden, fastställdes dessutom det villkoret i hans instruktion, att han skulle vara skyldig att så långt han kunde, biträda med beredningen av sådana framställningar från Kungl. Maj:ts sida, som skulle till riksdagen avlätas, d. v. s. han skulle, med ett populärt uttryck, hjälpa till att skriva propositioner.

Nu förstå kammarens ledamöter, att detta arbete av tre olika slag, som jag talat om, är alldeles tillräckligt för att fylla arbetstiden för den person, som har sig beredningen av dessa ärenden och deras föredragning ålagda. Jag vill tillåta mig att fästa kammarens särskilda uppmärksamhet på vikten av att dessa ärenden, varom det nu är fråga, bliva lika sakkunnigt, lika säkert, och såvitt möjligt lika snabbt behandlade som övriga ärenden, som förekomma till behandling inom finansdepartementet. Den tjänsteman, som skall sköta dessa ärendens beredning och föredragning, har samma ansvar, samma arbetsbörda som en ordinarie byråchef, och av honom krävas samma kvalifikationer som av den sistnämnde; han kan säkerligen i fråga om anställning jämföras åtminstone med den person, som har sig föredragningen hos regeringsrätten anförtrodd. Sistnämnda befattning är, som kammaren vet, förenad med en avlöning av 7,000 kronor, och det har då ansetts önskvärt, rättvist och billigt.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.*
(Forts.)

Ang. särskild föredragande i finansdepartementet. att den andre extra föredraganden även finge en avlöning av 7,000 kronor.

(Forts.) Nu frågar kammaren: är det då av så utomordentligt stor vikt att för beredningen av dessa ärenden ha en lika kvalificerad person som för beredningen av de ärenden, som förekomma på de ordinarie byråerna? Jag behöver ju blott vädja till kammarens ledamöter, som väl med få undantag äro intresserade kommunalmän, för att herrarne skola förstå, att det är av stor betydelse för kommunerna, att dessa ärenden bliva sakkunnigt, säkert och snabbt behandlade, och icke endast detta utan även att, då de behandlas, åt dem kan tryggas en skötsel, som endast kan äga rum, därest åt ärendena får ägnas en arbetskraft, som kan bliva på den platsen en längre följd av år, såsom fallet är med ordinarie byråchefer; endast därigenom kan den person, som sköter dessa ärenden, förvärva sig den erfarenhet, duglighet och insikt som fordras för att ärendena skola bliva behandlade på det sätt, som jag nyss antytt, och lär det vara tvivelaktigt att det skall lyckas åstadkomma en så ingående och sakkunnig behandling av dessa ärenden, om man icke får trygga sig hjälp av personer med den kvalifikation, som det här är fråga om.

Därför anser jag, att riksdagen gör klokt i att beakta Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning och bevilja den löneförbättring för innehavaren av befattningen i fråga, som såväl platsens karaktär som arbetets art kräva.

Nu torde man måhända säga, att ärendena icke skulle behöva mera ingående prövning än att de kunde skötas av en mindre kvalificerad kraft. Men jag går då ännu en gång tillbaka till den erfarenhet, jag nyss talade om, till kammarledamöternas erfarenhet som kommunalmän. Jag vågar tro, att de flesta skola giva mig rätt däri, att så mycket har Kungl. Maj:t med dessa ärenden att göra, att det för kommunerna och dem, som sköta deras låneärenden, är av synnerligen stor vikt, att Kungl. Maj:t blir i tillfälle att sköta dessa ärenden genom en sakkunnig och erfaren tjänsteman. Jag vill härvid särskilt påpeka en sak, som under den tid, jag hunnit förvärva mig erfarenhet på detta område, visat sig vara av synnerligen stor betydelse. När ärenden av denna natur inkomma till Kungl. Maj:t så befinnes det tyvärr mycket ofta, att de äro i sådant skick, att komplettering behöves, och detta sker nu genom en mången gång ganska långvarig skriftväxling med vederbörande kommunalmän. På detta sätt och genom den erfarenhet, som vunnits genom ärendenas behandling av en person, som år efter år handskats med dem, undvikas för kommunerna många svårigheter, och givetvis är detta en fördel, då — som jag upprepade gånger tillåtit mig säga — ärendenas sakkunniga, säkra och snabba behandling härigenom blir tryggad. Ingen behöver frukta, att Kungl. Maj:t därvid överskrider sin befogenhet och går kommunernas intressen för nära. Jag behöver blott hänvisa till riksdagens upprepade framställningar till Kungl. Maj:t om låneärendena och deras behandling för att var och en skall förstå, att även om såsom helt naturligt är, Kungl. Maj:t noggrant håller sig inom den ram, som lagen för honom uppdrager, så till-

kommer honom likväl så mycken prövningsrätt och så stort ansvar, att det är av synnerlig vikt för kommunerna att deras låneärenden kunna skötas och verkligen bli skötta på sätt, som jag här sökt göra tydligt.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Jag är glad över — jag upprepar det ännu en gång — att utskottet icke ställer sig avvisande utan i stället pekar på framtiden. Men jag tror, att jag icke säger för mycket, när jag påstår, att det är i viss mån en fara i dröjsmål.

Innan jag går till att i korthet något belysa detta, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på det andra skäl för avslag, som av utskottet anföres. Det är, att det skulle ha visat sig genom undersökning, på grund av upplysningar, som man fått från finansdepartementet, att ärendena icke vore stadda i tillväxt utan snarare hade till sitt antal minskats. Man talar då om kommunernas låneärenden och icke om de andra ärendena och det arbete i övrigt, som tillkommer föredraganden ifråga. Enellertid förstår kammaren mycket väl, att om en sådan minskning inträffat och det har den gjort, så beror det uteslutande på kristiden, i det att Kungl. Maj:t, då kriget började, och det blev svårare och svårare på penningmarknaden, ansåg sig böra mana kommunerna till största möjliga återhållsamhet ifråga om begärande av lån. Det är påtagligt, att denna mening icke förklingat ohörd, utan att kommunerna ställt sig densamma villigt till efterrättelse, och att ärendenas antal därigenom minskats märkbart. Men lika säkert som denna minskning inträffat, lika säkert är, att den endast är av ren tillfällig natur; och jag tror inte jag säger för mycket, om jag för kammaren tillkännager, att den minskningen redan har upphört, sedan penningställningen nu blivit bättre och sedan vi vant oss vid de förhållanden, som nu råda. Kommunernas lånebehov kunna icke avvisas, skolor måste byggas, kyrkor måste repareras och många andra arbeten vidtagas även på den grund att man icke vill ge ytterligare anledning till arbetslöshet utan tvärtom vill förebygga sådan. Av denna orsak måste ärendenas antal åter växa. Det nu ifrågavarande skälet från utskottets sida kan således icke anses vara bärande för ett avslagsyrkande. Och då utskottet i övrigt icke anför något annat, än att Kungl. Maj:t låtit antyda, att man har att i riksdagen vänta förslag om lönereglering för statsdepartementen måhända redan till nästa år, vill jag säga att jag tror det vore riktigt att avgöra ärendet nu, på grund av den omständighet, som jag nyss anförde, att det ligger fara i dröjsmål.

Jag vill säga, att vad jag nu kommer att anföra hade jag gärna velat använda som motivering för det föreliggande kungliga förslaget, men jag ansåg det icke vara lämpligt att göra det. Som förhållandena nu ligga, kan jag inte hålla tillbaka med denna lilla anmärkning, och jag hoppas, att kammaren och utskottet icke skall missuppfatta mig. Det är inte så bra ställt med rekryteringen inom våra departement, som önskvärt vore, och det är inte så lätt att få unga, dugande krafter att träda till och utbildas inom departementen, som det tidigare varit. Kammaren skall nog förstå detta, utan att jag behöver ge mig in på en utförlig bevisning härför. Men säkert är, att skulle

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

något hjälpa upp rekryteringen och hålla arbetsglädjen uppe, så är det, om riksdagen vill visa tillmötesgående i sådana fall, då man kan visa på nyttan av ett sådant tillmötesgående. I detta fall tror jag man kan påvisa en sådan nytta. Den post det gäller är ifråga om ansvar och arbete, såsom jag sökt ådagalägga, likvärdig med en byråchefsbefattning. Den person, som nu innehar denna plats, har under de år han varit sysselsatt med arbetet visat sig fullt kompetent och vunnit betydande erfarenhet till gagn för arbetet och icke minst för kommunerna. Jag tror därför, att det icke vore lyckligt om kammaren avvisar förslaget, så väl motiverat som jag anser det vara, genom att visa på framtiden. Ingen vet vad framtiden bär i sitt sköte, och ingen vet huruvida de förhoppningar om en snar lönereglering, som man här tror på, skola gå i fullbordan. Jag antager att i detta avscende någon upplysning kan framkomma i diskussionen. Jag anser det icke vara förenligt med mitt ansvar att icke för kammaren framlägga spørsmålet som jag ser det. Och jag vågar hoppas, att kammaren och särskilt utskottet icke skola misstycka, att jag så gjort. Jag hade icke trott mig handla fullkomligt riktigt, om jag låtit denna punkt gå förbi utan att göra ett allvarligt försök att få kammaren med på den löneförbättring, som här är ifrågasatt. Skulle det icke lyckas så skall det icke kunna skyllas på att vederbörande statsråd icke tillkännagivit, hurudant läget är utan då måste det bero på bristande förmåga att klargöra det verkliga förhållandet.

Herr Odqvist: Herr talman, mina herrar! Då jag varit med om den förberedande behandlingen av detta ärende i statsutskottet, så skall jag be att få taga kammarens tid i anspråk några minuter. Här är ju förhållandet, att det är meningen, att en extra kanslisekreterare skall utbytas mot en särskild föredragande. Lönen för den nuvarande befattningen är 5,250 kronor, för den blivande skulle lönen bli 7,315. Nu har man inom statsutskottet ansett, — som man vanligen brukar resonnera där, — att, när det vid undersökning som vidtagits, visat sig, att ärendena år efter år fallit i antal, man icke bör i allmänhet höja lönen för den, som sköter dessa ärenden inom ett departement, det må nu vara vilken som helst. Så har varit förhållandet här. Nu kan så vara, som herr finansministern säger, att det beror på kristiden att antalet ärenden minskats, men jag är säker om att ifall det efter kristiden kommer att ökas, så kan man då vara beredd att sätta till en särskild föredragande, sedan detta skett. Nu har det också av justitieministern, vid statsrådsberedningens behandling av ärendet sagts, att redan kommande år antagligen komme att för riksdagen framläggas förslag rörande löne-reglering inom departementen. Nu har herr finansministern här sagt, att det kan hända, att detta icke kan ske. Men även om det icke skulle kunna ske till kommande riksdag, så skulle väl befattningen ändå kunna uppehållas på samma sätt som nu under loppet av flera år med en yngre kraft. Nu uppehålls den av en amanuens. Och amanuenser böra vara belåtna med en inkomst av så pass stort belopp som 5,250. Riksdagen har i allmänhet varit emot sådana partiella

lönereformer. Då det nu ställes i utsikt och det ständigt påstås, att det är alldeles nödvändigt, att det göres något för att få ordnade löneförhållanden inom departementen, så är jag nästan säker på att en sådan fråga inom kort, antagligen redan vid kommande riksdag, kommer att framläggas för riksdagen.

På grund av vad jag anfört skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Herr finansministern betonade ju, att han i utskottets utlåtande icke fann något som kunde innebära, att utskottet ställde sig avvisande mot själva den tanke, som låg till grund för föreliggande förslag, nämligen att tillförsäkra departementet personal, som besitter nödiga kvalifikationer för att bedöma dessa synnerligen viktiga ärenden. Ja, jag tror mig kunna försäkra, att det icke varit benägenhet att undandra Kungl. Maj:t erforderliga krafter för att pröva frågor av så vittgående art som dessa, som bestämt utskottets ståndpunkt. Men för mig liksom också för några andra av utskottets ledamöter, har icke beloppet varit det avgörande för det slut, vartill vi kommit, utan det är snarare den av Kungl. Maj:t lämnade utredningen rörande det läge vari ärendet nu befinner sig, som gjort att vi på sakernas nuvarande ståndpunkt icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av denna nya ämbetsman.

Kungl. Maj:t säger själv i propositionen på sidan 7 i anslutning till det betänkande som de i augusti 1912 tillkallade särskilda sakkunnige avgåvo år 1914 — vari de uttala sig för en begränsning av kommunernas skuldsättning och i sådant syfte förorda en något ökad statskontroll, varjämte de angiva några riktlinjer för en anordning härav —: »Vad de sakkunnige härom anfört, har jag funnit vara värt beaktande. Emellertid tarva de sakkunniges anvisningar ytterligare utredning för att kunna omsättas i tillämpning. Sådan utredning är också av mig igångsatt.» Men så säger statsrådet vidare, att just med hänsyn till denna nu pågående utredning vill statsrådet vidtaga här ifrågasatta åtgärder att utöka möjligheterna för departementet att mera ingående pröva de inkomna låneansökningarna. Om det nu endast gällde att åstadkomma en mera ingående prövning av kommunernas låneansökningar, så vore ju därom intet annat än gott att säga. Men så vitt jag förstår av innehållet på sidan 8 i propositionen är det icke härtill Kungl. Maj:t ämnar inskränka sig, utan Kungl. Maj:t anser sig, om detta program realiserar, äga befogenhet att bedöma även huruvida de av kommunerna beslutade utgifterna äro av beskaffenhet att de skola anses *nödiga*. Det är ett alltför djupt ingripande i kommunernas beslutanderätt för att man skall kunna tillåta att det sker på ett sådant sätt, och det förefaller mig att det måste innebära en ganska allvarlig rubbning i kommunernas rätt att sköta sina angelägenheter. Innan jag biträder någon som helst åtgärd, avsedd att befästa den nu uttalade tanken, vill jag för min del att riksdagen skall ha haft ett ord med i laget när gränserna skola uppdragas för Kungl. Maj:ts rätt att

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

bestämma kommunernas låneangelägenheter i vad de avse utökning av nu gällande bestämmelser. Jag har så mycket mindre anledning att vilja gå med på en sådan tanke som den, vilken här uttalas på sidan 8 i den kungl. propositionen, som ju i den kommun jag representerar, vi icke ha någon anledning att vara riktigt förtjusta i Kungl. Maj:ts sätt att pröva vissa av oss företagna låneanordningar — jag åsyftar icke nuvarande Kungl. Maj:t, ty Kungl. Maj:t växlar ju då och då. För några år sedan var det ju för en hel rad av kommuner mycket begärligt att bygga järnvägar i alla möjliga riktningar. Även vår kommun indrogs i detta byggnadsraseri och detta föranledde, att våra stadsfullmäktige en vacker dag beslöto att ikläda kommunen borgensförbindelser för icke mindre än 2,180,000 kronor. Stora skaror av stadens skattedragande medlemmar vände sig då i en särskild petition till Kungl. Maj:t och bad att denna kalk måtte gånga ifrån de skattedragande, enär det kunde ifrågasättas om beslutet vore fullt lagligt grundat. Föredragande statsrådet Vestring och ett par andra statsråd voro av den uppfattningen, att stadsfullmäktiges åtgärd icke borde godkännas, men av konstitutionsutskottets relation av ärendets behandling framgår, att dåvarande statsminister Boström och övriga statsråd ingrepo mot departementschefen och helt enkelt dekretade, att stadens skuldbörda skulle ökas med ansvaret för dessa 2,180,000 kronor. Om uti ett ärende, som för en kommun är av så vittgående beskaffenhet, statsministern ingriper på departementschefens område och dikterar ett sådant beslut, så är detta icke ägnat att göra oss riksdagsmän benägna att ytterligare utvidga Kungl. Maj:ts prövningsrätt, då vi ju icke kunna vara försäkrade mot den eventualiteten att statsministern ännu många gånger kan vilja ingripa i de olika departementschefernas göranden och låtande och diktera beslut, som kunna vara synnerligen farliga för kommunerna. Min ställning till frågan bestämmes således uteslutande av önskan att i min mån bidra till att icke onödigtvis en tryckande hand lägges på kommunernas sätt att ordna sina angelägenheter. Då det redan i den gällande kommunalförordningen finnes en bestämmelse, som säger, att det skall vara två tredjedels majoritet för att en ny utgift skall kunna göras, så tycker jag att däruti ligger en mycket stark garanti emot förhastade beslut i frågor rörande kommunernas skuldsättning. Jag vill emellertid betona, att jag ingalunda vill ifrågasätta att icke Kungl. Maj:t skall ha rätt att pröva dessa synnerligen vittgående spörsmål, men jag tror icke, att det kan vara nyttigt att på sätt man nu avser tillsätta en tjänsteman med delvis utvidgade uppgifter och sedan man tillsatt denne tjänsteman kanske fortsätta med denna nya utvidgning av Kungl. Maj:ts rätt utan att spörja riksdagen, huru denna nya kontroll närmare skall reöleras. Det är detta, som är huvudskälet för mig, varför jag icke kunnat biträda den kungl. propositionen. Jag vill ännu en gång betona, att det icke är beloppet, 7,000 kronor eller 5,000 och några hundra kronor, som är avgörande för mig i detta fall, utan när jag har full garanti för att riksdagen får vara med att pröva de bestämmelser, som äro avsedda att gälla för Kungl. Maj:ts utvidgade prövningsrätt

över kommunernas ekonomiska förvaltning, skall jag vara den förste att biträda ett förslag avsett att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande personal med nödiga kvalifikationer.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Såsom saken nu ligger ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm.

Herr Lithander: Herr talman! Det är ju med nöje man konstaterar, att det icke höjts någon röst mot själva det arbete, som det här är frågan om. Det har betonats, att man i vissa avseenden önskat nya garantier för riksdagens medverkan, och det har även anförts skäl för att man icke borde gå med på det belopp Kungl. Maj:t begärt utan hålla sig till ett något mindre belopp. Nu ha vi emellertid hört huru herr statsrådet och chefen för finansdepartementet varmt förordat Kungl. Maj:ts förslag. Han har framhållit, att detta förslag är en direkt följd av att Kungl. Maj:ts arbetsbörda vuxit, vilket ju som vi väl känna till, beror på många anledningar.

Vad är det Kungl. Maj:t begär? Jo, att få ett lönebelopp anslaget, som motsvarar befattningens arbetsbörda och uppgift. En omständighet som framför allt lantmännen, men även riksdagsmännen i övrigt, böra finna särskilt beaktansvärd är ju, att regeringen på detta sätt sökt skaffa sig möjlighet att snabbt och säkert pröva de växande krav på lån, som komma från olika bygder. Detta är ju något som bör behjärtas. Herr statsrådet har redan framhållit en sak, och jag ber såsom köpman få stryka under, att det icke är lätt att i samma mån som förr få tillfredsställande rekrytering i ämbetsverken, när man vet vilken tävlan om de bästa krafterna som verken måste utstå med industrien och handeln. Om det då förhåller sig så, att i dessa departement finnas fyra befattningar, som alla ha samma uppgifter, men av dessa befattningar endast tre med en lön som motsvarar arbetet, medan lönen för den fjärde är lägre, så är det klart, att man icke har att räkna med mer än tre tillfredsställande avancemangsmöjligheter i stället för, som det borde vara, fyra. Det är denna skillnad Kungl. Maj:t velat jämna ut, och jag får säga, att när nu herr statsrådet, som ju tydligen visat att han i mångt och mycket vill göra och gjort avsevärda besparingar för landet och riksdagen, när han anser, att det är behöfligt med hänsyn till de uppgifter som åläggas befattningshavaren ifråga, att få även denna enskildhet ordnad, synes det mig, att riksdagen borde bevilja beloppet, som ju för övrigt är så litet. Det är nog annars så, att goda krafter lockas över eller tagas på förhand, och detta gör, att våra verk inte kunna så fungera som vi vilja att de skola göra. Detta gäller icke minst finansdepartementet. I dessa tider, då icke blott de normala kraven ställas på departementet, utan även ständigt växande nya uppgifter läggas på detsamma, uppgifter, som göra att arbetet får läggas om i den ena eller andra riktningen, allteftersom det är den ena eller andra utredningen, som skall verkställas, är det förenat med alldeles särskilt stora svårigheter för departementet att på ett tillfredsställande sätt fungera; vi veta också att vi fordra snabbhet då det gäller de olika åtgärdernas vidtagande.

Ang. särskild
föredragnings-
i finans-
departementet.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Lithander förenade sig herrar *Jeansson* i Kalmar, *Lübeck* och *Thore*.

Herr *Palmstierna*: Herr talman, mina herrar! Det är närmast ett par ord i statsrådsprotokollet, som göra att jag begärt ordet här. De många kommunalmän, som sitta i denna kammare, ha icke kunnat undgå att uppmärksamma, att herr finansministern till statsrådsprotokollet gjort några uttalanden, som äro av ganska betydelsefull innebörd, i fråga om förhållandet mellan staten och kommunerna. För min del ser jag dessa uttalanden såsom ett symptom, bland de många andra under de sista åren, på att en viss strömkant-ring håller på att inträda i förhållandet mellan staten och kommunerna, att staten utökar undan för undan sin kontroll och sitt inskridande i fråga om kommunala ärenden, vilket eventuellt kan ske under sådana former, att kommunernas självstyrelse kommer att beskäras därunder. Jag tror att det kan vara angeläget att, när ett ärende av denna beskaffenhet föreligger, det säges från kommunrepresentanterna i riksdagen ett ord, som anmodar Kungl. Maj:t att här iakttaga en viss varsamhet.

Jag säger, att symptom föreligga och det av olika slag. Det första som riksdagen märkte var 1913 års lagstiftning om begränsning av kommunernas fria lånerätt. När denna lag, innan den kom på riksdagens bord, granskades av erfarna kommunalmän, var den i sådant skick, att lagen befanns vara totalt omöjlig och den blev refuserad och kom i fullständigt omskrivet skick hit. Där var det bristande samverkan mellan Kungl. Maj:t och städerna, som gjorde att lagstiftningen höll på att bli alldeles felaktig och även sedan den kom till visat sig icke fylla måttet.

Jag vill påpeka även ett par andra exempel. Här tillsattes en kommitté, kommunalkreditkommittén tror jag att jag kan benämna den, eller jag vill använda uttrycket den Benckerska kommittén. När den avgav sitt betänkande, som rörde den kommunala lånekassan, fanns däri en avhandling rörande begränsning av kommunernas lånerätt med förslag i detalj på punkt efter punkt, och i denna kommitté, som tillkom utan någon direkt samverkan med stadsrepresentationen, satt icke heller någon, som var direkt representant för städerna. Jag vill nu till herr finansministern säga, att min kritik icke riktar sig mot honom, utan mot den Kungl. Maj:t, som vid det laget skötte statsstyrelsen. Strax efteråt tillkom en annan kommitté, — hr Cavallis — som skulle se till, huruvida ökad kontroll från statens sida över kommunernas skuldsättning är av omsändigheterna påkallad, och det är denna kommitté, som herr statsrådet Vennersten äsviftar i statsrådsprotokollet. Då kom denna kommitté fram i sin ordning med ett långt förslag om begränsning av kommunernas skuldbörda och ett helt system härför och detta utan någon samverkan med den andra kommittén. Resultatet blev, att de två kommittébetänkandena delvis

slogo ihjäl varandra och på mycket viktiga punkter strida mot varandra. I denna sista kommitté, som jag talade om, fanns icke en enda erfaren kommunalman. Den tillkom utan samverkan med stadsrepresentationen.

Är det nu verkligen så, som i statsrådsprotokollet framhålles, att det är önskvärt att åstadkomma en begränsning av kommunernas skuldsättning och att få ökad kontroll över kommunerna och att Kungl. Maj:t önskar en undersökning till utrönande, huruvida de anstalter, som skola bekostas med lånemedel, äro nödvändiga för kommunen, så vill jag vördsamt hemställa, att Kungl. Maj:t icke måtte gå på denna sista kommittés förslag utan att en samverkan med kommunalrepresentanter kommer till stånd.

Här står visserligen nu, att herr finansministern har ansett en vidare utredning av detta kommittébetänkandes tillämplighet i olika avseenden vara önskvärd, men då ber jag att en sådan utredning icke måtte få ske blott av departementets krafter utan att kommunalmän få medverka därvidlag. Vi ha i olika avseenden erfarenhet om, hurudant resultatet kan bli, när man icke låter direkt samverkan äga rum. Kammarens ledamöter få om några ögonblick att avgöra ett mycket stort och betydelsefullt förslag, nämligen om fastighetsregister för stad. Det är ett typiskt bevis på att man offrar kostnader, omsorg, årslångt arbete på att uppgöra ett lagförslag, som är ett fullständigt fiasko, när det framkommer, och detta därför att man icke haft tillräckligt förtroende att, såsom man borde, samverka med städernas representanter. Också är jag viss, att riksdagen kommer att alldeles avföra lagförslaget, som är enhälligt avstyrkt. På detta ytterst känsliga område, som rör den kommunala finansiella hushållningen, är det också av största vikt att samarbete etableras.

Nu undra måhända kammarens ledamöter, vad allt detta eventuellt kan ha att göra med den lilla omorganisation, som avses i finansdepartementet och med yrkandet i den kungl. propositionen och med det avslagsyrkande, som kommit från utskottet. Redan för något år sedan, när denna plats tillsattes, tillät jag mig göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att här inleddes vi på en väg, sådan att det gäller för oss att å ena sidan söka att vidare bana vägen framåt, ty vägen är riktig, och å andra sidan tillse att detta sker i lämpliga former. Den särskilde föredragande i departementet, som det här är fråga om, blir i själva verket vad tiden lider kärnan, kring vilken man skall spinna den byrå inom departementet, som har hand om samarbetet med kommunerna rörande deras finanshushållning, och denna administrativa utveckling, som jag talat om tidigare, kommer att bli synnerligen betydelsefull och det är av allra största vikt att de kommunala representanterna i riksdagen uppmärksamma utvecklingen på detta område.

Jag delar väsentligen min ärade partivän, herr Thorssons, uppfattning i frågorna, men jag kan tyvärr icke komma till hans slut. Han gick på rent avslag. För mig ställer det sig tvärtom så, att just därför att detta är så betydelsefullt måste vi se till att utvecklingen icke hejdas och strypes utan får gå sin jämna gång, visserligen under

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

varsamma former. Vi började denna utveckling i obetydlig skala, när vi beviljade tillsättandet av denna tjänsteman, och vi behöva nu använda en högre löneskala för att därmed markera en högre kvalifikation på tjänstemannen i fråga — efter min erfarenhet från det kommunala livet en intresserad och dugande kraft — och småningom behöva vi en hel organisation inom departementet, som sköter dessa ärenden, ty det är icke längre bara fråga om den formella kontrollen, utan här måste vi ha också den sakliga kontrollen och icke blott kontrollen, utan en konsulterande verksamhet. Här hava vi ju många representanter för små municipalsamhällen. Jag har haft under föregående verksamhet tillräcklig erfarenhet av hur svårt det är för representanterna för små municipalsamhällen att klara sig i det finansiella. Man skulle i departementet ha någon »farbror», som hjälper dem och handleder dem, som talar om hur de skola bära sig åt, hur de skola skriva sina ansökningar och var de skola få sina lån eventuellt m. m. Ett gott och noggrant samarbete bör etableras. För att kunna göra detta måste utvecklingen normalt fortskrida på området i fråga, och jag kan för min del därför icke vara med om avslag.

Den motivering, som är given av utskottet, förefaller mig icke vara så alldeles stark. Motiveringen är den, att ärendenas antal ha minskats. Ja, naturligtvis, visst ha ärendenas antal minskats under den kristid vi nu leva i. Det är helt naturligt, att så är förhållandet, och Kungl. Maj:t har för övrigt också påpekat, att kommunerna icke böra göra så många låneansökningar. Men även med en minskning av ärendena nu komma de att öka i antal så fort freden slutits, om också kanske någon återhållsamhet kommer att fortfaara under ytterligare någon tid. Men det är icke ärendenas *antal*, som här är det avgörande spörsmålet, utan i och med det, att man kommer ifrån den formella kontrollen och ingår på den sakliga granskningen och den konsulterande verksamheten, kommer på vederbörande tjänsteman att ställas fordringar och anspråk och hans tid kommer att upptagas på ett helt annat sätt än tillförne. Det förefaller, som om det ärade utskottet hade förbisett detta, och dock är, såsom jag förut påpekat, denna utveckling önskvärd.

Vidare är det alldeles givet, att man bör söka åstadkomma att de, som ägna sig åt arbetet inom departementet, skola kunna specialisera sig på frågorna, och detta sker i och med det att man bereder en sådan ställning åt vederbörande tjänsteman, att sedermera undan för undan en uttryckning kan ske och han får möjlighet att helt och uteslutande ägna sig åt arbetet i fråga. Trots det att utskottet intagit en sådan avvisande hållning, dristar jag i alla fall yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr Thorsson nämnde ett ord i förbigående, att riksdagens medverkan skulle vara nödvändig beträffande de föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde utfärda rörande kommunernas hushållning. Jag är nu icke riktigt viss om, att detta alldeles överensstämmer med den praxis rörande kommunallagarnas tillämpning, som hittills rått, och jag är ej heller övertygad, att det är alldeles nödvändigt att den frågan kommer inför riksdagen, men vad jag starkt vill betona är, att det

måste vara samverkan med kommunernas representanter i sämja och förtroende, så att icke Kungl. Maj:t skall hålla på att nagelfara och vara en hård husbonde utan det skall vara en uppgörelse i godo, hur man skall ordna saken. Ty den goda viljan finnes från kommunernas sida att underordna sig under den allmänna hushållningens behov och krav. Jag hade önskat att i utskottets utlåtande några ord kommit in härom såsom en kritik av herr finansministerns uttalande och för framhållande av att all varsamhet borde iakttagas. Det har icke skett, utan i stället har man blott avstyrkt den åtgärd, som Kungl. Maj:t föreslagit. Såsom jag redan anför, finner jag icke detta vara alldeles motiverat och framför allt har jag med mitt anförande velat fästa uppmärksamheten på den nödiga utvecklingen av denna fråga och behovet av gott samarbete mellan Kungl. Maj:t och kommunerna.

Jag ber alltså, herr talman, på dessa grunder att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Häruti instämde herr *Tengdahl*.

Herr Schotte: Herr talman! Då jag för närvarande är sysselsatt med åtskilliga frågor, som beröra statsdepartementen och deras tjänstepersonal, skall jag tillåta mig att yttra några ord.

Statsutskottet har särskilt fäst sig vid att de låneärenden, som utgöra det väsentliga av den ifrågasatta befattningshavarens arbetsbörda, skulle ha minskat och åberopar i det hänseendet vissa siffror. Det är redan förut framhållet, att det i själva verket är sådan minskning inträtt under nuvarande förhållanden. Men det är nog icke blott antalet av de inkomna ärendena, som man här har att fästa avseende vid, när det gäller att bedöma ifrågavarande befattningshavares arbetsbörda, utan man får också taga hänsyn till de avgjorda ärendenas antal. År 1913, då det inkom 332 ärenden, avgjordes 277, och detta visar, att ett mindre antal inkomna ärenden kommer att föranleda proportionsvis ett större antal avgjorda.

Det är också så, att om man betraktar finansdepartementets arbetsbörda överhuvud, finner man många förhållanden, som göra att man, såvitt jag kan förstå, är fullkomligt tvungen att söka vinna de bästa möjliga arbetskrafter och få största möjliga kontinuitet i arbetet. Departementets arbetsbörda i dess helhet har ökats väsentligt från 2,819 ärenden år 1905 till 3,804 år 1913 och år 1914 något över 4,000. Jag håller mig här blott till de normala åren och icke till den alldeles särskilda ökningen av arbetsbördan, som inträffat under krisåren. Det visar sig härvid, att inom finansdepartementet råda så otjänliga förhållanden, att expeditionschefen i stor omfattning måste anlitas för de löpande ärendena. Om man lägger ihop de ärenden, som han handlagt under 1913, med sådana av departementschefen avgjorda ärenden, som kunna föras till samma kategori, så uppgår antalet till

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

656. Om man därifrån drager det normala arbetet för expeditionschefen, nämligen utarbetandet av propositioner och framställningar till riksdagen, vilka utgöra 135, så är det i alla fall över 500 löpande ärenden, som expeditionschefen måste handlägga. Detta innebär naturligtvis slöseri med arbetskraft. Jag förutsätter, att det fortfarande kommer att bli såsom jag vet att det hittills delvis varit, att, därest den särskilda föredragandens arbetsbörda genom särskilda omständigheter minskas på det kommunala området, hans tid fullt utfylles genom att andra ärenden läggas till honom. Det har redan skett med avseende på åtskilliga byggnadsärenden, och det kommer måhända att ske i ytterligare utsträckning, därest man ger honom en sådan avlöning, att han helt och fullt kan ägna sig åt arbetet inom departementet.

Det är alldeles tydligt, att det förslag som Kungl. Maj:t här framlagt icke kan i ringaste mån vara prejudicerande för det förslag, som kan komma från löneredgeringskommittén eller bli grundat på den utredning, varmed jag för närvarande är sysselsatt. Det är också tydligt, att finansdepartementets tjänstemannakår ifråga om de högre posterna behöver vissa förstärkningar, såvida icke hela arbetet skall komma att förhalas på ett sätt, som kan innebära sina vådor, och såvida icke balanserna skola bli alltför stora.

Det är således klart, att man här icke kan behöva befara att genom beviljandet av ett dylikt anslag, som för övrigt utgår på extra stat för varje år, i någon mån föregripa den definitiva ordning, som jag hoppas kan komma till stånd vid nästa riksdag, ehuru detta ingalunda låter sig med visshet förutsägas, då ju denna fråga beror på löneredgeringskommitténs förslag och även på den omnämnda utredningen, som, enligt vad jag föreställer mig, bör bli av så pass omfattande och beaktansvärd innebörd, att ytterligare utredning icke blir av nöden. Det är i alla händelser tydligt, att det är synnerligen viktigt att vinna kontinuitet och behålla de krafter, som man har förtroende till. Det är också uppenbart, att statsdepartementens rekrytering över huvud taget erbjuder ett ganska kinkigt problem och att varje åtgärd, som kan verka försvårande i detta fall, bör av riksdagen undvikas, särskilt då det, såsom här, gäller ett så relativt obetydligt belopp som det nu ifrågasatta.

Jag kan i övrigt i väsentliga delar ansluta mig till vad friherre Palmstierna här yttrat. Herr Thorsson har framhållit, att det huvudsakliga skälet för hans ståndpunkt var att söka däri, att han ville uttala sitt missnöje med det sätt, varpå Kungl. Maj:t handlagt dessa ärenden. Det är möjligt, jag medger det, att man här slagit in på en väg, som icke innebär tillräcklig trygghet för den kommunala självstyrelsen, men detta är i varje fall en sak, som i detta sammanhang icke varit avgörande för mig. Jag tror det varit bättre, om utskottet hade genom ett uttalande i motiveringen fått fram sina synpunkter härvidlag.

än att man, som nu skett, begagnat sig av de åberopade förhållandena för att pruta på ett arvode till avlönande av en tjänsteman, som icke bör tagas för huvudet för den saken, då ju Kungl. Maj:ts i det här fallet är den bestämmande och direktivgivande.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Jag ber att väsentligen få ansluta mig i övrigt till friherre Palmstiernas yttrande, och jag ber att få framhålla, att man här icke bör låta de åberopade förhållandena med avseende på den kommunala lånerörelsen inverka på denna anslagsfråga, som i och för sig är obetydlig, och i avseende å vilken rättvisan fordrar, att den extra föredraganden inom detta departement likställes med andra extra föredragande såväl inom finans-, civil och ecklesiastik- som övriga departement.

Jag tror, att goda skäl ur nu angivna synpunkter blivit framställda för Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del, och jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och således också till den i ämnet avgivna reservationen.

Herr Rydén i Malmö: Jag har begärt ordet för att framställa ett annat yrkande, än det som innehålles i utskottets betänkande. Inom statsutskottet gjorde sig den uppfattningen på nästan alla håll gällande, att man måste hysa betänkligheter mot vissa av de grunder för de kommunala låneärendenas handläggning inom finansdepartementet, som här blivit framlagda av herr finansministern. En anslutning i viss mån till dessa grunder skulle man måhända anse vara för handen, om man här iakttoge fullständig tystnad i denna sak. Ifrågavarande betänkligheter togo sig inom utskottet t. o. m. formen av ett särskilt yrkande, som emellertid icke vann fullt hälften av utskottets ledamöter, och därför fick förfalla. Inom utskottsmajoriteten hävdade man nämligen den uppfattningen, att i och med det att man avstyrkt själva framställningen om löneförhöjning, så finge man anses ha utan vidare givit vid handen, att man icke intagit en gillande ståndpunkt beträffande förut omnämnda grunder.

När yrkande nu här i kammaren blivit framställt angående bifall till Kungl. Maj:ts förslag, så finner jag mig emellertid nödsakad att framställa ett positivt yrkande, som garderar oss mot det missförstånd, som kunde uppstå, om möjligen Kungl. Maj:ts förslag bleve antaget och följaktligen riksdagens skrivelse komme att avfattas utan ett enda ords motivering beträffande lånegrunderna. Jag tror mig kunna undvika ett sådant missförstånd, vare sig nu den ena eller andra meningsriktningen segrar, genom att frambara ett förslag till tillägg till utskottets motivering, ett tillägg, som kunde tagas, vare sig Kungl. Maj:ts förslag blir bifallet eller utskottets hemställan antages.

Detta tillägg skulle, herr talman, lätt låta sig göra på det sättet, att man behölle utskottets yttrande oförändrat, ända tills man kom till sista raden av detsamma, där man skulle sätta punkt efter ordet »avlöningsförhöjningen». Man finge således med meningen: »Utskottet kan således för det närvarande icke

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet
(Forts.)

tillstyrka den föreslagna avlöningsförhöjningen.» Sedan skulle man insätta det av mig föreslagna tillägget, så lydande: »Med hänsyn till vad föredragande departementschefen anfört angående de grunder, efter vilka prövning av kommunala låneansökningar äger rum, finner sig utskottet böra uttala, att det icke nu tager ståndpunkt till desamma. Utskottet hemställer — —.» Därefter skulle så följa utskottets kläm oförändrad.

Därmed ha vi, vare sig den ena eller andra riktningen seg-rar, enligt vad jag tror, samlats om en mening, som nog är den förhärskande, nämligen att man icke vill här ha ansetts utan vidare godtaga de grunder, som departementschefen angivit såsom vägledande för prövning av kommunala låneärenden. Jag hyser personligen den uppfattningen, att man tangerar gränserna för vår kommunala självstyrelse, när man ingår på en prövning, huruvida de lånemedel som begäres äro nödvändiga för kommunen. Och går man vidare fram på den vägen, böra såväl ur reell som ur konstitutionell synpunkt ifrågavarande grunder dels utformas i en förordning, dels ock underställas riksdagens prövning. I annat fall kunna vi komma därefter, att denna regeringsmaktens rätt att pröva låneansökningar användes för oinskränkt och för hänsynslöst, varigenom grunderna för vår kommunala självstyrelse helt och hållet förtryckas.

Det är gentemot sådana konsekvenser, som jag ställer mig ytterligt betänksam. Om man bifaller det tillägg till motiveringen, som jag föreslagit, så är därmed sagt, att vi ej godtagit eller tagit slutlig ståndpunkt till den nu berörda frågan. Om finansministern mot förmodan finner sig icke kunna gå med härpå, så anser jag mig hänvisad till att lägga fram ett längre gående yrkande, i vilket frågan om den kommunala självstyrelsens principer kommer till direkt uttryck. Det är denna fråga, som huvudsakligen varit föremål för resonemanget inom utskottet.

Vad nu själva anslagsfrågan beträffar, så kan jag mycket väl förstå, att man kan resonera om ett sådant löneförslag, som det av Kungl. Maj:t här framlagda. För min del skulle jag också utan ringaste betänksamhet ha yrkat bifall till förslaget, om jag därmed haft någon garanti för att man på den platsen fått en person, som suttit inne med verklig kommunal erfarenhet. Ja, jag skulle utan betänksamhet ha voterat byråchefens lön, om man finge en man dit, som med sin ämbetsmannakompetens förenade omfattande kommunala insikter. Men hur är det nu, vad vinner man genom att bifalla detta förslag? Såvitt jag förstår, icke annat än att en person, som helt visst är en förträfflig ämbetsman, men som saknar kommunal erfarenhet, som icke deltagit i och icke i önskvärd grad kan känna exempelvis landskommunernas liv, kommer att få denna lön och sedan kommer att sitta kvar på denna post. Genom att höja lönen binda vi honom vid platsen. Jag ber ännu en gång att få betona, att jag hyser stor respekt för denna persons skicklighet, men jag upprepar också, att det är den kommunala erfarenheten, kännedomen icke minst

om landskommunernas liv och verksamhet, som behöves och som bör utgöra första villkoret för innehavaren av denna post. Detta vinna vi icke genom att votera 2,000 eller 1,750 kronors större avlöning, utan härigenom låsa vi endast fast honom först som extra föredragande, sedan som byråchef och sedan som chef för det ämbetsverk, som herr Palmstierna antydde att vi skulle komma fram till. Vi låsa fast en person, som icke under sin ämbetsmannaverksamhet skaffat sig den erfarenhet på det kommunala området, som bör utgöra det första kompetensvillkoret för erhållandet av denna plats.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Jag lägger således icke, herr talman, uteslutande sparsamhets-synpunkter på detta anslagsärende, utan jag gör den synpunkten gällande, att man vinner icke det mål man vill vinna, man får icke en kommunalt kunnig karl för dessa pengar, utan man låser fast en person, som i och för sig må vara en än så dugande ämbetsman, men som icke fyller de anspråk, som man måste ställa på honom. Under sådana förhållanden har jag, herr talman, anslutit mig till yrkandet om bifall till statsutskottets hemställan även i avseende på anslagsfrågan och yrkar sålunda nu bifall härtill med det tillägg till motiveringen, som jag här föreslagit.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Nu ha vi i denna sak kommit så långt, såvitt jag förstår, att vi funnit, att det knappast är någon, som håller på utskottets motivering. Man har också kunnat konstatera, att man här icke vill åberopa det motiv, som utskottet angivit såsom skäl för avslag å den ifrågasatta avlöningsförhöjningen, d. v. s. att ärendenas antal skulle ha nedgått — det tjänar icke något till att gå på den bogen, ty det gäller icke blott dessa ärenden, utan det är andra ämbetsgöromål, som åligga ifrågavarande föredragande.

Nu har man som sagt hunnit så långt. Då blir frågan: huru skall man förfara och vad anser man om Kungl. Maj:ts prövningsrätt eller underställningsrätt beträffande de kommunala besluten och särskilt lånebesluten? Här har det förut varit så — det veta alla som haft med kommunernas affärer att göra — att Kungl. Maj:t företagit en formell granskning, sett till att papperen varit i behörig ordning och att besluten vunnit laga kraft. Jag vet knappast om något fall förekommit, då Kungl. Maj:t verkligen sagt att besluten icke kunnat fastställas — jo, möjligen i något enda enstaka fall, men knappast mer.

Nu är det i stället så, att Kungl. Maj:t för några år sedan företog sig en litet mera ingående granskning av dessa förhållanden. Jag tror icke, att Kungl. Maj:t låtit denna granskningsrätt gå ut över, huruvida besluten varit lämpliga, jag menar, huruvida det förelegat behov att skaffa de saker, som pengarna skulle användas till, utan granskningen har gått ut på att avgöra, huruvida utgifterna borde bestridas genom lånemedel eller skattemedel och huruvida lånen skulle tagas på 40, 30 eller 20

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.

(Forts.)

år. Och det kunna vi i alla fall vara ense om, att det är mycket lämpligt, att det införes enhetlighet i fråga om de kommunala besluten, när det gäller sådana saker.

Alla torde också vara ense om, att det är en mycket viktig befattning denne föredragande har. Det har även betonats av friherre Palmstierna, och jag vill också vitsorda, att det är synnerligen viktigt, att man får en verkligt kompetent man på denna ansvarsfulla plats. Och vi kunna vara säkra på att den bereder full sysselsättning. Frågan är då, om man icke skall ge denne ämbetsman samma avlöning, som hans kamrater med motsvarande arbetsuppgifter ha. Nu vill man emellertid icke göra det, därför att man icke i allo kan gilla den av Kungl. Maj:t uttalade åsikten beträffande själva granskningen. Det förefaller mig icke vara riktigt att gå tillväga så, utan det synes mig, att ett ämbete eller en tjänst vilken som helst bör vara förenad med en sådan lön, att man kan på platsen få dugligt folk. Om det sedan är så, att Kungl. Maj:t har oriktig uppfattning angående vissa ärendens behandling, får man vända det mot Kungl. Maj:t eller på ett eller annat sätt taga upp frågan till undersökning.

Man ser, hur i detta fall meningarna kunna divergera. En av de första talarna, en ärad statsutskottsledamot på Skånebanken, var mycket rädd för att gå med på den ifrågasatta löneförhöjningen av den anledningen, att Kungl. Maj:t skulle kunna ta sig onödigt förmynderskap över kommunerna, och han ville exemplifiera detta med att anföra ett fall från sin egen stad. Denna hade gått i borgen för 2 milj. kronor. Beslutet, som han ansåg lättsinnigt, underställdes Kungl. Maj:t, och vad gjorde då Kungl. Maj:t? Jo, Kungl. Maj:t fastställde kommunens beslut. Detta är väl icke ett bevis för, att Kungl. Maj:t ingriper onödigt i de kommunala besluten. Jag tycker i stället, att i detta fall den ärade talaren borde påpekat, att det hade varit lämpligt, om Kungl. Maj:t ingripit. Nu gjorde icke Kungl. Maj:t detta. Man skall ej klaga över, att Kungl. Maj:t ingriper för mycket, när man därvid endast har att stödja sig på ett fall, där Kungl. Maj:t borde ingripit men icke gjort det.

Herr talman, jag vill icke upptaga kammarens tid längre, men jag vill fastslå, att inga verkliga skäl här blivit anförda för avslag. Jag vill vidare fastslå, att nästan alla talare varit ense om, att platsen kräver den avlöning, som är föreslagen av Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden tycker jag, att det är i hög grad olämpligt att blanda in frågan, om det är riktigt eller oriktigt att tillämpa de principer för ärendenas behandling, som här blivit följda. Jag tror liksom friherre Palmstierna, att med god vilja ett gott samarbete skall kunna komma till stånd mellan Kungl. Maj:t och de kommunala myndigheterna och att det skall leda till gott resultat.

Jag skall till slut be att få ur min egen erfarenhet anföra, att jag under sista året haft åtskilliga underhandlingar inom finans-

departementet rörande en stor låneangelägenhet för min stad, och jag har därvid haft tillfälle att genom föredragandens åtgörande klara upp en hel del saker, som behövde uppklaras, varför jag skall be att få vitsorda, att han synes med mycket mjuk hand taga på dessa ömtåliga saker.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Jag vill till sist säga, att jag icke har någonting emot, för att vi skola kunna enas och komma till ett gott slut, att man ändrar motiveringen på sätt herr Rydén föreslagit. Jag ber därför att få yrka, att Kungl. Maj:ts förslag bifalles, men att till motiveringen göres det tillägg, som blivit föreslaget av herr Rydén.

Herr Schotte: Med anledning av det yrkande, som herr Rune nu gjort, ber jag få säga, att vi, som hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, kunna vara med om ett sådant tillägg till motiveringen, som herr Rydén föreslagit. Det är så neutralt hållet, att det borde kunna förena dem, som hålla på en starkare kontroll och dem, som vilja hävda kommunernas självstyrelse.

Jag vill tillägga ett par ord med anledning av den av herr Rydén uttalade farhågan, att om vi gå med på löneförhöjningen, skulle man därmed binda fast den nuvarande föredraganden vid befattningen såväl nu som framdeles såsom chef för en blivande byrå eller ett ämbetsverk för här ifrågakvarande ärenden. Jag tror emellertid för min del icke, att detta blir fallet. Riksdagen har att årligen bevilja anslag för ändamålet, och det finnes andra medel än de här antydda, varigenom man kan låta de kommunala synpunkterna komma till uttryck, och det kanske på ett bättre sätt. Jag tror nämligen, att det är svårt att finna en person, som på en gång besitter de nödiga juridiska kvalifikationerna och kommunal erfarenhet rörande förhållandena både i stad och på landsbygden för att kunna helt fylla alla anspråk, som man kan ställa på en dylik föredragande. Däremot kan man tänka sig, att det upprättas en rådgivande institution, bestående av ett par personer, som granska och avge yttranden med avseende på låneärenden och vilka skulle kunna representera dels städernas och dels landsbygdens intressen. Jag tror, att detta är en utväg, som man kan tänka sig, när man vill ordna saken på ett sätt, som betryggar enhetligheten och kontinuiteten både i avseende på kontrollen och i avseende på den kommunala självstyrelsen. Jag ber att få förena mig med herr Rune i hans yrkande.

Herr Palmstierna: Min ärade vän på Skånebanken har putsat upp avslagsyrkandet genom en motivering, som är av beskaffenhet, att den bör kunna gillas även av dem, som äro för bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Då herr Rune yrkat bifall till denna motivering, vill jag säga, att jag uppfattat detta så, att om Kungl. Maj:ts proposition blir antagen, skulle i en eventuell riksdagsskrivelse inflyta de rader, som herr Rydén skisserade, ty det går naturligtvis icke att i utskottets yttrande lägga till desamma.

Emellertid, herr talman, ber jag att få yttra några ord med anledning av det kanske något väl starka framhävandet av de kom-

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

munala synpunkterna, när herr Rydén anförde, att det borde sättas någon med det kommunala livet särskilt förtrogen person såsom *ledare* för här ifrågavarande avdelning inom finansdepartementet. Det är dock *kontrollen*, som är det huvudsakliga, och jag undrar därför, om vederbörande innehavare av befattningen skall vara kommunalman. Jag har vid något tillfälle föreslagit, att det borde finnas ett råd av kommunalmän, som tillfrågades, när det gällde att avgöra principiella frågor rörande det kommunala läneväsendet.

Det synes mig icke lämpligt, att man här talar om vederbörande befattningshavare personligen. Men när så skett, anser jag mig skyldig nämna, att jag under min förutvarande verksamhet funnit, att vederbörande specialiserat sig på ifrågavarande område på ett sådant sätt, att han verkligen måste anses hava ådagalagt icke blott mycket stort intresse utan även kapacitet på området. Det gör, att jag även av den anledningen anser mig kunna yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Herr Lithander: Jag ber, herr talman, att få komplettera mitt förra yrkande så, att det avser bifall till Kungl. Maj:ts förslag med det tillägg till motiveringen, som blivit föreslaget av herr Rydén.

Herr Nilsson i Kabbarp: Jag får bekänna, att jag icke lagt på denna fråga de stora synpunkter, som under debatten kommit fram, utan jag har helt enkelt anlagt sparsamhetssynpunkten. Jag har tyckt, att det gick något för fort i detta fall och att man gott kunde vänta ett år eller ett par, innan vi flyttade upp här ifrågavarande tjänsteman till högre avlöning. Det var så sent som 1913, som Kungl. Maj:t först kom fram med proposition i ämnet, och riksdagen beviljade då medel till en extra tjänsteman, som skulle ha om hand de kommunala låneärendena och några andra. Så gick det ett par år, men i fjol fann finansministern, att saken skulle förbättras. Han nämnde då i statsverkspropositionen, att han ville låta den extra tjänstemannen få annat arbete och flytta de kommunala finansärendena till en ordinarie kanslisekreterare, och denna anordning, mot vilken riksdagen ej hade något att invända, skulle träda i kraft med innevarande års början. Man har sålunda nätt och jämnt prövat denna sak, som framfördes vid föregående års riksdag. Jag tycker därför, att man skulle kunna låta den vidare utvecklingen anstå något år och se till, hur förhållandena gestalta sig. Framförallt i den tid, vari vi nu befinna oss, söker man spara, och särskilt när det gäller avlöningar draga vi oss för att bevilja några förhöjningar. I övrigt medger jag gärna, att utskottet icke haft några principiella skäl i detta fall för avslag, utan det är bara sparsamhetssynpunkten, som från avdelningens sida gjort sig gällande, även om vid behandlingen i plenum inom utskottet jämväl andra synpunkter kommit fram.

Under debatten här i kammaren har nu uppträtt en hel rad av talare och instämmare, herrar Lithander, Rune, Palmstierna, Jeans-

son — snart sagt hela bevillningsutskottet har stått upp och sökt mana gott för sin sekreterare. Ty hur viktiga dessa ärenden, som det här gäller, än äro, och hur duglig den person än är, som sköter dem, så är dock fallet icke mer ömmande, än att han kan tjänstgöra här i riksdagen. Detta tar åtskilliga månader, och så kommer semestern, så att jag undrar, om det är mer än hälften av året, som han har de kommunala låneärendena under sin behandling. Även denna synpunkt, som i och för sig är oväsentlig och tillfällig, inbjuder dock till att låta det anstå ett år med den ifrågasatta löneförhöjningen.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Herr talman, jag har ingenting emot det tillägg, som herr Rydén föreslagit, men eljes ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Christiernson: Det kan måhända synas ogrannläga, att en ledamot av bevillningsutskottet blandar sig i en angelägenhet, som strängt taget rör statsutskottet, men då redan flera ledamöter av bevillningsutskottet tillåtit sig den djärvheten, må det ursäktas, om även jag gör det. Jag vill icke lägga mig i stridsfrågan, huruvida Kungl. Maj:ts förslag skulle bifallas i år eller man bör skjuta upp ett bifall till nästa år. Det torde efter den senaste ärade talarrens anförande vara tydligt, att statsutskottet vill vara med på själva saken, men man tycker, att Kungl. Maj:t kan vänta ett år. Jag dristar mig som sagt icke att taga upp den frågan till behandling. Men jag vill vända mig mot en ärad talare på Malmöbanken, som sade, att han kunde vara med om det begärda anslaget, ifall icke tjänsten komme att besättas med den person, som på förordnande sköter den nu. Alltså, om det bleve en annan innehavare av befattningen, en person, som levt sig in i landskommunernas liv, då ville han var med om Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror icke, att detta sades för att på något sätt samla anhängare och vinna understöd bland dem här i kammaren, som representera landskommuner och känna deras liv. Men när en stadsrepresentant och en representant för en stad, som i så hög grad som Malmö besvärar Kungl. Maj:t med lånefrågor, säger, att innehavaren av denna tjänst bör vara en man, som känner landskommunernas, de små kommunernas liv, då vill jag säga, att det är fullkomligt felaktigt. De kommuner, som ha så att säga framkallat detta äskande från Kungl. Maj:t, det är de affärsdrivande kommunerna, det är stadskommunerna och en och annan större landskommun. Men för de små landskommunernas skull behövs icke alls någon sådan här åtgärd, ty den enkla formella granskning, som behövs för dessa kommuner, den kan, tror jag, till och med en extra tjänsteman i departementet utföra. Det är kommunernas alltmer tilltagande affärsverksamhet, som har framkallat behovet av denna granskning, och jag vill såsom stadsrepresentant och såsom något insatt i den kommunala verksamheten säga, att skall denna kontroll bli till nytta, så bör den naturligtvis i främsta rummet vara en formell granskning, men den bör också vara en reell granskning. Men för att en sådan skall kunna behöfven utövas får nog innehavaren ha något mer kompetens än den

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

säkerligen mycket nyttiga och nöjsamma erfarenhet, som man vinner genom att deltaga i det kommunala livet i en mindre kommun. Om denna realgranskning skall bli till den nytta, som avses, så bör den utföras av en i finansfrågor synnerligen väl insatt person.

I övrigt skulle jag vilja till herr statsrådet uttala, att det icke skulle skada, om den granskning, som nu sker i departementet och som han ju ytterst är ansvarig för, skedde något raskare, än för närvarande är fallet. Jag vill säga, att skulle de nu gällande lagarna och författningarna tillämpas, så är det fråga om, huruvida icke flera kommuner skulle på grund av den långa tid, som åtgår för prövningen av deras låneframställningar, nödgas inställa sina betalningar, om också icke göra session. Jag tillhör icke dem, som anse, att våra kommuner i allmänhet ha så dåliga affärer, men på grundvalen av de författningar, som finnas, skulle kommunerna icke kunna driva sin verksamhet, utan man måste, för att kunna göra detta, överträda lagarna, så att säga, och detta är ju icke lämpligt och nyttigt. Nu vill jag icke alls med detta ha uttalat något klander. Jag vet, att man i departementet för närvarande är överhopad med arbete, men då denna diskussion ju har blivit litet bred, så har jag velat begagna tillfället att i all vänlighet säga herr statsrådet, att när man skickar ut cirkulär och skrivelser med goda råd, så är det skäl, att man tänker sig för två gånger, innan man utfärdar dylika förmaningar, ty det kan hända, att man med dem åstadkommer mera ont än gott. Jag har icke heller med detta velat rikta något klander mot någon, utan det är bara en erfarenhetsgrundad mening, jag uttalar.

I själva saken vågar jag, herr talman, icke göra något yrkande.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag blev uppkallad av en insinuation av en av mina vänner på Skånebanken, som ville bibringa kammaren den uppfattningen, att en del talare hade ingripit i denna debatt på den grund, att de äro ledamöter av bevillningsutskottet. Jag vill då be att få tala om för kammaren, att jag under årets lopp även sysslar med annat än med arbetet i bevillningsutskottet, och jag ber att få säga, att orsaken till att jag tagit till orda i denna fråga är den, att jag, såsom herrarna kanske veta, intresserat mig rätt mycket för kommunernas låneaffärer och för möjligheten för kommunerna att upptaga lån, och jag har också haft äran sitta i en kommitté, som sysslat med dessa saker. Jag ber sålunda att få säga min vän på Skånebanken, att det är detta, som är orsaken till att jag trots, att jag måhända har litet erfarenhet i denna sak, och att jag därför kunde ha anledning att för kammaren framhålla vissa synpunkter. Men orsaken är icke alls den, att jag är ledamot av bevillningsutskottet. En annan ärad vän, på Stockholmsbanken, som också är ledamot av bevillningsutskottet, har även sysslat mycket med kommunala lånefrågor och särskilt intresserat sig för dessa saker, så icke heller honom drabbar denna insinuation. Jag har bara velat säga detta, för att kammaren icke skall tro, att det är av ett sådant skäl vi tala.

Jag vill för övrigt vända mig mot det betraktelsesättet, att det ej skulle vara berättigat att bevilja denna löneförhöjning, därför att vederbörande också tjänstgör såsom sekreterare i ett riksdagens utskott. Jag vill fråga herrarna: om en person är så duglig, att han gör god tjänst år efter år i riksdagsarbetet genom att tjänstgöra såsom sekreterare i ett utskott, skall det föranleda till att han blir illa behandlad i övrigt? Jag undrar, vad herrarna skulle tycka, om herr finansministern sade: den mannen släpper jag icke till, han måste sköta sin tjänst i finansdepartementet, bevillningsutskottet kan icke få honom till sekreterare. Jag för min del skulle vara den förste att angripa finansministern därför. Ha vi icke berättigad prentention på att få använda de dugligaste krafterna för riksdagsarbetet? Mig synes det vara ett ytterligare bevis för att vederbörande är så duglig, att han verkligen förtjänar sin löneförhöjning, att han åtnjuter ett sådant förtroende från ett riksdagsutskotts sida. Jag tror alltså och jag hoppas, att detta skäl, som var så fint anlagt för att förmå herrarna att icke gå med på detta, i stället skall bidra till att kammaren just med hänsyn därtill, att till riksdagsarbetet kräves dugligt folk, beviljar denna löneförhöjning.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Herr Rydén i Malmö: Om bevillningsutskottets medlemmar inbördes vilja göra upp, i vad mån deras vänskapliga känslor för utskottets sekreterare spela in i denna debatt, så är det bäst, att de fullfölja den diskussionen enskilt eller, om så anses lämpligt, här i kammaren. Jag för min del skall i varje fall icke blanda mig i den duellen.

Jag vill emellertid gardera mig mot den misstolkning av mitt yttrande, som man försökt göra på ett par håll, då man å ena sidan, såsom herr Christierson, sade, att jag bara talat om de små landskommunerna, och å den andra, såsom herr Palmstierna på Stockholmsbänken, gav uttryck åt den uppfattning, att jag skulle ha sagt, att själva ledaren av detta skulle vara kommunalman. Min ståndpunkt i denna fråga är den, att med den befogenhet, som Kungl. Maj:t enligt här åberopade grunder och instruktion vill ge denne tjänsteman, som skall ha att pröva kommunernas låneansökningar, så är det verkligen farligt, ifall icke även kommunal erfarenhet får göra sig gällande vid sidan om ämbetsmannarutinen. Herr Christierson kan ju genom att läsa sjunde huvudtiteln se, att det här är fråga om sådana saker, som att utröna, huruvida de anstalter, som skola bekostas av lånemedel äro nödvändiga för kommunen eller icke. Det skall gälla frågor, som avse upplåningar för folkskole- och småskolebyggnader, där man också skall pröva behoven i fråga. Kan någon människa, som känner våra kommuner, bestrida, att det är nödvändigt och önskvärt, att den kommunala erfarenheten vid prövningen av detta får lov att göra sig gällande? Jag är övertygad om att, ifall man inom finansdepartementet nu skall upprätta en byrå för dessa ärenden, det skall finnas möjlighet att få de erforderliga platserna besatta med personer, som förena

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

ämbetsmannarutin, alltså kontrollkompetensen, med kommunal erfarenhet, och jag tror för min del, att det är nödvändigt och ur den synpunkten önskligt, att man icke nu genom att bifalla detta förslag vidtager arrangement, som måhända kunna komma att ställa sig hindrande i vägen.

Vad slutligen brådskan beträffar kan man icke undgå att taga ett visst intryck av, att den tjänsteman, som handhar detta, dock kan åtnjuta tjänstledighet halva året, semestern och riksdagstiden, och att under den tiden sysslan får skötas av en yngre tjänsteman. Det visar väl, att det icke är så stor risk i att vänta, tills man här kan få en mera definitiv anordning.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag skall endast i största korthet på de skäl, som här framförts, be att få yrka bifall till utskottets hemställan med den förändring beträffande motiveringen, som är framställd av herr Rydén i Malmö.

Samtidigt kan jag dock icke underlåta att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta en vördsam hemställan, om icke herr statsrådet skulle anse det lämpligt att beträffande en grundsats, som framhålles i den kungl. propositionen och som jag för min del finner vara i det hela riktig, nämligen att amorteringstiden för upptagna lån bestämmas med hänsyn till varaktigheten av de anstalter, för vilka lånemedlen avses, vidtaga den anordningen, att samtliga kommuner i riket tillställas uppgift rörande de beräkningsgrunder, som herr statsrådet i propositionen meddelar vara inom departementet utarbetade och som pläga läggas till grund för just bestämmandet av lånetiden. Jag är nämligen fullt övertygad om, att om kommunerna, de små såväl som de stora, få del av dessa grunder, de givetvis också komma att vid framställandet av sina lånekrav inrätta sig efter dessa grunder, varigenom, synes det mig, arbetsbördan i finansdepartementet skulle kunna mycket förenklas och underlättas.

Jag ber, herr talman, att få anhålla om bifall till utskottets såväl hemställan som motivering, med det tillägg, som framstälts av herr Rydén i Malmö.

Herr Christiernson: Herr talman, mina herrar! Jag vill till den ärade talaren på Malmöbanken säga, att de farhågor han uttalade och som voro grundade på vad som finnes att läsa i herr finansministerns framställning, må man ha vilken åsikt man vill om; det är ett faktum, att utvecklingen går i riktning mot ökad statskontroll, och det skall icke den mest inflytelserika ledamot av denna kammare kunna hindra, att den utvecklingen fortgår vidare.

Jag vill i detta sammanhang säga, att den minskade frihet för kommunerna till skuldsättning, till slöseri och även frihet till för-

värv, som åstadkommes genom ökad kontroll, naturligtvis får ersättas genom andra åtgärder. Det blir nödvändigt, att lagstiftningen ser till, att kommunerna icke såsom nu, kan jag säga, i vissa avseenden stå rättslösa. Man kan säga, att de affärsdrivande kommunerna den 2 januari praktiskt taget icke ha rätt att ha några penningar utan att de snarare böra ha en liten skuld att börja det nya året med och därigenom bli i stånd att på verksamt sätt bedriva sin affärsverksamhet. Det är givet, att ett sådant förhållande i längden icke kan få fortgå. Jämsides med att kontrollen ökas måste vidtagas åtgärder, varigenom kommunerna sättas i tillfälle samla ett nödvändigt rörelsekapital. En affärsdrivande kommun skiljer sig ifrån alla andra affärsdrivande företag i det avseendet, att det är kommunen förbjudet att samla den ringaste kassabehållning, medan man återigen inom lagstiftningen strävar efter att se till, att privata affärsdrivande företag samla kassabehållningar och öka sina fonder.

Jag tror, att efter denna förklaring herr Rydén i Malmö skall finna, att jag står på ungefär samma linje som han, när det gäller kommunernas självständighet och att denna kan bibehållas, fastän man ökar kontrollen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **V e n n e r s t e n**: Herr talman! Då jag blivit så direkt uppfordrad, anser jag mig skyldig att foga några ord till vad jag nyss anförde. Jag vill då säga den ärade talaren på Örebrobanken, att det förslag han framställde synes mig vara mycket beaktansvärt, och jag antager, att den utredning, som ännu pågår och under vilken man skall söka skaffa sig insikt om huru dessa låneärenden i framtiden bäst skola hos Kungl. Maj:t behandlas till alla parterers gagn, skall giva anledning till att understryka den önskan, som framställts av herr Nilson i Örebro.

Jag vill emellertid, då jag nu ännu en gång måst begära ordet, säga kammaren, att av allt, som här i dag framförts, synes det mig klarligen ådagalagt, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag endast kan gagna alla de olika syften, för vilka här olika talare gjort sig till tolk. Jag har hört mycket, varemot man skulle kunna göra ganska starka invändningar, men av hela debatten synes mig framgå så stark förståelse för det krav Kungl. Maj:t framlagt, att jag avstår från ett bemötande, så mycket mer som flera ärade talare ha varit uppe och bemött de anförda skälen för avslag på ett sätt, som gör det överflödigt för mig att tillägga något. Jag tillåter mig dock slutligen än en gång fråga kammaren, om icke kammaren tror, att, då man nödgats med hänsyn till tidsförhållandena iakttaga den allra största sparsamhet men det oaktat i enstaka fall gått ifrån detta, man haft så vägande skäl, att man — som jag sade i mitt första anförande — icke skulle i min ställning, på den plats jag för närvarande innehar, känt sig fullt kunna bära ansvaret, om man ej gjort så mycket man kunnat för att vinna bifall från riksdagens sida för det föreliggande förslaget.

*Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)*

Ang. särskild
föredragande
i finans-
departementet.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, 3:o) bifall till det av herr Rydén i Malmö under överläggningen gjorda yrkandet samt 4:o) bifall till det yrkande, som framställdes av herr Rune; och förklarade herr talmannen sig anse den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som under överläggningen om punkten 3:o) i statsutskottets förevarande utlåtande nr 7 framställdes av herr Rune, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Rydéns i Malmö under överläggningen gjorda yrkande.

Omröstningen utföll med 67 ja, men 120 nej; och hade kammaren alltså bifallit det av herr Rydén i Malmö under överläggningen gjorda yrkandet.

Punkterna 4 och 5.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkterna 6 och 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—14.

Utskottets framställningar i dessa punkter biföllos.

Ang. publika-
tionen
»Kommersiella
meddelanden».

Sedan *punkten 15* angående anslag för utgivande av en periodisk publikation »kommersiella meddelanden», härpå föredragits yttrade

Herr Hildebrand: Herr talman! Jag har begärt ordet för att göra ett kort påpekande rörande denna publikation. När jag sysslade med utarbetandet av översikten av de svenska statsmakterna och krigstidens folkhushållning, fick jag naturligtvis gå till de officiella publikationerna för att erhålla material, och jag fann mycket snart och under hela arbetstiden, att lika mycken nytta jag hade av serien »Sociala meddelanden», lika liten nytta

både jag av serien »Kommersiella meddelanden». Skillnaden är den, att man i »Sociala meddelanden» finner vissa frågor följda under en längre period, så att man efter dessa linjer kan få en verklig överblick över statsverksamheten, i »Kommersiella meddelanden» åter finner man icke någon sådan bestämd och konsekvent strävan, utan känner sig på osäker mark hela tiden.

Ang. publikationen
»Kommersiella
meddelanden».
(Forts.)

Jag vill såsom det kanske mest betecknande exemplet anföras, att icke ens en del aktstycken intagas konsekvent i »Kommersiella meddelanden». Där intogs den första förordningen om krigsförsäkring, den av den 15 augusti 1914, men när det på grund av en kunglig proposition utkom en ny förordning i ämnet i september samma år, så finnes denna icke redaktionellt berörd, icke avtryckt, endast i förbigående nämnd. Då en publikation, som borde vara en vägledning och lända till upplysning för de handelsintresserade i landet, icke tager med en så viktig förordning, så lämnar den en missvisande ledning. Och när man märker ett sådant förbiseende, så känner man sig naturligtvis osäker på, i vad mån man på något håll kan få riktig ledning av denna publikation.

Dessutom förefaller det mig, att där äro mycket märkvärdiga brister i övrigt i redigeringen. Där äro exempelvis införda förteckningar å tyska, franska och engelska exportförbud samt kontrabandslistor. Det är alldeles klart, att man där har en hel mängd termer, som det är rätt svårt för folk i allmänhet att hålla reda på, och denna svårighet göres ännu större därigenom, att man ibland får den i svensk översättning och ibland på originalspråket. Det enda riktiga härvidlag anser jag vara, att sådana listor i en officiell publikation införas både på originalspråken — åtminstone de stora kulturspråken — och i svensk översättning. På så sätt bliva listorna bäst vägledande för dem de angå. Men i denna publikation finner man t. ex. i december 1914 en dansk exportförbudslista på svenska, en norsk på norska, en engelsk på svenska och en tysk på tyska, d. v. s. man kan icke finna någon som helst princip följd vid utredningen av dessa listor.

Jag skulle kunna anföras även andra exempel, men jag anser det sagda vara nog. Jag har intet yrkande att göra, utan har endast velat uttala såsom ett önskemål, att denna publikation, som kostar statsverket icke allenast de 12,000 kronor, som här omnämnas, utan även rätt mycket dessutom, att denna publikation, säger jag, måtte komma att redigeras med betydligt större omsorg och intresse, än som hittills varit fallet.

Herr vice talmannen, som under herr Hildebrands anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav nu ordet till

Herr Nilsson i Kabbarp: som yttrade: Jag skall för min del be att få instämma i det uttalande, som herr Hildebrand här gjort. När vi behandlade denna fråga på avdelningen, var hans kritik av »Kommersiella meddelanden» oss ingalunda obekant. Vi införskaffade ett antal nummer av denna publikation, vi granskade dem,

Ang. publikationen i sin kritik, och vi beslöto också att i vårt förslag till uttalande »Kommerciella meddelanden». intaga några ord med anledning härav. Vi ville hava fram, att vi observerat de anmärkningar, som riktats emot denna publikation och att vi förväntade, att Kungl. Maj:t. innan anslaget för nästa år äskas, måtte taga under omprövning frågan om sättet för denna publikations redigering. Avdelningen förmenade därjämte, att en eventuell förändring av redigeringen dock icke behövde medföra ökning i utgivningskostnaderna. När saken emellertid behandlades i utskottet, uppstodo olika meningar på denna punkt, och man enades slutligen om, att det vore bäst att stryka denna passus i avdelningens förslag. Därmed är dock icke sagt, att vi icke litet var ge vårt erkännande åt herr Hildebrands kritik och vilja understryka densamma, såsom jag nu gjort.

(Forts.)

Härefter anförde

Herr Månsson: Då nu en debatt kommit igång rörande denna publikation, som jag för min del finner värdefull i många avseenden, skulle också jag vilja göra en anmärkning mot densamma, som jag annars icke skulle besvärat kammaren med, och det är den, att rapporterna från konsulaten i de skilda staterna rörande ländernas marknader inkomma så sent, att jag flera gånger förargat mig däröver. Jag har där funnit rapporter, som kommit in ett helt år, ja, jag tror, ända upp till 15 månader efter utgången av det år, som de skulle behandla. Jag vet icke, om felet här ligger hos vederbörande konsulattjänstemän, eller om det hopas manuskript hos redaktionen, så att dessa rapporter fatt stå över, men i varje fall får man väl se till, att dessa rapporter komma in i någorlunda skaplig tid.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Vennersten: Herr talman, mina herrar! Det är icke min mening att här i detalj ingå på ett försvår för den ifrågavarande tidskriften gentemot de anmärkningar, som dels tidigare publicerats och dels framställda här i dag, men jag vill dock säga det, att vid en flyktig undersökning, som jag redan haft tillfälle verkställa, har det visat sig, att en del tidigare framkomna anmärkningar berott på misstag eller missförstånd. Men detta hindrar naturligtvis icke, att man gott kan medge, att en tidskrift, som är ett första försök på sitt område, naturligtvis kan förbättras och utvecklas. Slutligen vill jag säga, att så vitt jag kan förstå är den person, som har sig redigeringen av denna tidskrift anförtrodd, så kvalificerad, att man kan vara fullt förvissad om, att han med omsorg och intresse ägnar sig åt sitt arbete.

Herr Hildebrand: Herr talman! Eftersom herr statsrådet berörde tidigare anmärkningar mot denna tidskrift och därmed möjligen avsett en artikel, som jag publicerade när det första prov-

häftet av »Kommersiella meddelanden» kom ut, så vill jag nämna, att det i detta första provhäfte fanns ett så oerhört fel som att där till ledning för den kommersiellt intresserade allmänheten var införd en mynttabell med en del främmande mynt, uträknade i svenska kronor, av det slag, att tabellen kanske var gällande 15 år tidigare, men ingalunda vid den tid, då detta provhäfte kom ut. Att min anmärkning var riktig bevisades därav, att i det första ordinarie häfte, som därefter kom ut, detta fel var rättat. Vill man alltså gå tillbaka till tidigare anmärkningar och granska dem närmare, så tror jag, att angreppet mot redigeringen är fullt motiverat, hur kompetent än redaktören kan vara. Detta kan jag icke bedöma, då jag icke känner honom. Jag kan blott se på resultatet och när jag det gör, så kan mitt angrepp endast bli så mycket starkare.

Ang. publika-
tionen
»Kommersiella
meddelanden»
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Punkten 32, angående statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket.

Ang. auktoriserade handelskammare.

Under punkten 33 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom understöd till handelskammarna i riket att fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder på extra stat för år 1917 anvisa ett anslag å 60,000 kronor.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte såsom understöd till auktoriserade handelskammare i riket på extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag å högst 36,000 kronor, att utgå med ett belopp av 3,000 kronor till en var handelskammare, under de villkor Kungl. Maj:t i överensstämmelse med vissa av utskottet angivna grunder kunde komma att föreskriva.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Thorsson*, *Anderson* i Råstock, *Strid* och *Sävström*, vilka ansett, att utskot-

Ang. auktoriserade handelskammare.

tet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

(Forts.)

Utskottets hemställan upplästes. Därefter yttrade

Herr Anderson i Råstock: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår av utskottsbetänkandet har jag, tillika med herr Thorsson och andra, anmält en reservation mot det beslut, vartill utskottet kommit. Jag tar mig friheten att något litet upptaga kammarens tid och försöka klargöra, varför jag för min del kommit till avstyrkande av såväl den kungl. propositionen som utskottets förslag.

Det förhåller sig så, att denna fråga sönderfaller i två avdelningar. Det gäller dels att auktorisera de nu befintliga handelskammarna, dels att ge dem ett statsbidrag. Kungl. Maj:t har för sin del begärt ett anslag av sammanlagt 60,000 kronor, varav de 36,000 skulle utgå såsom bidrag till att avlöna sekreterarna i handelskammarna, och de övriga 24,000 kronorna skulle fördelas på ett friare sätt, om jag får begagna det uttrycket.

Man har till stöd för sin framställning i frågan gjort vad jag tidigare tillåtit mig kalla en fullständig blomstermålning av allt det goda, som handelskammarna uträttat för vårt näringsliv och för samhället i dess helhet. Jag vill på intet sätt bestrida, att icke dessa påståenden kunna vara sanna, men jag kan icke neka till, att jag gjort den reflexionen: kan det förhållandet, att så mycket uträttats utan statsbidrag vara ett talande skäl för att begära statsanslag till en verksamhet, som rett sig så bra utan ett sådant?

Man har åberopat att man måst anlita handelskammarna genom att inhämta deras yttranden i många viktiga frågor, som rört handelslagstiftning och kommunikationer, postverket och en hel del andra saker. Dessutom har man talat om, att man kunnat lätta domstolarnas arbetsbörda genom att anlita handelskammarnas sakkunskap vid skiljedomar m. m. Man har talat om, att de utfärdat ursprungsbevis, vilket varit av betydelse särskilt nu under kristiden, o. s. v. Man har vidare andragit, att statens livsmedelskommission i stor utsträckning anlitat handelskammarnas sakkunskap, och man har åberopat en del skäl, som gjort, att jag för min del fått den uppfattningen, att man velat måla i väl starka färger.

Det kan måhända ej bestridas, att det kunnat uträttas en hel del med handelskammarnas hjälp, men det befinnes i varje fall, då man går att närmare studera frågan, att det läge, vari den för närvarande befinner sig, måste betecknas som minst sagt oklart. Jag stöder detta mitt påstående på den omständigheten, att även utskottets majoritet har nödgats, utöver de villkor Kungl. Maj:t ifrågasatt, komma med åtskilliga nya. Man har ansett, att man till och med borde gå så brådstörtat till väga, som herrarna finna av betänkandet, att, om dessa villkor ej skulle kunna nu genom-

föras, så skulle de suspenderas under år 1917. Jag kan ej förstå, varför man skall gå till väga med sådan brådska här, i synnerhet som man ju, med utgångspunkt från att handelskamrarna verkligen gjort så stor nytta, har svårt att komma till detta resultat. Man har, bland annat, också påstått, att det ej kan göras några anmärkningar mot handelskamrarnas organisation, vad den geografiska indelningen beträffar, men jag skall i det avseendet tillata mig att fästa uppmärksamheten på, att det ej rimligen kan sägas, att denna organisation är fullständigt genomförd för närvarande, och att distriktsindelningen är tillfredsställande, vågar jag bestämt bestrida. Jag skall endast tillåta mig nämna, hur det är med handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län. Där är det så, att det är helt olika intressen, som där i många frågor måste göra sig gällande, och detta medför i sin tur alldeles givet, såvitt jag kan förstå, att ett handelskammareutlåtande många gånger måste komma att gå emot den ena delen av handelskammareområdets intressen. Man kan då icke draga någon annan slutsats av sådana förhållanden, än att objektiviteten ej kan komma att bli synnerligen fullständig. Det synes mig dessutom, som om man i fråga om handelskamrarnas organisation gjorde klokt i att vänta, till dess man finge se, i vilken mån det är möjligt och lämpligt att försöka nyskapa grunderna. så att säga, i vilken mån man kan genomföra de önskemål, för vilka utskottet gjort sig till tolk, och i vilken mån man kan tillmötesgå de nya arbetsuppgifter, som enligt propositionen skulle komma att läggas på handelskamrarna, innan man går att bevilja anslag för ifragavarande ändamål.

Ang. auktoriserade handelskammare.

(Forts.)

Jag skall dessutom be att få såsom min uppfattning uttala, att jag icke tror, att det är frågan om statsbidrag eller ej, som är avgörande för handelskamrarnas framställning, utan fastmer frågan om att få statens auktorisation. För en fullständigt frivillig civil sammanslutning vill man få statens hallstämpel, och det framgår med önskvärd tydlighet av vad som säges i kommerskollegiekommitténs betänkande år 1913, där sjuätte svenska handelskammarmötets framställning citeras. Jag skall be att få läsa upp endast några rader därur.

»En officiell auktorisering av handelskamrarna förekommer även i länder, där de äro fria institutioner, och behöver icke, om den väl avväges, inkräkta på handelskamrarnas självbestämmanderätt inom områden, som äro för verksamheten väsentliga. Däremot är det uppenbart, att den kan bliva till nytta för stärkande av handelskamrarnas ställning, da myndigheter — och även enskilda — helt naturligt taga hänsyn till den officiella stämpel, som skiljer handelskammaren från andra föreningar.»

Ja, jag undrar nu för min ringa del, om ej dessa handelskammare, som ju till väsentlig del åtminstone bestå av stora affärsmän, redare och industriidkare, om ej dessa ända ha ganska stor möjlighet att göra sina intressen gällande utan att precis behöva payrka att få statens hallstämpel, som officiella organ. För min del kan jag ej anse det riktigt att gå så till väga, så

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

mycket mindre som det tydligt framgår av både propositionen och utskottets betänkande, att man ingalunda är färdig med de uppgifter, som handelskammarna skola få, och ej heller är färdig med den organisationsform, man vill ge dem, för att de skola komma i fråga som auktoriserade och statsunderstödda sådana.

Här har man nu, som sagt, nödgats ställa upp många villkor, och man har försökt att göra handelskammarna så demokratiska som möjligt. Det har sagts från kamraternas sida i avdelningen, att detta var ett oavvisligt önskemål, men hur går det med den saken, om det befinnes, att det ej kommer i fråga något annat, än att handelskammarna endast vilja ha auktorisation och ej så mycket bry sig om att få statsbidrag för sin verksamhet? Då tror jag, att man kan komma till det resultatet, att man har begagnat sig av givet tillfälle att få en officiell ställning, men försöker göra sig fri från statskontroll så mycket som möjligt för att ej behöva underkasta sig några inskränkningar i sin fria verksamhet.

Jag skall så be att få säga endast några ord om, huru det är ställt på andra håll, där man lämnar statsbidrag till kostnaderna för denna verksamhet. Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten på, hurudant det är t. ex. i Preussen. I Preussen och flera andra stater inom tyska riket är regeringen berättigad att upplösa kamrarna. Var finner man något sådant här i utskottets förslag och Kungl. Maj:ts proposition? Man har här icke lyckats åstadkomma annat, än att årsberättelsen skall insändas till vederbörande myndigheter, och det kan ju hända, att denna kontroll i och för sig icke är så alldeles obetydlig, men det är åtminstone icke direkt utsagt, vilken påföljd det skall bli, därest en av dessa myndigheter kommer med en anmärkning. Jag fruktar för min del för, att det kommer att fortsätta i den gamla stilen, och att ej så mycket är vunnet med detta slag av kontroll.

Med hänsyn till vad man yttrat till förmån för detta slag av ordnande utav statens ingripande på området, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att kommerskollegium gjort en kullerbytta, då det gått att yttra sig om auktorisation av handelskammarna — jag kan ej läsa det på annat sätt — på något ställe yttrat: »Det enskilda intresset för åstadkommande och upprätthållande av handelskamrar har på senare tid visat sig synnerligen livligt och lett till bildandet i olika landsdelar av handelskamrar, vilkas distrikt sammanlagt nu omfattar praktiskt taget hela riket.» Man säger alltså, att det enskilda intresset visat sig synnerligen livligt. Några rader längre ned säger kommerskollegium: »Kollegium hyser den farhåga, att ett längre uppskov med ordnandet av frågan om handelskamrarnas ställning till äventyrs kan leda till, att intresset för handelskammarna, åtminstone på vissa håll, slappas, varigenom det bärande underlaget för verksamheten skulle försvagas och institutionens betydelse minskas.»

Ja, man har, som sagt, icke kunnat undgå att därvidlag göra en liten kullerbytta. I ena fallet har man sagt, att det enskilda intresset är livligt, och sedan, när det gäller att motivera behovet

av understöd, då säger man däremot, att detta intresse kan komma att slappas. Vad har man för anledning att befara detta?

Ang. auktoriserade handelskammare
(Forts.)

Jag vågar sätta i fråga — och jag gör det påståendet för egen del — om ej denna fackliga sammanslutning av köpmän, redare och större industriidkare, som utgöra majoriteten i handelskammarna i de flesta fall, om ej denna fackliga sammanslutning är i tillfälle att tillgodose näringarnas intressen i alla fall, och om ej den omständigheten, att man vill ge statsbidrag och auktorisation redan innan frågan om hur organisationen skall vara beskaffad, innan frågan om de nya uppgifter handelskammarna skola få sig ålagda, är klarlagd, kan anses innebära en premiering av näringar, som visat sig närliga nog under nuvarande förhållanden.

För min del kan jag ej, herr vice talman, finna annat än, att det vore ett sällsynt undantagsfall, som skulle komma i fråga här, om kamrarna skulle gå att besluta att giva statsbidrag, innan man gjort klart för sig, under vilka förhållanden det bör utgå, och att giva handelskammarna auktorisation, innan man har klart för sig, vilka nya uppgifter skola läggas på dem, och om man sålunda skulle gå i förväg med statsanslaget och sedan komma efter med de villkor, som man vill ha tillämpade.

Jag har för min del icke kunnat komma till annat slut, än att det är klokt av kammaren att för denna gång och för närvarande absolut avvisa förslaget om ett anslag till handelskammarna, även med den nedprutning som utskottet gjort, och jag tillåter mig därför, herr vice talman, att yrka avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Odqvist: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall däremot be att få yrka bifall till utskottets förslag.

I början av sitt anförande liknade herr Anderson i Råstock handelskammaren vid en s. k. civil sammanslutning, men i slutet av sitt anförande kallade han den för så gott som en fackförening. Med all respekt för vad fackföreningarna uträttat vet man ju dock, att det varit på det sättet, att de i allmänhet haft till uppgift att förbättra arbetarnas ställning. Och det kan väl ingen ha någonting emot. Men följden av detta har mängen gång blivit, att produkterna blivit dyrare, och många gånger har produktionen blivit mindre, vilket haft till följd dyra tider genom att åtskilliga varor fördyrats. För min del kan jag icke gilla en sådan jämförelse. Jag vill likställa handelskammarna med hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott, vilka ha sin viktiga uppgift att fylla rörande jordbruket. Och då man nu tänker på vad jordbruket fått för fördelar framför industrin och handeln, att det redan för länge sedan fått sitt eget departement, att det ärligen delats ut rätt stora anslag till hushållningssällskapen, som de få använda i och för sin näring, då är det väl en obetydlig sak, när här visserligen begäres 60,000 kronor men av statsutskottet tillstyrkes endast 36,000 kronor för denna viktiga näringsgrens befrämjande genom handelskammarna inom många delar av vårt

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

land. Dessa 36,000 kronor skulle ju delas ut till 12 handelskammarrar, alltså 3,000 kronor till varje handelskammare till avlöning åt sekreterare. Och det har som villkor uppställts, att handelskammarföreningarna skola tillskjuta lika mycket eller 3,000 kronor till varje handelskammare. Det är för övrigt åtskilliga andra villkor som äro föreskrivna. Bland annat skola handelskammrarna varje år komma in med redogörelser över medlens förvaltning och över vad kamrarna utträttat under året.

Nu ha ju handelskammrarna redan förut varit mycket anlitade av verk och myndigheter, och Konungens befallningshavande i varje län anmoda ofta handelskammaren att verkställa utredningar. Kommerskollegium, som ligger handelskammrarna närmast, har vid flera tillfällen gjort detsamma. Och vidare få de ju lämna utredningar och uppgifter till järnvägsstyrelsen, tullstyrelsen m. fl. verk och inrättningar. De ha sålunda, redan innan de fått något anslag, varit engagerade ganska betydligt. Och då må man väl icke undra på om de nu göra anspråk på att få någon liten ersättning.

Jag ber därför att med detta korta anförande få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Månsson: Herr talman! Jag begärde ordet, när den siste ärade talaren protesterade emot att man jämförde dessa handelskammrar med fackföreningar, och därvid yttrade, att följden av fackföreningarnas verksamhet visserligen hade blivit, att arbetarnas ställning hade förbättrats, men också, som han sade, att produkterna blivit dyrare och produktionen mindre. Jag skall inte nu svara på den saken, då jag tror att de organiserade arbetarna här ha talesmän, som kunna giva svar på tal beträffande påståendet, att produkterna skulle blivit dyrare och produktionen mindre genom fackföreningarnas verksamhet för arbetarna. Jag skall bara vända mig mot hans invändning, att det här icke kan göras någon jämförelse med fackföreningarna.

Av vad som anförts till förmån för anslaget framgår, att man vill göra gällande, om jag icke missminner mig, att handelskammrarna redan genom sin uppgift att tillvarata och befrämja de enskilda näringsidkarnas intressen ha verkat för näringarnas förkovran och sålunda gjorts sig förtjänta av det allmännas intresse. Men det är väl just precis det som utmärker en fackförening, att den arbetar för dess medlemmars förkovran. Var finns överhuvud taget en förening, som man icke på sådana grunder kunde komma och begära anslag till? Skulle icke arbetsgivarna här kunna anföras exempel på att deras föreningar ha medverkat till förbättrande av arbetsgivarnas ställning? Skulle de icke med stöd därav kunna komma och kräva statsunderstöd till arbetsgivarföreningarna? Skulle icke landsorganisationen kunna komma och påvisa med 100-tals exempel, att dess föreningars verksamhet bidragit till att förbättra föreningsmedlemmarnas ställning, och skulle de icke med lika rätt — och med ännu större rätt, anser jag — kunna

komma och kräva statsunderstöd för sin verksamhet? Men de komma icke. Och varför? Jo, därför att de skulle mötas med ett bleklagt nej, om de komme och begärde understöd för sina fackföreningar. Det beror vidare därpå, att de ännu tills vidare ha en smula skamkänsla kvar. De vilja icke deltaga i detta allmänna anlopp mot statskassan, som pågår på så många andra håll. Herr Odqvist fällde ett ord, som verkligen är betecknande. Vi ha hört det förr, och nu går det igen i ny upplaga. Han sade, att jordbruket fått sitt i anslagsväg. Vi giva så och så mycket dit, och vi giva så och så mycket dit. Nu kräva handeln och industrin att få sitt. Det ha vi hört förr, när det gällde att genom höga tullsatser på varorna förhålla de enskilda producenterna till möjlighet och rätt att beskatta medborgarna. Man har sagt: nu har industrin fått det och det, nu måste jordbruket ha det och det. Sedan har man återkommit och sagt: nu har jordbruket fått så och så mycket, nu måste industrin ha så och så mycket. Man kan nu icke anständigtvis gå vidare på tulltaxevägen; därför kommer man nu understödsvägen. Och man får höra precis samma resonemang. Jordbruket har erhållit så och så mycket i direkt understöd av statskassan, nu gäller det för industrin och handeln att erhålla så och så mycket i direkt statsunderstöd. Det är ett resonemang, som jag tycker väl illustrerar tillståndet, huru några få privata grupper, som befinna sig i den ställningen, att de ha nog starka armbågar och kunna göra sig hörda, tränga sig fram till statskassans mångspenade juver för att mjölka henne. Men de många andra, som icke tillhöra de privata kretsarna, få minsann vara utanför mjölkningen, och de få dessutom bestå fiolerna.

Herr Anderson i Råstock har här visat, huru man utan understöd kunnat komma fram till den verksamhet, som nu bedrivs av dessa handelskamrar. Vi ha ett exempel i England på att handelskamrarna kunna utan statsunderstöd utgöra organ, som dels tjäna det allmänna och lämna rapporter, meddelanden och förslag på myndigheternas anfordran, dels tjäna de köpmäns intressen, på vilkas organisationer detta handelskammarsystem utgör en påbyggnad och en överbyggnad. Vi ha t. ex. sett, att i England ha handelskamrarna t. o. m. enhälligt avslagit förslaget om att begära statsunderstöd. Det är en helt annan anda, en helt annan syn på tingen där än här. Här gäller det icke att genom den bättre uppfostran man fått, genom den större insikt i samhällsförhållanden man har och genom de bättre arbetsredskap och material, man kommer i tillfälle att behärska, frambringa nya värden åt samhället, öppna nya vägar för handeln o. s. v. och på allt sätt stödja samhällets förkovran och tillväxt, utan här gäller det att bilda en organisation och sedan komma och vilja ha pengar. Så absolut skilda system är det. Och jag är säker på att om vi i dag på detta vis bilda ett halvofficiellt ämbetsverk, så kommer detta sedan att breda ut sig på det sätt, som andra halv- eller helofficiella ämbetsverk inom jordbrukets område brett ut sig och

Ang. auktoriserade handelskamrarna.
(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammarer. uppträtt, och vi komma att få precis samma förhållande inom handeln och industrin.

(Forts.)

Det är vidare en annan sak som gör, att jag absolut icke vill vara med om ett sådant här anslag och en sådan här auktorisation av handelskamrarna. Och det är, att det systemet tenderar till att kringvärva regeringsmakten med ett nät av korporationer, till vars röster man vänjer sig att lyssna, röster som giva sig ut för att vara den allmänna meningens röster, men bara äro några små klickars. Och dessa klickar, som sålunda på detta sätt omvärva regeringen, såsom hushållnings-sällskapen, lantbruksstyrelsen, handelskamrar och allt det här, de undantränga allt mer och mer folkets inverkan på regeringsärendenas och lagstiftningens gång. Folket blir allt mera vanmaktigt och får allt större bördor att bära, fram till utarmningen, fram till kraschen, fram till det omöjliga tillståndet.

Herr Lithander: Herr talman! Herr Anderson i Rästock började sitt anförande med ett uttalande om att propositionen innebure en blomstermålning av vad handelskamrarna uträttat och han erkände även att de hade uträttat bra saker. Därav kom han till den slutsatsen, att det var bra som det var, och att de kunde reda sig själva. Jag vill då göra gällande, att härvidlag det icke endast är beloppet det rör sig om, ty det må man ju erkänna, att det är ganska litet med 3,000 kronor till vardera av dessa handelskamrar. Men det är *arten* av bidraget, som här har en sådan betydelse, det är dess karaktär att vara statsbidrag. Den saken böra vi icke förbise. Det är av mycket stor betydelse såväl inåt landet som i förhållande till utlandet för dessa handelskamrars förmåga att väl fylla sin uppgift. De intaga en annan ställning, om medlen i någon mån komma från staten.

Herr Anderson förstod vidare icke den brådska som här gjorde sig gällande. Jag vill då i likhet med vad jag tidigare i ett anförande här uttalat göra gällande, att vi skola minst i dessa tider underlåta att skaffa oss på varje område, som berör handel, industri och näringar, de hjälpmedel vi kunna för att fullt och helt svara emot de krav, som komma att ställas på oss, och väl fylla de uppgifter, som vi hoppas landet har att emotse. Det är alltså icke endast beloppet det här gäller, utan det gäller i mycket hög grad just denna auktorisation av handelskamrarna. De ha förut varit mera enskilda korporationer, nu är det lagt på en bredare bas. Och man har ju icke haft något att invända emot att medlemsavgifterna sänkas just för att bereda större inflytande åt personer, som kanske förut icke kunnat vara med i handelskamrarna. Vi ha alltså även av den grunden icke anledning annat än att bifalla förslaget.

Jag vill särskilt beträffande utlandet säga det, att där ha våra handelskamrar en icke liten uppgift att fylla. De äro våra tentakler utåt, genom vilka det är möjligt för enskilda firmor att

få mer auktoritet, mer styrka åt sina krav. De kunna genom handelskamrarna infordra och förskaffa sig uppgifter, som det är omöjligt för den enskilde köpmannen eller näringsidkaren att få.

Och jag vill påstå och göra gällande, att framgången åt handel, industri och näringar — alltså de som i första hand främjas av handelskamrarna — kommer ju dock, förutom dessa grenar av näringslivet, både jordbruket och icke minst arbetarna tillgodo. Ty vad är det handelskamrarna göra? Jo, de medverka till att skaffa avsättning åt produkter, genom vilkas framställning våra arbetare inom landet ha sin utkomst.

Jag skulle helst velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag av den anledningen, att det har sin betydelse att kunna på vissa håll stödja handelskammare, som icke hava det ekonomiska underlag som exempelvis våra handelskammare i Malmö eller i andra större städer ha, men som ha både landsbygd och industrier omkring sig, som skulle behöva det stödet. Det vore de ytterligare medlen avsedda till. Alltså skulle jag helst velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men då det icke torde vara någon utsikt till att med framgång kunna driva den saken, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Vad herr Odqvists anförande beträffar, så har herr Månsson redan bemött vad han hade att säga om den jämförelse jag gjorde mellan handelskamrarna och arbetarnas fackföreningar, så att det skall jag icke uppehålla mig vid nu.

Jag skall be att här få konstatera, att den siste ärade talaren gav mig fullständigt rätt i mitt påstående, att frågan om statsbidrag eller icke var icke det som var det avgörande för handelskamrarna, utan att det viktigaste var den prestige, som de skulle komma att få genom ett statsunderstöd, och den auktorisation, som detta skulle giva dem. Det var, som han uttryckte saken, *arten* av bidraget, som gjorde det särskilt värdefullt.

Så säger han vidare, att vi böra i denna tid göra allt för att skänka den hjälp vi kunna till främjande av i industri, handel och näringar. Jag vågar påstå, att riksdagens andra kammare har också ofta och många gånger visat, att den varit villig att lyssna på det örat. Men då kommer jag verkligen på den tanken, att man kan ha rättighet att fråga: huru har en sådan vilja att lyssna till de framförda kraven lönats exempelvis under nu rådande kristid? Huru har det icke lämnats rikliga statsunderstöd till redare och andra för att åstadkomma bättre förbindelser! Men för min del åtminstone har jag icke kunnat märka, att från deras sida tagits någon vidare hänsyn till staten, nu då det gäller att bispunga staten under en sådan kristid som den närvarande. Kan herr Lithander påstå, att denna välvilja lönats på det sätt man haft anledning vänta, t. ex. från redarnas sida, som ju utgöra en ganska väsentlig del av handelskamrarnas medlemsantal? Jag tror icke herr Lithander är i stånd till det.

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammar.
(Forts.)

För min del har jag icke ifrågasatt någonting annat än att det bör vara klart för oss vad det gäller, hurudan organisationen skall vara och vilka nya arbetsuppgifter handelskamrarna skola ha, innan vi taga ställning till det hela. Och jag vågar ytterligare trycka på att det är ytterst sällan, som riksdagen först anslagit pengar och sedan sett till, huru man skall jämka organisationen och ordna andra saker i samband med organisationen.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Det har redan under denna debatt påpekats, hurusom jordbruket och dess binärningar ha ett naturligt organ i hushållningssällskapen. Det har, såvitt jag kunnat uppfatta, icke av någon under denna debatt kunnat bestridas. Men ett fullkomligt analogt behov förefinnes för handel, industri och sjöfart, och det har icke heller den ärade talare som började denna debatt vågat bestrida. Han har på sätt och vis erkänt, att det behovet föreligger. Men så gjorde han den invändningen, att utskottet har dock här icke kunnat i allo godtaga endast de villkor, som Kungl. Maj:t i sin proposition har framställt, utan utskottet har till dessa villkor ansett sig böra foga även andra villkor. Ja, mina herrar, huru många gånger har det icke hänt, att ett utskott ansett sig böra foga ytterligare villkor till dem, som ha förelegat i en kungl. proposition? Men aldrig har jag hört det framställas som ett skäl för avslag, utan snarare har man utgått från att just genom dessa nya villkor och nya bestämmelser, som utskottet föreslagit och som sedermera vunnit riksdagens bifall, har man i stället vunnit ökade skäl för att bifalla det förslag utskottet kommit till. Så synes det också mig vara i det förslag som nu föreligger. Jag vill således se ett ytterligare skäl för bifall till framställningen, sådan den nu föreligger från utskottet, i den omständigheten, att utskottet till de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren även fogat andra villkor.

Det är i propositionen ådagalagt, och det är i den utredning, som föreligger därförinnan och på vilken propositionen grundar sig, tydligt och klart visat, att handelskamrarna ha att fylla ett statsändamål. Det är jämväl ådagalagt, att det föreligger ett behov av deras auktorisation. Och det belopp, som bär ifrågasättes för dessa handelskamrars understöd, är icke i förhållande till riksstaten i sin helhet eller i och för sig ett sådant belopp, att man kan på något sätt säga, som herr Månsson sade, att det är ett förhållande analogt med tullarna, en beskattning av den stora allmänheten till förmån för ett fåtal näringsidkare. Jag tror icke, att man med framgång kan driva den meningen. Det synes mig tvärtom här vara fråga om att lämna ett understöd åt ett organ, som har till sin speciella uppgift att främja utvecklingen av vårt lands näringsliv. Antingen vi ha det ena eller andra yrket eller ha den ena eller andra arbetsuppgiften inom samhället, så är det väl ändå så, att vi allesammans ha fördel och nytta av att näringslivet utvecklas. Det synes mig, att man kunde i detta fall få det fast-

slaget, att hur olika uppfattningar vi än ha, en sak böra vi alla vara eniga om, och det är, att i samhällets ekonomiska liv utgöra just näringarna själva ryggraden. Och därför kan ju ingen underlåta att efter mättet av vars och ens krafter och förmåga söka främja och gagna näringarna och deras sunda utveckling. Sedan kan det ju vara olika uppfattning, om vad som är en sund och god utveckling av näringslivet. Men den saken föreligger inte nu, såvitt jag förstår.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang taga bestämt avstånd från ett uttalande, som den ärade talaren som först förde utskottets talan framförde, då han ville göra gällande, att genom fackföreningarnas verksamhet hade arbetsintensiteten i vårt land minskats och sålunda därigenom produktionskostnaderna ökats. Jag tillåter mig med anledning av detta uttalande fästa uppmärksamheten på en utredning, som är avvägabrägt av fil. doktor Petander, vilken tydligt och klart visar det, att arbetsintensiteten desto bättre inom så gott som alla yrken har avsevärt stegrats. Och det är något som man bör, synes det mig, med tacksamhet erkänna.

Den näst föregående ärade talaren förde därjämte på tal, att den distriktsindelning som är föreslagen icke skulle vara i allo lämplig. och som exempel härpå anförde han Örebro och Västmanlands läns handels- och industrikammare. Han gjorde gällande, att Örebro och Västmanlands län ha olika intressen. Ja väl, det kan ju hända att så är fallet; jag vill icke bestrida det. Men olika intressen, mina herrar, kan det finnas hos samma slags yrkesidkare, som äro bosatta på samma plats. Den omständigheten att det i något fall kan vara olika intressen mellan det ena länet och det andra, kan därför icke få vara avgörande beträffande den fråga som nu föreligger. Jag tillåter mig på tal om stridiga intressen mellan Örebro och Västmanlands län erinra om att det avgavs för några år sedan av femte tillfälliga utskottet ett utlåtande rörande ett då väckt förslag om minskning av länens antal, och i detta fördes på tal som en mycket lämplig åtgärd att i så fall åstadkomma en sammanslagning av Örebro och Västmanlands län. Mellan dessa båda län föreligger nog i det stora hela icke så stora skiljaktigheter i intressen, annat än sådana, som kunna vara förorsakade av rent lokala förhållanden. Och skiljaktiga intressen kan det ju sålunda vara inom ett distrikt, hurudant det än lägges. Men finns det en minoritet inom en handelskammare, så har ju i varje fall den minoriteten möjlighet att i form av en reservation giva uttryck för sin mening.

Det har här också gjorts gällande, att ledamöterna av handelskamrarna vore så förmögna, så att de mycket väl kunde bära dessa utgifter själva. Ja, jag betvivlar icke, att det är förhållandet i många fall. Men lika visst som jag erkänner att det i många fall äger sin riktighet, lika visst är också, att det finns många handelskamrar, som ekonomiskt sett äro ganska svagt ställda. Vad skulle då ett avslag på utskottets hemställan leda till? Jo, givetvis där-

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammare.

(Forts.)

till att de svagaste, som allra bäst behöva stöd och hjälp ekonomiskt sett, skulle undandragas detta stöd, under det att de andra, där ledamöterna i handelskammarna utgöras av mera förmögat folk, skulle reda sig mycket bra utan detta anslag. Det synes mig sålunda, att om man i någon mån vill hjälpa de handelskammare som ekonomiskt sett äro svagast ställda, så bör man bifalla utskottets hemställan.

För övrigt vill jag, innan jag slutar, säga, att det föreligger en möjlighet för representationen att i någon mån utöva inflytande på handelskammarna just genom beviljande av statsanslag, ty utan ett sådant statsanslag är uppenbarligen den möjligheten mindre. Om man sålunda ser faran av det nät omkring regeringen, som herr Månsson talade om, så stor, synes det mig förhålla sig på det sättet, att vill man minska faran av detta nät och vill representationen hava något inflytande därpå, så är vägen att kunna ernå ett sådant inflytande just den, att man beviljar detta anslag och uppställer villkor för anslaget åtnjutande. Handelskammarna kommer nämligen herr Månsson icke ifrån i alla fall. De finnas förut, och redan nu avgiva handelskammarna yttranden i anledning av de remisser som göras från Kungl. Maj:ts sida, och detta hindras i varje fall icke genom ett avslag på utskottets hemställan, som här yrkas på.

Jag tillåter mig således, herr talman, att anhålla, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Røing: Herr vice talman, mina herrar! Då jag i mångt och mycket är förekommen av den siste ärade talaren, skall jag inskränka mitt anförande till några få ord. När jag fick kännedom om utskottets hemställan i förevarande punkt och såg, att denna hemställan hade föranlett reservation av fyra socialdemokrater, vilka äro medlemmar av denna kammare, och att icke någon som helst motivering förefanns i reservationen för deras yrkande på avslag å utskottets hemställan, så antog jag den möjligheten, att bland dessa reservanter den uppfattningen skulle vara gällande, att meningsskiljaktigheter förefunnos bland näringslivets män, bland styrelseledamöterna i handelskammarna, rörande den frågan, huruvida staten numera borde lämna handelskammarna understöd. Jag har varit en bland dem, mina herrar, som år efter år såsom delegerad för Göteborgs handelskammare vid olika handelskammarmöten motsatt mig, att framställning skulle göras i denna riktning, men det gjorde jag sannerligen icke av principiella skäl utan huvudsakligen av fruktan, att den tendensen skulle utveckla sig, att vi här i landet skulle få ett alltför stort antal handelskammare, en utveckling som enligt mitt förmenande icke skulle lända vare sig näringslivet eller staten till nytta. Det var ju på tal och gjordes mycket kraftiga försök att t. ex. inom Småland få till stånd tre handelskammare, en i Jönköping, en i Kalmar och en i Växjö. Den tanken slogs emellertid rätt snart ihjäl, och numera bilda de tre småländska länen tillsammans med Blekinge län ett

handelskammaredistrikt. Nu är organisationen färdig. Det har blivit ett jämförelsevis fåtal handelskammare inom vårt land till nytta för saken enligt mitt förmenande. Handelskamrarna äro, som bekant, tolv stycken. Sedan nu organisationen är genomförd, finnes mig veterligen bland de män, som stå vid ledningen för handelskammарorganisationerna i vårt land och utgöra deras styrelseledamöter och fullmäktige, icke mer än en enda mening, nämligen att det är högst önskligt, att staten nu träder emellan och lämnar det understöd som Kungl. Maj:t föreslagit, men när nu detta vid årets riksdag icke låter sig göra, åtminstone det belopp som statsutskottet tillstyrkt.

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Den förste ärade talaren, herr Anderson i Råstock, har redan bemötts, senast av herr Nilson i Örebro. Missuppfattade jag honom icke, så var han ingen principii-ll motståndare mot statsunderstöd till handelskamrarna, fastän han nu icke ville vara med därom till följd av, som han sade, den organisation, som är genomförd, och därför att han icke heller var övertygad om, att man icke borde uppsätta ytterligare villkor för att riksdagen skulle bevilja statsunderstöd åt handelskamrarna. Herr Nilson har redan bemött den första synpunkten. Jag instämmer till fullo i vad han sade. Finnas motsatta intressen mellan köpmännen i Västmanland och Närke, må de då komma fram, och den som står i minoritet har att avgiva reservation. Hur litet område man än fastställde för handelskamrarna, så är det dock omöjligt att fastställa ett så litet område, att där icke skulle finnas motsatta intressen och åsikter. Det är endast genom att dessa intressen inom olika handelskammare få bryta sig, som man kan komma till ett så gott resultat, som är önskligt, och jag skulle beklaga ofantligt mycket, om utvecklingen av handelskamrarnas organisation ginge i den riktningen, att vi skulle få t. ex. en handelskammare för Närke och en för Västmanland. Min uppfattning är att organisationsformen skulle varit ännu lyckligare, om det varit färre handelskammare, än som nu är fallet.

Så var det villkoren. Tro herrarna verkligen att det har så ofantligt mycket att betyda det villkor, som herr Anderson i Råstock framdrog, då han talade om, att man i Tyskland eller i Preussen intagit den bestämmelsen, att regeringen skulle ha rätt att upplösa handelskamrarna? Ja, skulle handelskamrarna bedriva verksamheten på sådant sätt, att man skulle hava anledning till att vidtaga en sådan åtgärd, så finnes det nog maktmedel för riksdagen att draga in det anslag som riksdagen nu eventuellt kommer att bevilja.

Jag har en något annan uppfattning i frågan än herr Lithander. Jag har haft äran att vara medlem av Göteborgs handelskammare alltifrån det handelskammaren bildades — det är nu vårt tolfte arbetsår — och jag säger, att det är sannerligen icke för att Göteborgs handelskammare eller någon annan handelskammare, som nedlagt mycket arbete, skall få sin prestige höjd som jag nu är anhängare av statsutskottets förslag. Jag tror, att

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

vårt arbete talar för sig självt. Men här är, som herr Nilson i Örebro framhåller, för en nybildad handelskammare möjlighet att genom statsunderstöd få sin ekonomi så förbättrad, att den kan engagera, för att nämna ett exempel, en förstklassig kraft som sekreterare, en nationalekonomiskt utbildad man, som har förutsättning för att i samverkan med det praktiska livets män kunna fullfölja handelskammarens uppgift. Och, mina herrar, i vissa handelskammardistrikt är vårt näringsliv ännu av sådan art, att man kan påräkna den ekonomiska medverkan som behövs, för att handelskammaren skall kunna uppehålla sin verksamhet på ett sådant sätt, som är önskligt. Ty vi skola icke, herr Anderson i Råstock, i denna fråga, lika litet som i andra frågor, blott taga intryck från förhållandena i Preussen eller i Tyskland, där det finnes små handelskammare nästan i varje stad och där de ytt-randen som avgivas av dessa handelskammare icke blott icke äro till någon nytta utan tvärt om ofta till skada för själva saken, detta ofta beroende just på att sådana handelskammare icke kunna så organisera sitt arbete, icke ha sådana krafter till sitt förfogande, att de kunna åstadkomma det arbete som skulle vara önskligt.

Riksdagens båda kamrar uttalade i fjol, mina herrar, till följd av motioner av herr David Bergström i första kammaren och av mig i andra kammaren enhälligt sin önskan, att under nu pågående världskrig statsmakterna skulle undersöka alia de möjligheter, som förefunnas för att efter detta krig befrämja Sveriges näringsliv och utveckla dess näringar. Nu kommer regeringen fram med ett första förslag, nämligen om bidrag till Sveriges handelskammare, som redan hava visat i handling vad de kunna åstadkomma för att främja våra näringar och för att även litet gagna statens intressen, där dessa beröras av näringslivet. Bra märkvärdigt skulle det då vara, om andra kammaren skulle vilja undandra sig konsekvenserna av ett sådant uttalande och icke vilja vara med om denna jämförelsevis blygsamma summa, som statsutskottet yrkat på, att riksdagen skall bevilja! Jag har svårt för att tro, att detta skall bliva det första svaret från riksdagens sida på den hemställen som Kungl. Maj:t gjort i denna riktning. Jag hoppas att majoriteten i denna kammare skall inse, vilken gagnande verksamhet dessa handelskammare redan hava utövat och i ännu högre grad skola utöva, om statsutskottets hemställan bifalles, till vilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

Herr talmannen, som under sistnämnda anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, lämnade nu ordet till

Herr Sommelius, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Efter det flertal anföranden, som hållits för utskottets hemställen, kan det måhända synas överflödigt att göra ett ytterligare uttalande i frågan. Emellertid skulle även jag vilja göra ett litet inlägg i denna diskussion.

Det är naturligtvis icke alltid angenämt att inom kammaren föra näringsintressenas talan, ty jag har märkt, att det mötes av ovilja, varje gång man försöker att hävda dessa intressens berättigande — ovilja är i varje fall ett ganska lindrigt ord. Jag har här hört så pass fientliga uttalanden från herr Anderson i Råstock och likaså från herr Månsson beträffande det, som de säga, »understöd» som man härvidlag kräver. Man säger, att den nuvarande organisationen inom näringslivet är tillräcklig, och att det icke behövs någon ny. Handelskamrarnas uppgift är överflödig. Jag säger nu: det finns icke någon organisation alls för närvarande utom handelskammarorganisationen inom näringslivet. Möjligen finnes det inom jordbruket, men jag känner icke till några sådana inom näringslivet i övrigt. Helt säkert finnes det några yrkesföreningar, men någon verklig sammanslutning mellan de olika näringsidkarna finnes, såvitt jag vet, icke.

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Herr Nilson i Örebro erinrar om, att handel, sjöfart, industri och jordbruk äro vårt lands ryggrad och att vår utveckling beror på dem, och härtill anhåller jag få tillägga att det just är dessa näringsgrenar, vilka till stor del trygga de utgifter staten har att bestrida. De äro våra största skattebetalare, och det är näringslivet, som i hög grad befordrar all utveckling inom landet. Då frågas: vilka uppgifter hava handelskamrarna? Många underskatta dem och anse, att de icke hava någon vidare betydelse. Jag ber att få nämna, att handelskamrarnas uppgifter till och med sträcka sig så långt, att deras verksamhet har till föremål att söka väcka intresse för ny företagsamhet på olika områden. De vilja befordra handel och privat företagsamhet i vidsträcktaste omfattning och undanröja så vitt möjligt dess svårigheter. I detta avseende har man kanske under sista tiden fått ett och annat intryck av att handelsnålsmän i allmänhet icke gjort sig förtjänta av uppmuntran, och jag kan för min del åtminstone icke gilla de många snedsprång, som under sista året begåtts av många av dem som utöva handel i vårt land. Jag skriver detta mycket på den bristande upplysning, som hittills lämnats handelsnålsmän, och på tidigare bristande intresse för undervisning åt handelsidkare.

Herr Månsson hävdade nyss att då jordbrukarne fått sitt stöd av staten, skulle man nu komma fram med förslag om att få understöd även till handeln, industrien och sjöfarten. Jag ber att få nämna, att ifrågavarande anslag knappast kan kallas ett understöd. Jag tillåter mig upplysa om, att handelskamrarna i riket hava varit i högsta grad anlitade av statsmyndigheterna för att avgiva utlåtanden i diverse frågor, och jag tror, att det anslag på 3,000 kronor, som är i fråga, knappast är mer än lämplig betalning för utfört arbete. Dock upplyser jag om, att jag icke tror, att någon handelskammare i detta hänseende har gjort anspråk på att för sådant arbete få ersättning, men de ha velat se sig auktoriserade av staten och få ett understöd såsom bidrag för avlönande av sekreterare. Detta lilla bidrag räcker icke på långt när att lämna ersättning åt den sekreterare, som finnes t. ex. i

Avg. auktoriserade handelskammare.

Skånes handelskammare. Långt därifrån, ty man nödgas där avlöna sin förste sekreterare med 10,000 kronor så vitt jag minnes rätt.

(Forts.)

Nu frågar jag: vad är det herr Anderson i Råstock syftar på, då han säger: man lämnar statsunderstöd till redare och andra, men hur ha de skött sig under det sista kriget? Jag tillåter mig då fråga, vari har detta understöd bestått? Jag vet visserligen, att det är vissa linjer, som hava till uppgift att befordra export och import till och från transoceaniska länder, vilka hava understöd, men jag tror, att på sista tiden har till och med något av dessa stora företag av sagt sig hjälpen. Vad är det för understöd som lämnas alla de fartyg, som gå i trampfart, som taga sina hyror för tillfället och försöka reda sig på egen hand? Jag har aldrig sett, att man lämnat något statsunderstöd åt sådana rederier. Tvärt om hava dessa rederier avstått någon liten del av sin inkomst för att på sätt och vis förbilliga importen av livsmedel till landet. Det är visserligen sant, att man satt dem i tillfälle att erhålla statslån till 4½ %. Det är riktigt, men jag undrar, om icke de flesta i alla fall kunnat återbetala dessa sina statslån på jämförelsevis kort tid.

Jag har märkt, att man från statsutskottets sida framställt åtskilliga villkor för åtnjutande av ifrågasatta anslaget på 3,000 kronor till varje handelskammare. Jag skall icke här uppräknat alla dessa villkor, men jag vill nämna, att såvitt jag känner till förhållandena i skånska handelskammaren, tror jag, att alla dessa villkor redan förut tillämpats. Där utövas ingen annan rösträtt än per capita, och över huvud taget tror jag, att varje villkor, som man här uppställt, redan nu uppfylles.

Jag skall, herr talman, be att få livligt tillstyrka statsutskottets hemställan. Jag vill dock ännu en gång erinra om det yttrande, som herr Månsson fälde, då han sade, att dessa många affärsorganisationer omgärda regeringen och binda dess handlingskraft, och nu särskilt liknade han detta omgärdande vid ett nät, varmed regeringen omgives, så att inga andra av folkets intressen kunna föras fram till regeringen. Herr Månsson har helt säkert glömt, att i ett nät finnas stora maskor. Om det vore ståltrådsnät kunde det ju så vara, men jag tror, att det för närvarande icke finnes något hinder för någon att föra sin talan hos Kungl. Maj:t.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr Thorsson: Herr Röing riktade en liten förebråelse emot oss reservanter, emedan vi icke hade motiverat vår framställning närmare. Jag kan ju gärna erkänna, att vi kände oss så enkla inför den kompakta majoritet, som fanns i utskottet, att vi ansågo det nästan lönlöst att belamra utskottsutlåtandet med någon moti-

verad reservation. Men på grund av vad här framförts från olika håll, skall jag be att få säga några ord till svar på vissa yttranden, som gjorts här.

Herr Sommelius började mycket högstämt med att klandra den ofördragsamhet och ovilja, som kan spåras emot näringarna i vissa fall. Jag får säga, att under den tid, jag har varit med här, har jag åtminstone icke själv kunnat spåra någon benägenhet att vara motståndare till näringarnas utveckling, men det kan ju hända ibland, att man kan ha olika uppfattning om både vad som egentligen inbegripes i ordet näring och vad som man kan anse vara nyttigt och gagneligt att engagera statskassan för. Det är ju då naturligt, att vi i så fall skola hava mycket olika syn på saken, den siste talaren och jag.

Såvitt jag icke missförstod honom, tycktes han vilja lägga in i detta anslag en större möjlighet för de hittillsvarande handelsskolorna att lämna bättre undervisning åt handelns utövare, så att de bliva mera ärliga. Det tror jag icke, att någon annan i denna lokal tror, utan han är nog ganska ensam om denna uppfattning. Vi hava redan behandlat anslaget till handelsskolorna, inklusive Hälsingborg, och om vi bevilja dessa 36,000 kronor eller ej, blir nog örligheten lika stor bland dem, som idka köpenskap, och ärligheten också lika liten. Såvitt jag kan bedöma saken, är det icke i saknad av undervisning som vissa personer hava uppträtt illojalt under den senare tiden, utan det beror snarare på konsten att kunna räkna ut finesserna alltför mycket. Nu vill jag ingalunda draga den slutsaten av detta, att man skall minska anslaget till handelsskolorna, utan om frågan legat på det sättet, att det gällt att diskutera anslaget till handelsundervisningen, kan det hända, att vi varit på samma bog, den siste ärade talaren och jag.

Nu får jag säga, att jag i den föreliggande frågan delvis har en principiellt avvikande uppfattning gent emot en del av de talare, som yttrat sig här. Jag är icke lika övertygad om, att handelskamrarna äro berättigade att erhålla detta statsanslag, som är ifrågasatt. Jag är icke lika övertygad om, att den organisation av handelskamrarna, som här ifrågasättes, skulle vara av det gagn, att den är förtjänt av statsanslag.

Herr Odqvist, som försvarade utskottets utlåtande, anförde såsom ett bärande skäl för att detta anslag skall utgå — sedan har han haft många eftersägare i denna sin tankegång — att statsmakterna bevilja anslag särskilt för jordbruksnäringens befrämjande och särskilt till hushållningssällskapen. Jag har varit mycket intresserad av hushållningssällskapens arbete, men jag får säga, att deras verksamhet under dessa ytterst ogynnsamma tider har i någon mån nedstämt min entusiasm för deras arbete. Det ligger åtskilligt i vad herr Mansson yttrade, att dessa genom sin organisation övat en press på regeringen, som kommit att för andra medborgare åtskilligt fördyra den matbit, som de skola stoppa i sin mun. Den påpasslighet, varmed särskilt hushållningssällskapen bevakat jordbrukets intressen, har icke enbart varit till godo för

Ang. auktoriserade handelskamrarna
(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

landets övriga medborgare, det vågar jag säga, och mot bakgrunden av detta är jag icke intresserad av att nu gå med på ett anslag till en organisation, som skall hava till uppgift att särskilt omhulda andra näringars intressen, som under den nu rådande tiden icke hava visat sig äga det mest levande intresset för vad som är nationens oundgängliga behov i en kritisk situation. Rederineringsen och dess målsmän kunna väl åtminstone icke anföra, att deras uppförande under den senare tiden varit ägnat att påkalla statsunderstöd. Hela det samhällsintresse, som dessa handelskammrar angivas skola företräda, synes mig befinna sig i en sådan kondition, att det mycket väl kan reda sig utan direkt statsunderstöd. Jag håller före, att ett anslag till denna organisation måste medföra, att även andra organisationer, som syssla med sådana mer eller mindre rent fackliga angelägenheter, kunna vara berättigade att få anslag.

Men även om jag icke hade denna min principiella uppfattning i frågan, skulle jag med det läge, som våra finanser för tillfället hava, mycket allvarligt sätta i fråga, om det kan vara rimligt att nu komma och föreslå, såsom Kungl. Maj:t har gjort, en ny utgift på 60,000 kronor och tillstyrka, såsom statsutskottet gjort, 36,000 kronor. Jag tycker, att herrarna skulle hava något kvar i minnet av hur herr finansministern vid remissdebatten vred sig under bekymren över att få debet och kredit att gå ihop; och inför en sådan situation skulle vi nu gå och pålägga statskassan en så avsevärd utgift, som detta är! Vi skulle nu gå till de skattebetalande, som förut mer än hårt betungats av skatter, och säga: nu skola ni giva 36,000 kronor till handels, industriens och rederieringens målsmän, ty de kunna icke reda sig med avlöningen åt sina sekreterare!

Herr Röing sade, att vi skulle akta oss för att efterapa Tyskland, och så talade han om att, i motsats mot vad det är här, ha de där en hel rad små handelskammare, som icke hava någon betydelse, men att vi här hava gått en annan väg. Men herr Röing har ingen som helst garanti för att den väg, som han startat, håller måttet.

Vidare tycktes talaren från Örebro liksom antaga, att det icke komme att bli någon skilsmässa i intressen mellan Örebro län och Västmanlands län. Han var till och med så intresserad av att denna sammanhållning skulle fortfara, att han syntes icke ovillig att sammanslå de bada länen. Ja, om denna debatt icke åstadkommer något annat, så skulle den då kanske åstadkomma indragningen av en landshövdingestol, och det vore i så fall alltid en behållning av debatten. Emellertid tror jag icke, att han kommer att fullfölja den tanken i fortsättningen vare sig beträffande handelskammrarna eller sammanslagningen av de bada länen, utan det blir nog på det viset, att så snart dessa institutioner äro inrättade, kommer man till den uppfattningen, att tolv handelskammare för hela riket äro för litet, och att detta antal icke kommer att tillfredsställa de krav man vill ställa på denna institution, utan det

blir kanske snarare 24 stycken, grundade på länsindelningen eller någon annan gammal erkänd indelning. Och då ha vi utsikt att närma oss och efterlikna vad herr Rönig befarade, nämligen förhållandena i Tyskland.

Jag tror icke, att det på nuvarande stadium är riktigt att bevilja det föreliggande anslaget. Måhända har jag orätt, men med detta har jag i alla fall velat säga, huru jag ifrån min utgångspunkt ser denna sak. Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Olofsson i Digernäs: Ja, jag skall icke förlänga debatten om denna fråga, men jag vill ge tillkänna min mening och att jag kommer att rösta för reservationen.

Medan jag i alla fall har ordet, skall jag dock be att få peka på det haltande i herr Nilsons i Örebro yttrande, då han vände sig mot en föregående talare, som just framhöll, att det var förmöget folk, som man också skulle hjälpa härigenom. Herr Nilson i Örebro sade då, att visserligen finns det handelskamrar, som bestå av förmöget folk, men det finns också handelskammare, som bestå av fattigt folk, och då bör man passa på tillfället att hjälpa dem som mest äro i behov därav. I det sammanhanget vill jag peka på en annan fråga, som låg på ungefärligen samma sätt här i riksdagen för några år sedan. Det var då fråga om ett anslag till mycket betungade kommuner och man avsåg att bereda dem lättnad i deras skattebörd. Det förslag, som då var före, avlogs huvudsakligen på den grund att det framlagda förslaget skulle komma att hjälpa även förmögnare kommuner och särskilt förmögna personer inom vissa kommuner. Jag undrar därför, om man icke kunde göra på samma sätt här i dag och skjuta på saken så länge i syfte att utreda, huruvida man icke skulle kunna hjälpa dem, som verkligen behöva, utan att på samma gång hjälpa dem som icke äro i behov därav.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Adelswärd: Herr talman! Mina herrar! Redan under den tid, jag var chef för finansdepartementet, pågick bland Sveriges handelskammare ett organisationsarbete, som bland annat gick ut på att centralisera deras verksamhet och få en gemensam plan för arbetet mellan handelskamrarna i olika delar av landet. Jag blev då i tillfälle att blicka något in i dessa institutioners verksamhet och fick det intrycket, att denna var av stor betydelse och till stor nytta — detta särskilt, sedan deras organisation blivit förbättrad. Redan då såg jag också, huru man från det allmännas sida hade verklig nytta av dem. De fyllde ett behov, och man anlitade dem litet emellan för olika slag av utredningar, vilka, om de icke funnits, mäst anskaffas på något annat sätt och då ovillkorligen medfört kostnader.

Såvitt jag kunnat förstå den i dag här förda diskussionen,

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Porta.)

är den egentligen enda eller huvudsakliga anmärkningen mot förslaget och det enda skälet för ett avslag på denna framställning den omständigheten, att man velat jämföra handelskammarna med fackföreningar eller arbetsgivareföreningar eller andra därmed jämförliga institutioner. Jag har icke för min del kunnat inse det berättigade i en sådan uppfattning, och vad som har blivit sagt därom har jag icke kunnat finna utgöra något verkligt stöd för en sådan mening. Jag känner icke till att handelskammarna — jag tror icke ens någon — ha i sina stadgar eller i sitt arbets sätt något, som går ut på att lämna personligt eller annat understöd eller är av direkt intresse för enskilda medlemmar, utan deras arbete går uteslutande ut på att gagna ett gemensamt, ett mera allmänt intresse. Det finns ju, såsom jag nyss antydde, faktiskt — vilket även vitsordats av vad som här sagts — ett behov från statens sida av dessa institutioner. De anlitas oupphörligt av staten, och då kan man väl tycka, att det vore ganska rimligt, att icke staten toge emot detta deras arbete för intet utan lämnade någon ersättning för det. Man har sagt här med rätta, att det i England finns motsvarande institutioner, och att de tagas av myndigheterna på samma sätt i anspråk för utredningar och för upplysningar av olika slag, men att det icke varit tal om att de skulle få någon ersättning. Jag tror, att en ärad talare till och med sade, att hos dessa handelskammrar själva fanns en bestämd motvilja mot att ens taga emot någon sorts statsunderstöd. Jag vill visst icke bestrida, att så är förhållandet. Men vi få väl komma ihåg, att speciellt i England äro förhållandena i det hänseendet principiellt olika mot hos oss. Engelska staten understödjer i allmänhet icke några slag av föreningar, de må vara av större eller mindre allmännyttan. Det är en grundsats, som aldrig kommit till tillämpning där och ej heller behövt tillämpas. Och jag skall gärna medge, att det är mera tilltalande, att sådana här institutioner och sammanslutningar, även om de huvudsakligen tjäna det allmänna, leva av sina egna bidrag och icke komma i något beroende av statsmyndigheterna och ej heller taga mot något statsanslag. Men som vi veta och såsom redan här påpekats, äro förhållandena i Sverige icke likadana. Det torde närmast bero därpå, att vårt näringsliv icke har nått den ekonomiska styrka, att sådana sammanslutningar och institutioner av olika slag kunna leva uteslutande på bidrag från sina medlemmar, utan för att kunna existera och göra någon nytta ha de måst få något understöd från det allmännas sida och ha därför också fått statsanslag i ganska stor utsträckning.

Man har här visat på hushållningssällskapen. Ja, de äro ett slående exempel, men det finns också en massa föreningar och sammanslutningar, mest tillhörande lantbruksområdet och ofta av ganska obetydlig beskaffenhet, som få sådant understöd. Varför skall man då i detta fall göra något undantag? Jag vill se saken så, att då staten tager dessa institutioner i anspråk, är det icke mer än rimligt att lämna någon ersättning och då är detta en

mycket lämplig form för bidraget, bland annat därför att de därigenom skola lättare kunna avlöna sina fast anställda sekreterare.

Ang. auktoriserade handelskammare.

(Forts.)

Här har vidare framhållits, att viktigare för handelskamrarna än penningbidrag är deras auktorisering. Men man får väl se denna auktorisering från två synpunkter. Den är icke blott en fördel för handelskammaren utan denna auktorisering innebär en sorts kontroll å handelskamrarna, deras organisation och verksamhet. Auktoriseringen betyder, att deras reglementen och stadgar skola uppställas efter vissa bestämda grunder. Den innebär i själva verket en från det allmännas sida gjord inskränkning i handelskamrarnas frihet, något som ju är mycket lämpligt, då man därigenom får säkrare garanti för att det samhällsnyttiga arbete, som de skola göra, blir bättre utfört. Jag tillåter mig påpeka, hurusom under de senare åren samverkan mellan enskilda näringsidkare och mellan statsmyndigheterna utvecklats sig allt starkare; och på grund av förhållandenas natur behöver det bli så och kommer fortfarande att bli så, och detta säkerligen till fördel såväl från det allmännas synpunkt som med hänsyn till näringsarnas utveckling. Detta är ytterligare ett skäl för att en sådan organisation som den ifrågavarande, vilken skall stå i livlig samverkan med staten, verkligen också får någon ersättning från statens sida.

Nu kan man säga — och detta har påpekats av en talare — att förslaget innebär en ny utgift i tider, som icke äro sådana, att man borde gå med på nya anslag. Det är ju ett skäl, som helt enkelt icke kan bestridas. Det är också ett skäl, som kan anföras mot vilken ny utgift som helst, och man borde kanske också taga intryck av ett sådant resonemang. Men då vill jag säga, dels att det här gäller en i förhållande till vår budget i realiteten mycket liten utgift, och dels att man väl har rätt att säga, att denna låt vara nya utgiftspost likväl kan komma att bidraga till så att säga indirekta inkomster. Jag tror nämligen, att under nuvarande förhållanden och ännu mer under de förhållanden, som inträffa efter krigets slut, så många frågor komma att uppstå, som stå i nära sammanhang med vårt näringsliv, att vi alltför väl kunna behöva alla de möjligheter, som erbjudas för en samverkan mellan det enskilda näringslivet och statslivet. Under de förhållanden, som då inträffa, kunna statsmakterna komma att behöva taga handelskamrarna i anspråk ännu mera än någonsin förut varit behövt. Och detta kan fa utgöra ännu ett skäl till att icke nu uppskjuta att bevilja ett anslag, som så vitt jag förstår i alla händelser är fullt rättvist.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Jag skulle troligtvis icke ha yttrat mig i denna fråga, om jag icke vore medlem av det socialdemokratiska partiet. Man ser ju av utskottsutlåtandet,

Ang. auktoriserade handelskammare.

(Forts.)

att alla utskottets medlemmar, som tillhöra de andra partierna, slagit krets omkring dess hemställen om anslag åt handelskammarna. Det är endast några socialdemokrater, som reserverat sig. Och här i dag i kammaren har det varit så gott som uteslutande mina partivänner, som yttrat sig mot detta anslag. Jag har därför tagit till orda, då jag ville, att även från mitt hall en röst skulle höjas till förmån för den sak, det här gäller att främja. Jag har ansett, att riksdagen bör bevilja detta anslag och ställa sig såsom ett stöd för dessa handelskammrar, naturligtvis därför att jag anser dem vara nyttiga och välbehövliga organisationer, att de äro institutioner, som staten och det allmänna har stort gagn av, och som staten i vidsträckt grad begagnat sig av. Det är detta, som gör, att de äro värda understöd. Och de behöva också, såsom här framhållits från mer än ett håll, understöd. Det är icke alla handelskammrar, som kunna glädja sig över en god ekonomi. Om man slår upp den utredning, som kommerskollegiikommittén verkställt, ser man, att det är icke mindre än sex sådana, som laborera med en avsevärd brist i sina finanser.

När denna fråga behandlades i utskottsavdelningen, fann jag det framför allt av vikt att lägga frågan så till rätta, att den kunde, som man säger, gå här i kammaren. Jag kände mig från början sympatiskt stämd mot propositionens syften. Men för att jag skulle kunna medverka till ett positivt resultat hade jag vissa villkor, som först måste fyllas. Jag måste fordra att dessa handelskammrar gjordes öppna för alla vederbörande näringsidkare, och att alla medlemmar inom den förening eller de föreningar, som välja kammaren, skulle ha lika rösträtt. Jag önskade vidare en garanti för att man ej genom att sätta årsavgifterna godtyckligt höga, således på en omväg, omintetgjorde syftet med de nyss nämnda, demokratiska bestämmelserna. Och för övrigt ansåg jag, att auktorisering borde meddelas samtidigt med anslaget, och slutligen att staten, skulle förbehålla sig den kontroll över handelskammarna, som kunde vara skälig.

Såväl inom avdelningen som sedan inom utskottet ha mina kamrater varit nog vänliga att tillmötesgå mig på alla de punkter, där jag hade villkor att framställa. Och när så skett, kunde jag givetvis ej annat än ansluta mig till och förfäktat det förslag, som här föreligger. Jag anser ock för min del, att det är vida bättre och nyttigare att genom ett sådant tillvägagångssätt, som jag tillätit mig följa, söka göra det bästa möjliga av handelskammarna, än att slå Kungl. Maj:ts proposition i spillror och så låta handelskammarna segla sin egen sjö och utveckla sig på ett sätt, som inte skulle göra dem synnerligen behagliga i många medborgares ögon. Vi veta, hur det har gått med hushållningssällskapen. Ingen förnekar, att hushållningssällskapen gjort vår modernärning stor nytta och mycket gagn. Men vi ha också, åtminstone från mitt parti, ganska grava anmärkningar att göra mot dem. Vi anse, att deras organisation icke blivit lagd efter grunder, som vi kunna godkänna. Genom att beträffande handelskammarna gå fram på det sätt, som

jag för min del anser vara det riktigaste, kunna vi nu i detta fallet undvika de olägenheter jag åsyftar, och från början lägga arbetet på en bred och folklig grundval.

Vad jag i övrigt skulle kunna säga i denna sak kan näppe-
ligen bli stort annat än ett upprepande av vad som från åtskilliga talare redan anförts. Jag vill endast anmärka, att jag icke kan biträda det betraktelsesätt, som ett par, tre av mina partivänner gjort gällande, då de säga, att handelskamrarna äro köpmännens och industriidkarnas fackföreningar och att deras medlemmar böra själva betala sina fackföreningsavgifter. Denna liknelse haltar högst betänkligt. Om vi titta på förhållandena t. ex. i Göteborg, som bildar eget handelskammaredistrikt, vad finna vi? Jo, där ha stadens alla vederbörande näringsidkare rätt att inför magistraten komma samman och med lika rösträtt utse det fåtal personer, som skola utgöra själva handelskammaren, och så arbetar denna handelskammare till fromma för handel och näringar. Kan man säga, att detta är något som liknar fackföreningarna — jag tar för givet, att vederbörande talare därmed mena de organisationer, för vilka vår vän på Stockholmsbanken, Herman Lindqvist, är som en liten far. Det är alldeles oberättigat att draga en sådan jämförelse.

Man har i den mera privata diskussion, som föregått behandlingen av denna fråga i dag, sagt, att dessa handelskamrar äro rena intresseorganisationer, och därför bör staten icke ingripa och stödja dem. Men är det något fel, att de äro intresseorganisationer? Jag anser tvärtom, att de skola vara just intresseorganisationer, de skola företräda dessa näringars och dessa näringsidkares intressen så kraftigt och rejält som möjligt. Och om något har brustit under de gångna åren ifråga om handelskamrarnas företrädande av dessa näringars intressen, tänker jag mig, att sedan staten tagit dem så om hand, att staten givit dem sin auktorisation, gjort dem till statsorgan och skänkt dem pekuniärt stöd, så skall ansvarskänslan på det hållet bli mera vaken än hittills, och skäl till anmärkning ar mindre ofta förekomma.

Jag skall sluta med att liksom herr Röing erinra om att riksdagen i fjol skickade en skrivelse till Kungl. Maj:t med framhållande av den utomordentliga vikten av en kommersiell krigsberedskap lika väl som av en kommersiell fredsberedskap. Jag ser i denna Kungl. Maj:ts proposition ett viktigt led uti den serie av åtgärder, som vi nog, när vi tänka oss för, allesammans eftersträva och vilja, att myndigheterna skola vidtaga. Jag tror alls icke, såsom herr Fabian Månsson nyss utmålade det, att vi genom att här ge understöd än åt det ena hållet och än åt det andra gå hän emot utarmningen och kraschen. Tvärtom tror jag, att vi genom att så handla skola främja näringarna, egga produktionen och bereda större och rikligare möjlighet till förvärv för en mängd av rikets invånare.

Ja, herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag, och jag anknyter därtill den livliga och vissa förhoppnin-

Ang. auktoriserade handelskamrarna.

(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammaren.

gen, att jag såsom socialdemokrat icke skall stå ensam utan få åtminstone några partivänner med mig i voteringen.

(Forts.)

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det var inte min avsikt att ytterligare förlänga denna debatt, men då man gjort så stort nummer av att jag åberopat förhållandena i Preussen, skulle jag vilja säga, att jag framdrog detta exempel för att framhålla, vilken rättighet till ingående kontroll statsmyndigheterna där tagit sig gent emot handelskammarna, och jag tillät mig därvid göra den jämförelsen, att enligt föreliggande förslag icke beärts någonting annat än att handelskammarnas årsberättelser skulle sändas in till vederbörande myndigheter.

Emellertid vill jag även säga ett par ord till herr Nilson i Örebro, som talade om, att den omständigheten, att nya villkor kommit till, snarare skulle vara ett skäl för bifall än tvärtom. Ja, jag säger kanske inte för mycket, om jag talar om här i kammaren, att dessa villkor, naturligtvis, tillkomna i en hast, som de äro, ha mer eller mindre fatt kompromissens natur, och att det har varit med allra största svårighet, som majoriteten inom avdelningen och sedermera inom utskottet kunnat ena sig därom. Och vad bevisar detta? Jo, det bevisar just, att frågan ligger grumligt och behöver klaras upp på renare linjer, innan man går att taga slutlig ställning till spørgsmålet: anslag eller icke anslag, auktorisation eller icke auktorisation?

Vidare gjorde herr Nilson i Örebro ett apropå till ett uttalande av herr Odqvist, som jag inte uppfattade, men jag vill säga, att förhåller det sig så, att herr Odqvist uttryckte sig på sätt som framgick av herr Nilsons replik, skall jag på det livligaste be att få instämna med herr Nilson i Örebro i det fallet. Det gällde nämligen arbetsintensiteten. Och det kan hända, om man går och ser efter, hur det förhåller sig med den saken, att man får en helt annan uppfattning, än den herr Odqvist nu syntes ha om den saken.

Jag skall sedan be att få säga, att mig förvånar det inte det allra minsta, att den ena efter den andra av handelskammarnas ledamöter kommer upp och talar sig varm för bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i sista hand stannar för bifall till utskottets förslag, när man inte kan komma längre. Det är så naturligt, att man icke alls kan bli förvånad däröver. Tvärtom, om icke herrar Röing, Sommelius och Nilson i Örebro samt alla andra herrar, som äro ledamöter av handelskammarna, kommit upp, skulle jag ha funnit det mycket underligt.

Herr Röing talade om, att han för sin del varit motståndare till tanken att begära statens medverkan i detta fall. Ja, jag vill inte göra någon insinuation, men kan inte möjligtvis hans förändrade hållning därvidlag i någon mån åtminstone bero på den omständigheten, att handelskammaren i Göteborg numera vuxit sig så pass stark, att den anser sig kunna hålla stånd mot mera ingående påtryckningar från statens sida?

Vidare vill jag säga beträffande indelningen, att det är alldeles klart, att en göteborgare lika litet som en stockholmare egentligen kan ha anledning att vara missbelåten med distriktsindelningen, då Göteborg utgör eget distrikt för Göteborgs handelskammare, liksom Stockholm bildar särskilt distrikt. Någon anledning till missbelåtenhet i detta avseende kan sålunda inte föreligga på det hållet. Men vad jag tillåtit mig peka på avser de uttalanden, som kommit från handelskammare, som skola omfatta så stora områden, som jag visat med exempel här, då t. ex. Västmanlands och Örebro län skola bilda ett handelskammaredistrikt. Behandlingen av frågor i sådana handelskammare kan med bästa vilja aldrig bli objektiv, utan måste bli färgad av lokalintressenas övervikt inför den fråga det för tillfället gäller. Samma är förhållandet med Gävle handelskammare, som skall omfatta Gävleborgs län, Uppland och Dalarna. Kan någon komma och säga, att den indelningen är för dessa landsdelar tillfredsställande? Jag tror inte det, men det kan hända, för att använda samma uttryck som herr Thorsson, att det är en lucka i mitt förstånd, som gör, att jag inte är i stånd att fatta det fördelaktiga i en sådan anordning, som jag här tillåtit mig peka på.

Vidare säger man, att man vill ha detta bidrag huvudsakligen för att åstadkomma första klassens krafter på sekreterareplatserna. Ja, det är alldeles naturligt, att om en sådan organisation skall kunna göra någon nytta, skall den ha förstklassiga krafter till sitt förfogande. Men utan att yttra mig om kompetensen hos de sekreterare, som nu finnas, ehuru jag förmodar, att fordringarna i detta avseende åtminstone hos de större handelskamrarna äro väl tillgodosedda, vill jag fråga utskottsmajoriteten här: vad har utskottsmajoriteten satt för villkor i detta avseende, när det gäller att gå med på att bevilja ett bidrag till sekreterarnas avlöande? Såvitt jag förstår, icke alls något villkor, utan det är överlämnat till vederbörandes fria skön att i detta avseende bestämma.

Herr Sommelius talade om den ständiga oviljan mot näringsarna. Ja, det är klart, att man skulle ha intresse av att slå på den trumman. Men herr Thorsson har, såvitt jag förstår, tydligt framhållit, att någon ovilja i detta avseende aldrig visats utan på sin höjd litet tveksamhet, huruvida det vore lämpligt att ge understöd från statens sida i den ena eller andra formen.

Då jag talade om det understöd, som från statens sida lämnats rederinäringen, visade herr Sommelius i sitt anförande, att han mycket väl förstod vad det gällde. Jag åsyftade de subventioner, som lämnats för åstadkommande av nya sjöförbindelser och till stärkande av gamla. Detta kan väl inte tyda på någon ovilja, och jag framdrog detta endast som bevis på att man från det allmännas sida icke precis har haft anledning att rosa marknaden ens när det gällt de linjer som man beviljat statssubvention. Da det nu gällit att verkligen hjälpa till här hemma eller göra förhållandena här i Sverige någorlunda drägliga under nuvarande kritiska tid, tror jag inte någon kan påstå, att man mötts av

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

någon översvallande vilja att hjälpa till att förbättra förhållandena utan tvärtom. Överallt har man försökt att visa sig så närig som möjligt och att tillskansa sig så mycket som möjligt, fullkomligt obekymrad av hur det verkat för den stora massan av skattedragare, som få betala fiolerna.

Jag har av vad som framkommit här icke blivit övertygad om annat än att de allra flesta, som här haft ordet, ha varit på det klara med att villkoren borde utformas och övervägas bättre, varvid man samtidigt kunde ta ställning till frågan, hur många nya uppgifter, som kunna och böra åläggas handelskamrarna, innan de erhålla auktorisation eller man ger dem statsbidrag. Jag vågar upprepa, att det är väl ändå ganska exempellöst, att man icke först ordentligt klarar upp linjerna härvidlag. Nu ifrågasättes till och med i den kungl. propositionen, att först skall statsanslaget beviljas och sedan skall man återkomma till villkoren för auktorisationen av dessa handelskamrar.

Herr talman! Jag vidhåller fortfarande mitt här förut framställda yrkande.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag hade verkligen icke tänkt att här uppträda i denna fråga, men då jag anser det vara lämpligt att vid detta tillfälle även en röst från lantmannahåll höjes till förmån för detta anslag till handelskamrarna, har jag här begärt ordet.

Jag måste för min del säga, att när det är konstaterat, att staten i ganska stor utsträckning tar handelskamrarnas arbete i anspråk, kan jag icke finna annat, än att staten även har en viss skyldighet att i någon mån bidraga till denna institution. Till lantmannahåll lämnas ju ganska stora bidrag till vissa institutioner, som äro avsedda att hjälpa den näring, som vi företräda, och då är det väl icke heller mer än rätt, att staten i någon mån bidrager till en institution, vilken såsom den nu ifrågavarande skall hjälpa näringarna på åtskilliga andra områden.

Jag vill vidare nämna, att jag icke kan godkänna ett sådant uttalande, som herr Thorsson här tillät sig, nämligen att hushållningssällskapen icke hade funktionserat så, som de enligt hans mening hade bort. Ja, det är ju möjligt, att de under den senaste tiden icke funktionserat så, som herr Thorsson velat. Men det kan väl inte ifrågasättas, att en institution, som tillkommit just för att vara en viss näring till hjälp, skall motarbeta just samma näring. Det tycks emellertid vara något sådant, som herr Thorsson här vill, att hushållningssällskapen skola göra.

Jag kan för min del icke finna annat, än att det är helt naturligt, att vi från landsbygden i möjligaste mån söka stödja detta förslag. Det har ju här sagts, och särskilt framhölls det ju av herr Thorsson, att det är ganska stora oppoffringar, som vi under dessa kristider måst underkasta oss. Men i det fallet har jag samma åsikt, som en talare på Östgötabanken här gav uttryck åt, i det att jag är viss om, att såväl under kristiden som under den

närmaste tiden efter det att kristiden är överstånden våra handelskamrar få uppgifter att fylla, som äro av den betydelse, att det anslag, som vi här lämna, blir mer än väl ersatt.

Jag kan således, herr talman, för min del icke annat än på det livligaste tillstyrka utskottets hemställan.

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Herr *Andersson* i Knäppinge instämde häruti.

Herr *Söderberg* i Stockholm: Herr talman! Beträffande själva den sak, som det här gäller, vill jag endast säga, att jag för min del tror, att ett lands ekonomiska liv utvecklar sig sundare och bättre och får en i längden fastare ryggrad, om icke från såväl näringsidkares som handelsintressenters sida oupphörligt vädjas till statens hjälp. Detta kan ju till slut urarta därhän, att alla anse sig berättigade till statsunderstöd, för att en näring eller en handelsverksamhet skall kunna bedrivas. I den delen går jag med på den reservation, som är avgiven vid denna punkt, och till vilken jag även ber att för min del få yrka bifall.

Vad som egentligen föranledde mig att begära ordet, var ett yttrande, som här fälldes av en ärad representant på Älvsborgsbänken, en medlem av statsutskottet. Jag har nu några år tillhört denna kammare, och jag får säga, att man på senare tid närapå förletts till den uppfattningen, att det här skulle vara slut på diskussion om fackföreningarna och deras ställning till arbetsintensiteten. Jag tänkte här nästan till den ärade talare, som fällde detta yttrande om, att fackföreningarna visserligen sökt höja arbetarnas ställning, men att de bidragit till, att priserna stegrats och produktionen minskats, säga, att den tankegången icke längre är riktigt up to date. Man ser ju endast mera sällan dylika påståenden framkomma i den allmänna diskussionen ifrån dem, som vilja vända sig emot fackföreningarna; det tycks icke längre finnas någon mark för detta, och jag skulle nästan vilja litet vänskapligt varna den ärade talaren för att hemfalla till en dylik uppfattning, som han gav uttryck åt. Nu tror jag, att kammaren skall hålla mig räkning för, om jag med hänsyn till den långa föredragningslista, som vi här i dag ha att genomgå, icke tar alltför mycket åt mig av denna invit till att riva upp en diskussion, som icke kan leda till något positivt resultat i första hand och som vidare står ganska mycket vid sidan om den föreliggande frågan. Jag har emellertid icke velat, att det av mig nu åsyftade yttrandet skall stå oemot-ägt i dagens protokoll, utan jag har redan nu vid »första rättegångstillfället» velat bestrida och protestera emot detsamma. Är det så, att den ärade talaren vill vid ett annat lägligare tillfälle, när vi ha bättre om tid än nu, och i ett annat lämpligare sammanhang få fram en dylik diskussion, skall jag mycket gärna stå till tjänst.

Herr *Månsson*: Herr talman! Från flera håll, från herr *Nilson* i Örebro och delvis även från herr *Nilsson* i Kabbarp,

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

herrar Röing och Adelswärd har det framhållits, att dessa handelskammrar, för vilka här krävas anslag och understöd, anses komma att spela en stor roll för utvecklingen av vart näringsliv, och herr Nilson i Örebro har ytterligare pointerat den självklara saken, att näringarna äro ju samhällets ryggrad. Något annat har jag aldrig påstått, men vad jag alltid, sedan jag kom in i denna kammare, har hävdadt, är, att det första, som man kan begära av en näring, är, att den skall nära sig själv, och det är ju ändå bra litet begärt. Sedan begär man i vanliga fall ytterligare, att näringarna skola kunna nära även andra, men när man har kommit från vissa håll och talar om näringar, kan man i de flesta fall ändra den första bokstaven och i stället för näring säga tärning. Ty det första man berör, när det talas om näringar, eller vad som då alltid ligger på lur, är frågan om understöd i form av ett anslag, ändring av en tulltaxeparagraf eller något annat i den stilen, alltid gäller det att komma åt fördelar, naturligtvis på andras bekostnad.

Jag tvivlar nu icke på, att anslaget kommer att gå igenom, men en tröst skulle det ändå vara, om det verkligen kunde förhålla sig så, som här sagts av herrar Nilson i Örebro och Sommelius, att dessa medel skola användas för att anskaffa förstklassiga krafter i handels tjänst. Men jag känner mig övertygad om, att denna institution, liksom så många andra officiella och halvofficiella ämbetsverk, kommer att till stor del fyllas med folk, om vilka man vid anställandet förmodar, att sedan deras faders privilegierade ställning gett dem förhandsrätt till dessa platser, kommer nog Gud att förlåna dem det förstånd, som behöves för att sköta platserna i fråga. Jag känner mig övertygad, att så kommer det att gå i många, många fall. Jag tror, att man skulle bliva mera angelägen om att där ha duktigt folk, om dessa handelskammare icke hade understöd. Jag frågar mig nämligen: varför ha Englands handelskammrar och deras ledning med en mun och en hand avvisat tanken på att mottaga understöd? Jo, svaret blir från herr Adelswärd: England har ett bättre utvecklat näringsliv, än vad vi ha. Motfrågan kan då bli: när kan man vänta, att vårt näringsliv skall, med den kurs, som vi nu segla, bliva så utvecklat, att man kan förklara, att det står på egna ben? Här är icke platsen att upptaga en handelspolitisk eller näringspolitisk diskussion, och jag skall icke heller göra det. Men jag vill erinra herrarna om, att de näringar, som giva de allra största utdelningarna på aktierna, dessa skrika värst om, att de icke kunna stå på egna ben, utan allt fortfarande behöva understöd. Det riktiga svaret blir väl det, att i England följes en kurs och här en annan. Där råder den uppfattningen, som en gång var gällande här i Sverige, att köpmannen, mannen med världsöversikten, med kunskap i sitt fack och med medel till sitt förfogande, skall vara en samhällets mera stor slagne och vidhjärtade tjänare, än de andra, som ha mindre medel till förfogande. Det är den synpunkt, som där råder. Här åter är synpunkten en annan, nämligen den, att om man får något, så tittar man sig om efter möjligheten att få något mera. Där gäller det att vara

samhällets byggmästare och tjänare, här gäller det att kunna mjölka samhällskon så länge den har något att giva.

Herr Sommelius förmenade, att även om vi nu av hushållnings-sällskap., lantbruksstyrelse och handelskamrar o. s. v. slå ett nät omkring regeringen, kommer det i alla fall att finnas maskor i nätet, så att småfolkets små behov och små önskningar kunna kila sig mellan maskorna och stolparna in till regeringen och där göra sig gällande. Men, herr Sommelius, jag misstänker dock, att hålla vi länge på att binda nätet, såsom vi gjort nu år efter år här i riksdagen, så komma vi därhän, att det icke längre är något nät, utan en fullständig väv, en fast vägg, som helt och hållet utestänger folket från regeringen och från inflytande på lagstiftning och förvaltning.

Jag vill blott säga, att detta kan icke gå i längden. Skall det här komma att begäras understöd av Per och Pål, då måste i alla fall arbetarklassen och småbönderna också rycka upp. Jag hörde i dag av en medlem av kammaren, hurusom i ett av våra län några rika bönder billat en förening för gemensamt anskaffande av billiga gödningsämnen. Vad var nu det första, som denna förening gjorde? Skaffade den sig billiga gödningsämnen? Nej, den gick in till hushållningssällskapet och begärde understöd — detta var det första den gjorde. Detta är så betecknande och typiskt för hela andan och hela systemet. Men skall detta hålla på, då måste vi andra också anmäla oss: då måste vi begära understöd till arbetarnas organisationer och till de organisationer, som småbönderna tilläventyrs kunna ha. Antingen skola vi tillsammans, skuldra vid skuldra och hand i hand, bidra till samhällets uppbyggande och förkovran, till utvecklingen av vårt stora gemensamma hem, eller få vi väl hjälpas åt allesammans att slösa bort vad vi ha; ju förr kommer skrällen, då vi måste börja arbeta var och en för sig. Det systemet är alldeles ohållbart, att några privilegierade skola ha understöd och att de andra skola bekosta detta.

Jag förstår mycket väl herr finansministerns varma intresse för denna sak. Han är ju den protektionistiskt sinnade borgarklassens okrönte kung här i landet, och ingen kan mer än jag äna ett varmt erkännande åt det osparade nit och den verkliga skicklighet, varmed han för denna klass' talan. Jag förstår mycket väl, att han i dag är angelägen om att få denna tillbyggnad på ett system, vars varme anhängare och förnämste förespråkare han är. Men vi andra, som ha en annan uppfattning och som mena, att den protektionistiska läran innebär en villfarelse, och att dess väg går åt galet håll, vi säga oss, att det en gång måste bli stopp och att en gång en finansminister kommer i den situationen, att hans framställningar av detta slag måste bli avslagna.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Endast några få ord. Jag tror icke, att vi här böra lägga alltför snäva synpunkter på det föreliggande spörsmålet. Man kan ju göra anmärkningar mot handelskamrarna och särskilt kanske mot deras sätt att lämna ensidiga uppgifter. Det är möjligt, att det är

Ang. auktoriserade handelskamrarna.
(Forts.)

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

mycket, som härutinnan bör rättas och ändras. I det avseendet vill jag på det livligaste instämma i den tankegång, som herr Nilsson i Kabbarp här gjorde gällande, eller att man bör göra dessa institutioner mera demokratiska och deras sammansättning mera lagd så, att de verkligen bliva till nytta och gagn för landet i stort. Vi borde väl ändå alla vara överens om att med alla lämpliga medel uppmuntra våra näringar, såväl jordbruket som industrien och handeln. Det är på dessa, som hela vårt lands välfärd vilar, och om man försummar dem och icke i rätt tid genom lagstiftning och uppmuntran ser till, att de gå en sund och god utveckling tillmötes, är det alldeles givet, att detta straffar sig självt, och ingen kan därpå bliva mera lidande än arbetarna och deras intresse, som här gjort sig till så varma förespråkare för avslagsyrkandet.

Man har dock, enligt mitt förmenande, icke rätt, då man försöker att misstänkliggöra denna institution. Jag anser för min del, att då här inte framställts några direkta krav på, att man skall få en annan institution, som kunde tillgodose de önskemål, som dessa handelskamrar nu arbeta för, så länge man icke har något bättre att bjuda på, får man väl ändå försöka att göra det bästa möjliga av vad som finnes. Det är alldeles nödvändigt, att organ finnes, som utgör en förbindelselänk mellan våra näringar samt Kungl. Maj:t och ämbetsverken. Man har då någon man kan vända sig till för att få uppgifter, och därigenom kan den sakkunskap, som de olika handelskamrarna besitta, på ett eller annat sätt komma till uttryck. Jag menar, att vad handeln och näringarna beträffar, finnes det icke något bättre och lämpligare än just dessa handelskamrar. Såvitt emellertid framgått av denna diskussion, har man icke krävt, att dessa handelskamrar skulle upplösas, men man har det mot dem, att de nu skulle bli statsunderstödda. Jag tror likväl, att man härutinnan slagit in på fel väg. Min övertygelse är, att om staten direkt försöker att taga hand om dem och giva medel till avlönande av de män, som äro lämpliga och kompetenta att där sitta och utarbета dessa utlåtanden, i samma mån får också staten utöva en kontrollerande verksamhet i fråga om dessa handelskammare. Särskilt vad oss lantmän vidkommer, vill jag framhålla, att vi i ett sådant fall som detta böra vara angelägna om denna institutions utveckling, i all synnerhet med tanke på, att i vår tid ett modernt lantbruk kräver kanske lika mycken affärssynpunkt som många andra näringar.

Utgående från dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Kristianstad: Den siste ärade talaren yttrade i sitt anförande bland annat, att man icke hade rätt att misstänkliggöra dessa handelskamrars verksamhet. Jag vill emellertid för min del säga ifrån, att om man i denna sak hyser en annan mening än utskottets majoritet och om man har saklig motivering för denna sin

ståndpunkt, kan detta naturligtvis icke jämföras med ett försök att på något sätt misstänkliggöra dessa handelskamrars verksamhet. Om man t. ex. genom att följa denna deras verksamhet kommit till den uppfattningen, att deras arbete icke gagnar näringslivet ur den synpunkt, som en stor del av landets medborgare betrakta detsamma, är det ju uppenbart, att man icke direkt kan ställa sig på den linjen, att man blott och bart därför, att framställning gång på gång göres, nu bör bevilja vad som här begäres.

Ang. auktoriserade handelskamrars.
(Forts.)

Det har under debatten från ett flertal håll framförts bland annat den synpunkten, att staten har begagnat sig av dessa handelskamrars arbete och att staten fördenskull bör ersätta det arbete, som de sålunda utföra. Om man emellertid närmare studerar, huru förhåller sig, skall man finna, att det från början egentligen tillgick på det sättet, att näringslivets representanter ansågo, att staten på en eller annan punkt vidtagit åtgärder, som de ur sina egna intressesynpunkter funno vara på ett eller annat sätt skadliga. De ha då sammanslutit sig och bildat handelskammare samt kommit överens om att, till en början oåtsporda, inkomma med utlåtanden i dylika frågor. Sedermera har det så småningom utbildat sig en praxis, att handelskamrarna gjort anspråk på att bli hörda i de och de frågorna, och till sist har det blivit så, att den omständigheten, att de i början blivit hörda på egen begäran, nu åberopas såsom ett skäl för, att staten skall giva dem ersättning för det arbete, de sålunda utföra för statens skull. Det är icke nödvändigt att här draga fram några särskilda frågor eller framhålla vissa detaljer. Man kan dock icke underlåta att påpeka, att åtminstone i tvenne för staten högst betydelsefulla näringsfrågor har den energi, som dessa handelskamrar utvecklade, varit av en för staten och den stora allmänheten allt annat än gagnande art.

Jag begärde egentligen ordet för att här framföra en synpunkt, som icke förut under debatten om denna sak här kommit på tal. Då för åtskilliga år sedan dessa handelskamrar började att för sin verksamhet begära de olika stadssamhällenas understöd, rådde i en mängd städer en mycket stark opposition mot att bevilja anslag för detta ändamål, och denna opposition utgick från den synpunkten, att dessa institutioners verksamhet icke kunde anses vara av sådant slag, att frågan vore en kommunal angelägenhet. Denna uppfattning delades av åtminstone en länsstyrelse, vilken upphävde ett beslut om beviljande av anslag för detta ändamål.

Bland de motiv, som under de senaste åren starkast gjorts gällande för ett bifall till framställningen om anslag till handelskamrarna, har åtminstone i ett flertal städer anförts, att vi snart stå vid den tidpunkten, då staten auktoriserar dessa handelskamrar, och man har ansett, att därav skulle med naturnödvändighet följa, att, sedan staten sålunda erkänt dem såsom organ, kommunerna, utan att begå något emot kommunalförfatningen stridande, kunde bevilja anslag till desamma, och att då anhängarna av en sådan uppfattning kunde med större styrka göra gällande, att från kommunernas sida borde till dessa handelskamrar lämnas så stora bidrag som möjligt.

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Jag är rent principiellt övertygad om, att, huru än från ett flertal håll framföras motiv och förhoppningar om, att framtiden skall visa, att en sådan ställning till handelskamrarna, som statsutskottet här påyrkat, skall bliva gagnelig för staten, så likväl icke skall bliva fallet. Jag kan vara med om, att detta kan bliva av betydelse exempelvis för enskildas egna intressesynpunkter på det område, som det här gäller, men icke att staten som sådan och betraktad i sin helhet får någon särskild glädje av, att man genom auktorisation och statsunderstöd skapar nya organ, som på en mängd områden, där samhället måste ingripa, skulle, såsom herr Månsson här sade, resa en obetvinglig mur, över vilken man till sist icke kan komma. Ur den synpunkten är jag icke övertygad om, att någon fördel härav är att vänta i framtiden.

På dessa efter mitt förmenande rent sakliga grunder och icke till följd av någon misstänksamhetslust är det, som jag i denna fråga yrkar avslag å utskottets hemställan och bifall till den av reservanterna gjorda framställningen.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Jag vill endast, herr talman, till protokollet ha antecknat ett uttalande i anledning av vad min ärade länskamrat här sade i sitt senaste anförande, då han yttrade, att han icke fann det vara något att förvåna sig över, att jag och åtskilliga andra, som äro ledamöter i någon handelskammare, här yrka bifall till utskottets hemställan. I detta hans yttrande låg givetvis den insinuationen, att det icke var på sakliga grunder, utan därför att vi tillhörde en handelskammare, som vi här yrkade bifall till utskottets hemställan. Jag ber för min del att få till protokollet uttala en bestämd gensaga emot, att en sådan uppfattning här skall få göra sig gällande, och jag vill förklara, att jag vid prövningen av detta ärende liksom vid prövningen av alla övriga ärenden, som jag har att taga befattning med, endast tar hänsyn till vad jag efter moget övervägande finner vara för statslivets sunda behov och utveckling gagneligt, oberoende av, huruvida jag i någon ringa mån skulle kunna ha personlig glädje därav — någon ekonomisk fördel kan jag ju icke ha av, att det anslag beviljas, varom här är fråga.

Jag skulle dessutom endast vilja till herr Månsson säga det, att handelskamarinstitutionen är ingalunda någon näring i och för sig. Handelskamrarna äro endast organ, som skola tillgodose ett allmänt intresse inom näringslivet, och då den ärade talaren här sökte göra gällande den meningen, att handelskamarinstitutionen vore en påbyggnad till tullsystemet, tillåter jag mig erinra därom, att frihandelslandet England har ju handelskamrar. Nu kanske herr Månsson vill göra den invändningen, att handelskamrarna i England icke åtnjuta något statsunderstöd. I så fall vill jag då endast erinra om det sakförhållandet, att engelska parlamentets ledamöter till för blott ett par år sedan, vill jag minnas, icke uppburit något arvode i

denna sin egenskap. Men jag tror icke, att någon kan säga, att det engelska parlamentets sammansättning eller egenskap blivit sämre, därför att parlamentsledamöterna nu på senaste tid fått arvode, likaväl som jag är säker om, att herr Månsson icke vill göra gällande, att ledamöterna i den svenska riksdagen på den grund att de åtnjuta arvode skulle vara mindre kapabla att fullgöra de åligganden, som tillkomma dem såsom landets representeranter.

Ang. auktoriserade handelskammare.
(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förevarande hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Jag ber endast att få yttra ett par ord med anledning av vad min kamrat på Örebrobanken här nyss anförde. Jag tror, att han icke hade anledning att uttala de ord, som han här fällde, men då han nu i varje fall sagt dem, ber jag att för min del få betona, att jag aldrig utgått ifrån, att man med insinuationer skulle kunna tjäna en sak och att det alltså icke i mitt yttrande låg någon som helst insinuation i den riktning, som herr Nilson här ville göra gällande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels också på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 32 av utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten avgivna reservationen.

Voteringen utvisade 99 ja mot 93 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 33—39.

Vad utskottet i dessa punkter hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—44.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av kammaren.

Punkterna 45—47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 52—54.

Lades till handlingarna.

Punkterna 55—62.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

§ 6.

Herr statsrådet *Mörcke* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, angående tillstånd för vissa beställningshavare å staten för artilleriets fabriker och tygstater att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Nämnda proposition blev på begäran bordlagd.

§ 7.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av brand- och dyrkfria valv inom generalstabens ämbetshus blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Ang. användande av överskott å anslag till uppförande av vissa mässbyggnader.

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av uppkommet överskott å anslag till uppförande av mässbyggnader för underofficerare och manskap vid vissa trupperband m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition, nr 46, hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva,

a) att av förefintlig behållning å de av 1908—1911 års riksdagar för uppförande av mässbyggnader för underofficerare och manskap

vid vissa truppförband å extra stat anvisade medel finge till byggmästarfirman S. Johansson i Luleå utbetalas ett belopp av 5,700 kronor såsom ersättning för en del av firman åsamkad förlust vid uppförandet av dylik mässbyggnad vid Norrbottens regemente, samt

*Ang. anvä-
dande av över-
skott å anslag
till uppföran-
de av vissa
mässbygg-
nader.
(Forts.)*

b) att för täckande av uppkommen brist i de för uppförande av kasernetablissemang för Västerbottens regemente av 1904 års riksdag beviljade medel finge tagas i anspråk dels av behållningen å förenämnda av riksdagen för uppförande av mässbyggnader anvisade med ett belopp av 37,057 kronor 66 öre, dels ock av försäljningssumman för Skånska dragonregementets gamla kasernetablissemang i Ystad ett belopp av 17,532 kronor 46 öre.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Österberg, E. A. Nilson* i Örebro och *Jansson* i Falun, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts förslag om beredande av viss ersättning åt byggmästarefirman S. Johansson i Luleå icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen måtte medgiva att för täckande av — — — 17,532 kronor 46 öre.

Mom. a) föredrogs, varefter

Herr E. A. Nilson i Örebro anförde: Herr talman! Såsom närmare framgår av en reservation, som finnes fogad vid detta statsutskottsutlåtande, så har jag jämte två andra av utskottets ledamöter icke kunnat bifalla utskottets hemställan under mom. a). Det gäller där en ersättning till en byggmästarefirma Johansson i Luleå om ett belopp av 5,700 kronor, utgörande ersättning för en firman åsamkad förlust vid uppförande av en mässbyggnad vid Norrbottens regemente.

I allmänhet erbjuder det mycket stora svårigheter att vid träffandet av avtal för det allmännas räkning kunna tillämpa samma enkla förfarande, som den enskilde är i tillfälle att göra, och svårare ändå är det, om entreprenören av en eller annan anledning har gjort förlust på en entreprenad, att efteråt kunna lämna ersättning för denna förlust. Nu säges det i Kungl. Maj:ts proposition, att den förlust, varom här är fråga, har uppkommit genom en felskrivning. Ja, den ena gången kan en förlust uppkomma genom en felskrivning, en annan gång genom en felräkning och en annan gång genom något annat feltag. Det ena feltaget kan därvid väga lika tungt som det andra. Hur skall då riksdagen i dylika fall ställa sig? Det är den stora frågan.

Det är många entreprenörer, byggnadsentreprenörer icke minst, som talat med mig ganska bevekande rörande förluster, som de gjort vid husbyggnader åt staten, bevekande så till vida, att de hemställt, om jag icke skulle kunna göra något för att förmå staten att ersätta en del eller hela den förlust, som de åsamkat sig. Jag vet icke att någon av dessa entreprenörer icke haft skäl att

Ang. användande av överskott å ansly till uppförande av vissa mässbyggnader.

(Forts.)

andra, som grundat sig på feltag eller misstag av en eller annan art. Är det nu så, att riksdagen slår in på den vägen att bevilja förlorande entreprenörer ersättning, kan riksdagen vara övertygad om att det icke i framtiden kommer att saknas tillfällen, då riksdagen kommer att få taga ställning till sådana ersättningsanspråk.

Sådana här fragor hava ju också tidigare varit underställda riksdagens prövning, då jag icke kunnat finna, att i något fall denna kammare gått med på att bevilja sådana ersättningar. Väl vet jag, att i något fall sådan ersättning framgått ur gemensam omröstning, men i de flesta fall, jag varit i tillfälle att undersöka, har riksdagen även vid den gemensamma omröstningen hävdadt den uppfattningen, att ersättning av dylik anledning icke bör ifrågakomma.

Det är med hänsyn till vad sålunda tidigare ifrågakommit i riksdagen och icke minst med hänsyn till de konsekvenser, de överskådliga konsekvenser, vågar jag säga, som ett bifall till utskottets hemställan skulle medföra, som jag, herr talman, yrkar avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ärendet.

Häruti instämde herr *Thorsson*.

Vidare yttrade

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman! Den föregående ärade talaren hade icke något annat skäl att anföra gentemot ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition än ett hänvisande till de orimliga konsekvenser, som ett sådant bifall skulle medföra. Men i och med det att han säger detta, erkänner han att riksdagen förut bifallit, visserligen först efter gemensam votering, men dock bifallit liknande framställningar. Det visar, att konsekvenserna icke äro så farliga, då vi icke på många år haft en sådan framställning som denna. Denna framställning är, enligt min uppfattning, så tydlig, att det icke är något tvivelsmål om att här föreligger en felskrivning. Om man vill granska papperen, så ser man, att de andra entreprenörerna, som kommit in med förslag, hava satt denna mässbyggnad betydligt högre i pris än övriga byggnader av liknande beskaffenhet. Sålunda har för ifrågavarande byggnad, som byggmästarfirman Johansson begärt 45,000 kronor för, den byggmästare, som står näst efter honom, begärt 55,400 kronor.

För mässbyggnaden vid Norrbottens artilleriregemente hade Johansson begärt 44,500 kronor och näst lägsta anbudsgivaren 48,800 kronor, för mässbyggnaden vid Boden-Karlsborgs artilleriregemente hade Johansson begärt 45,500 kronor och näst lägsta anbudsgivare 49,600 kronor och för mässbyggnaden vid Bodens ingenjörkår hade Johansson begärt 45,500 kronor och näst lägste anbudsgivaren 49,600 kronor. I dessa fall utgöra näst lägste anbudsgivarens anbud någorlunda förklarliga förhöjningar utöver Johans-

sons anbud. Men beträffande den byggnad varom nu är fråga, understiger Johanssons anbud den närmaste entreprenörfirmans anbud med 10,400 kronor. Det är påtagligt att en misskrivning här ägt rum. Hårtill kommer, att redan innan kontraktet underskrivits — visserligen sedan han antagits som byggmästare men i alla fall innan kontraktet underskrivits — erinrade han om, att denna felskrivning skett och inskickade denna erinran till vederbörande. Jag vågar påstå, att vilken enskild arbetsgivare som helst, som varit med om att göra upp ett sådant förslag som detta, skulle, sedan han, innan kontraktet underskrivits, blivit underrättad om att en felskrivning skett i fråga om anbudet, ersatt åtminstone en del av den lidna förlusten. Jag kan icke finna någon anledning till att staten skulle handla mera hårdhänt i ett dylikt fall än en enskild arbetsgivare.

Nu är det så, att vi icke gått in på hans begäran att utfä hela det belopp, som skulle kommit att gälla, om icke denna felskrivning ägt rum, utan vi ha anställt jämförelser med vad han erhållit på de andra byggnader, på vilkas uppförande han inlämnat anbud. Med ledning härav har man gjort en viss procentberäkning och därvid kommit till det resultatet, att han borde tillerkännas en gottgörelse av 5,721 kronor, vilken summa sedan avrundats till 5,700 kronor.

Jag kan icke finna annat än att en sådan jämkning är rimlig, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag vill endast i anledning av vad den närmast föregående talaren yttrat säga, att ett bifall till utskottets hemställan efter hans argumentering skulle föranleda, att riksdagen i varje fall, då förlust uppstått, skulle känna sig förpliktad att giva ersättning för sådan förlust, som uppstått i anledning av ingånget avtal om entreprenad. Men som jag förut antytt, kan förlust uppkomma av olika anledningar, och det vill jag bestämt förklara, att skulle den av den ärade talaren hävdade principen bliva gällande, då är det så gott att stryka ett streck över hela innehållet i entreprenadförordningen, då kunna vi gott avskryva den först som sist och låta allt gå ungefär på lösa boliner.

Den ärade talaren anförde, att här var en skillnad av 10,400 kronor mellan vad denne entreprenör ville ha och det näst lägsta anbudet. Ja, det är sant, att det förhåller sig så i detta fall. Men beträffande ett annat fall var prisskillnaden 4,100 kronor. Är det sålunda den omständigheten, att prisskillnaden i det förra fallet är 3,600 kronor större än i det senast av mig omnämnda fallet, som skall vara avgörande för den ståndpunkt kammaren i denna fråga intagit, då kan jag icke finna annat än att detta gjort mina betänkligheter nästan ännu större än de förut varit.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för lantförvarsdepartementet, herr statsrådet Mörcke:

Andra kammarens protokoll 1916. Nr 38.

Ang. användande av överskott å anslag till uppförande av vissa massbyggnader.

(Forts.)

Ang. antändande av överskott å anslag till uppförande av vissa mässbyggnader.
(Forts.)

Jag kan mycket väl förstå reservanternas ställning i denna fråga, när det gäller att staten frivilligt skall avsäga sig en förmån. som staten har. Jag kan också förstå, vad den förste ärade talaren yttrade om de konsekvenser, som detta skulle medföra. Men skall man någonsin göra ett sådant undantag, så synes mig billigheten fordra det i detta fall. Här ser man klart, att mannen misstagit sig. Detta är alldeles givet, enär han för en dyrbarare mässbyggnad inlämnat ett anbud, som var lägre än det anbud, som han inlämnade för en mindre dyrbar sådan. Härav ser man tydligt, att han gjort sig skyldig till ett misstag. När han sedan gjort anmälan därom till vederbörande, så är det ju, såsom också herr Andersson framhållit, alldeles givet att under sådana omständigheter skulle en enskild firma ha gottgjort honom för hans förluster. Skall då staten handla hårdare än en enskild firma skulle ha gjort? Det kan knappast sägas vara rättvist.

Jag tycker, att ur billighetens synpunkt skulle det vara riktigt, om kammaren bifölle Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment samt vidare på avslag å nämnda hemställan och bifall i stället till det förslag, som innefattades i mom. a) av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr E. A. Nilson i Örebro, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det förslag, som innefattas i mom. a) av den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 73 ja, men 91 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit det förslag, som innefattades i mom. a) av den vid utlåtandet fogade reservationen.

Härpå föredrogs mom. b); och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Vidare föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en laboratoriebyggnad å Karlsborg;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående verkställande av vissa tillbyggnadsarbeten m. m. vid Karlskrona grenadjärregementets kasernetablissemang i Karlskrona;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande av vissa förskottsvis utgivna medel för anskaffande av flygmateriel m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 10.

Härefter föredrogs sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande m. m., dels Kungl. Maj:ts i punkten 28 under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister, dels ock sex i ämnet väckta motioner; och yttrade därvid

Ang. fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Hasselrot*: Herr talman, mina herrar! Med ringa glädje, om också icke alldeles med misströstan, har jag tagit del av detta utskottsbetänkande. Jag har för min del funnit de skäl utskottet anfört till stöd för sitt avslagsyrkande i viss mån vara dels mindrevärdiga, dels av tvivelaktig värde. Emellertid varslar det stora intresse, varmed utskottet uppenbarligen gått till sin uppgift, att utskottet lika väl som Kungl. Maj:t inser vikten av att frågan löses, och att frågan snart löses. Utskottet har ju nu slagit ihjäl detta förslag. Vad som en gång är dött kan jag icke återuppliva, och jag skall icke heller uppehålla kammaren med klagolåt. I ett par avseenden kan jag emellertid icke underlåta att komma med ett par erinringar mot vad utskottet anfört.

Utskottet har i sitt utlåtande till stadsägoområde hänfört det under stad lydande område, varöver stadsplan icke blivit utlagd, d. v. s. uppdelat stadsområdet i planlagt och icke planlagt område.

Såväl 1911 års som 1914 års förslag skilja mellan tomter å ena samt andra fastigheter i stad eller stadsägor å andra sidan och hänföra alltså till stadsägorna jämväl område, som planlagts, men icke indelats i tomter. Att uppdelas stadsområdet annorlunda än i förslagen skett eller efter de olika slagen av fastigheter, synes mig näppeligen kunna ske. Genom fastställande av stadsplan äger icke någon fastighetsbildning rum. Följden bleve — om man till tomtboken förlade all planlagd mark — den, att fastighet, som till en del beröres av planläggning, skulle delvis upptagas i tomtboken och till återstoden i stadsägoboken, eller, därest tomtbok icke, såsom för vissa städer

Ang. fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen.
(Forts.)

ifrågasatts, fördes, endast till en del, återfinnas i registerverket. Detta synes icke böra ifrågakomma såsom stridande mot begreppet fastighetsregister. I utskottets utlåtande anföres, att det synes böra medgivas, att i de städer, där särskild mättningsman (stadsingenjör) är anställd, denne betros med registerkartans upprättande, därest vederbörande stad så önskar, och han fyller vissa bestämda kompetensanspråk, samt att till äventyrs ett förordnande av länsstyrelsen bör meddelas, så att det bleve klart, att kompetensen hos vederbörande stadsingenjör förefanns. Nu föreskrives i § 4 av kommissionens förslag till förordning angående fastighetsregister för stad att Konungens befallningshavande till upprättande av registerkarta har att förordna en i ägomätning kunnig person, samt att, om stad inom tid, som utsättes av Konungens befallningshavande föreslagit viss person till förrättningsman, den föreslagne skall förordnas, så framt Konungens befallningshavande finner honom hava erforderlig skicklighet. Det förefaller, som om utskottets önskemål redan vore tillgodosett i det föreliggande förslaget. Enda skillnaden synes vara, att förslaget ej innehåller några detaljbestämmelser angående kompetensen. Och detta har skett av den anledningen, att kompetensen hos i stads tjänst för närvarande anställda mättningsmän är synnerligen växlande, och därför att man icke velat utestänga personer med mångårig erfarenhet allenast därför att de icke avlagt den eller den examen.

Vilka föreskrifter i 1914 års förslag, som givit utskottet anledning att tala om ett mer eller mindre markerat monopol för lantmäteristaten, har jag icke fullt förstått.

Uti en i ämnet väckt motion och i utskottets utlåtande förekommer åtskilligt, som pekar hän mot lantmätarnas utestängande från mättnings- och jorddelningsförrättningar i stad eller åtminstone mot meddelande av företrädesritt åt stadsingenjörerna till dylika förrättningar. Att uttryckligen från dessa göromål i vissa städer helt utestänga den tjänstemannakår, som speciellt utbildas för sådana göromål, och som enligt gällande lagstiftning ensam är behörig att verkställa åtskilliga av de förrättningar, varom här är fråga, synes rättvisligen icke böra ifrågakomma. Jag vill i detta hänseende påpeka, att städerna ingå i lantmäteridistriktsindelningen.

De befogenheter med avseende å stadsfastighetsregistret, som enligt 1914 års förslag tillkomma lantmäteristyrelsen, äro i jämförelse med vad i 1911 års förslag lades å samma styrelse, ej vittgående, och efter vad jag i lantmäteristyrelsen inbämtat, hade för det överinseende styrelsen skolat utöva över registreringen enligt 1914 års förslag, ökade arbetskrafter inom styrelsen ej erfordrats. Särskild kostnad i detta avseende hade alltså ej uppkommit för statsverket. Nu synes utskottet förorda, att tillsynen över registerarbetet anförtros åt något centralt ämbetsverk, förstärkt med ett par med städernas jord- och tomtförhållanden samt kommunalverksamheten över huvud förtrogna personer. Mot en sådan anordning synes mig intet vara att erinra. Något annat centralt verk än lantmäteristyrelsen lärer härvid icke böra ifrågakomma.

Jag har intet att erinra mot att huvudgrunderna angående

stadsfastighetsregistreringen i vidare mån än som skett upptagas i lag av åtminstone kommunal lags egenskap. Anledningen till mitt förfarande var att jag hämtade analogi från förordningen om jordregister. Jag vill nu lämna därhän om utskottets mening eller min är den riktiga. Jag har emellertid som sagt ingenting emot att saken ordnas i enlighet med vad utskottet sagt, men jag vill påpeka, att om allt för många detaljbestämmelser inryckas i en lag, detta i viss mån kan inverka på jordregistreringsarbetet. Ty det torde ligga i sakens natur, att åtskilliga av dessa detaljbestämmelser äro och måste vara sådana, att man måste ha möjlighet att någorlunda lätt och snabbt jämkna på desamma.

Utskottet har uttalat det önskemål, att alla bestämmelser om fastighetsbildningen i stad kunde sammanföras i en lag, omfattande jämväl stadsplanelagen och därmed sammanhängande viktigare delar av byggnadsstadgan för rikets städer. Den senares revision har som bekant påbörjats, och den förra är i flera hundra åren i behov av omarbetning. Skulle alla dessa lagstiftningsfrågor ovillkorligen lösas på en gång, synes det mig vara fara att åtskilliga år komma att förflyta, innan någondera blir löst. Härmed har jag ingalunda förnekat, att ett sammanförande i största möjliga utsträckning av ifrågavarande föreskrifter i en lag vore ur flera synpunkter önskvärd.

Beträffande kostnadsberäkningarna för Kungl. Maj:ts förslag hava åtskilliga anmärkningar blivit gjorda, och i en motion har anförts — efter uttalande av den mening, att erfarenheten från Stockholm och Göteborg ej kunde lämna erforderlig ledning vid kostnadsfrågans bedömande — att det vid närmare efterforskande visat sig, att Göteborg i verkligheten icke alls kunde åberopas såsom stöd för de uppgjorda beräkningarna, och åberopas härpå uppgifter, som andre stadsingenjören i Göteborg skulle hava lämnat. I anledning härav må meddelas, att Göteborg icke åberopats i fråga om registreringskostnaderna, att andre stadsingenjören i Göteborg i skrivelse den 16 februari 1916 vitsordat, att totalkostnaden för den provisoriska kartan över Göteborg — upprättad för övrigt i skalan 1: 2 000 — utgjorde c:a 1: 50 per hektar, samt att totalkostnaden för registerkartan i kommissionens beräkningar upptagits till 4 kronor 40 öre för hektar. Förfrågan har framställts hos fyrtioåtta i stads tjänst anställda mätningmän angående deras uppfattning om det beräknade beloppets tillräcklighet med hänsyn till förhållandena i de städer, där de äro anställda. Svar hava hittills ingått från 35 städer. För trettio har svarats, att det beräknade beloppet ansågs tillräckligt och i fjorton av dessa svar har meddelats, att kartan kunde åstadkommas för belopp, betydligt understigande det beräknade. Endast två stadsingenjörer — stadsingenjörerna i Karlskrona och Västerås — förklara en karta ej kunna åstadkommas för beräknade beloppet, därvid emellertid beträffande Karlskrona med hänsyn till svarskrivelsens avfattning tvekan råder om med yttrandet avses en karta av så anspråkslös beskaffenhet som förslaget kräver, samt med av-

Ang. fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen.

(Forts.)

*Ang. fastig-
hetsregister
för städer och
vissa andra
samhällen.
(Forts.)*

scende å Västerås uppenbarligen framgår, att uppgiften avser en fullständigare karta.

Vidare må nämnas, att uppgifter inforrats angående de kartor rörande städerna, som finnas förvarade i lantmäteristyrelsens och länslantmäterikontorens arkiv, och av dessa uppgifter ser man, att ett synnerligen rikhaltigt sådant material finnes. Jag tillåter mig i detta sammanhang åberopa en uppgift av byråchefen Eriksson i dennes utlåtande över 1911 års förslag, att över de allra flesta städer finnes, förutom en mängd skiftes- och rägångskartor, en å två och ända till fem å tio under olika tider av 1600-, 1700-, 1800- och 1900-talen upprättade värdefulla kartor med beskrivningar, oftast över städernas hela områden eller såväl stadsplan som därutom liggande mark.

Nu angivna förhållande torde visa, att då kommissionen antagit, att 20 % av städernas områden skulle behöva nymätas, man utgått från den högsta möjliga gräns i detta avseende. I själva verket torde de områden, för vilka karta saknas, eller vilka eljest behöva nymätas, uppgå till en långt mindre kvotdel av städernas areal.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att utskottets åsikt, att kostnaderna för nymätningar å en del orter skulle ställa sig betydligt högre än de beräknade, knappast kan vara med verkliga förhållandet överensstämmande.

Beträffande registreringskostnaden må påpekas, att denna kostnad av kommissionen beräknats till 2 kronor per enhet under den förutsättningen att registreringsarbetet betingade en ersättning av 2 kr. per timme. Här är det i stort sett fråga om renskrivningsarbete. Det torde vara ytterst sällan att sådant gottgöres med 2 kronor per timme. För icke fackligt biträde vid arbete med jordregistret — renskrivningshjälp — har arvode av Kungl. Maj:t bestämts till i regel 100 kr. i månaden. Beräknad kostnad efter 2 kronor i timme bör därför vara synnerligen väl tilltagen. Härtill kommer att det ej gärna är tänkbart, att varje enhet i genomsnitt skall kräva en timmes arbete. Särskilt beträffande tomterna bör ett flertal kunna medhinnas i timmen. Till belysande av frågan må anföras: Brännkyrka har 7.000 enheter. Ingen av dessa enheter utgör tomt. Brännkyrka skulle efter en registreringskostnad av 2 kr. per enhet i registrering kosta 14.000 kr. Vid Brännkyrkas införande i Stockholms stads fastighetsböcker ha verkställts synnerligen noggranna och tidsödande arbeten för fastigheternas säkra individualisering — ett arbete som mycket nära överensstämmer med det, varom nu är fråga; det har emellertid skett grundligare utredningar än i det förvarande förslaget kräves.

Parcelleringen i Brännkyrka är synnerligen långt driven. Här finnas ett flertal tät bebyggda områden, Liljeholmen, Gröndal, Aspudden, Midsommarkransen, Örby, Långbrodal, Fridhem, Södertörns villastad, Enskede, Årsta, Årstadal m. fl. Kommissionens antagande att parcelleringen å andra håll ej skulle i genomsnitt vara större synes därför väl grundat. Vid fastighetsböckernas för Brännkyrka uppläggande hava undersökningar gjorts i länets och lantmäteristy-

relsens arkiv, häradsrättens arkiv och på stadsingenjörskontoret, varjämte upplysningar och kartor infordrats från enskilda. Fastighetsförhållandena visade sig i åtskilliga avseenden synnerligen tilltrasslade, som naturligt var, då det var fråga om tätt bebyggda områden i närheten av en storstad. Arbetet har tagit en tid av 8 månader. Hela kostnaden har varit ej fullt 5,000 kr. Den tjänsteman, som upplagt böckerna, har åtnjutit ledighet från sin tjänst i övrigt under 6 mån. och för denna tid som arvode uppburit 3,000 kr. Vidare har han sysslat med arbetet under två månader, då han varit i tjänst. Lönen för denna tid utgör 1,000 kr. Till hjälp med renskrivning har utgivits ej fullt 1,000 kronor. Här har alltså kostnaden utgjort mer än 9,000 kr. mindre än ett mindre omfattande arbete enligt kommissionens beräkningar skulle betinga. Bevisar icke detta att rundliga belopp antagits i kommissionens beräkningar?

Det skulle glädja mig om jag nu i någon mån lyckats visa att Kungl. Maj:ts förslag icke varit byggt på så lösliga grunder, som man av utskottets förslag kunde ha anledning tro.

Jag började mitt anförande med att säga att utskottets betänkande icke berett mig någon glädje. Å andra sidan ber jag nu i stället få försäkra, att om den utredning, som riksdagen kommer att förorda, och varom jag så snart som möjligt skall gå i författning, kommer att medföra ett bättre resultat än som varit möjligt, därest det föreliggande förslaget antagits, detta förhållande skall bereda mig den största tillfredsställelse.

Herr Holmdahl: Herr talman, mina herrar! I min egen-skap av motionär i den här föreliggande frågan skall jag taga mig friheten göra några erinringar med anledning av vad herr statsrådet nu anført, och jag skall därvid huvudsakligen uppehålla mig vid kostnadsfrågan. Villigt skall jag erkänna, att fastighetsregisterkommissionen åstadkommit en betydande förenkling i kommitténs förslag och därigenom icke oväsentligt reducerat de av kommittén beräknade kostnaderna. Men trots denna reduktion uppgå dock de kostnader, som skulle drabba städerna för fastighetsregistrets uppläggande till icke mindre än 1,022,000 kronor, sålunda fördelade, att för nymätning beräknats 450,000 kronor, för upprättande av registerkartorna 372,000 kronor och för kopiering av äldre kartmaterial 200,000 kronor. För kostnadsfrågans bedömande är det av särskilt intresse att undersöka, hur kommissionen kommit till dessa siffror. Vad då först angår nymätningarna har man till grund för bedömande av kostnaderna lagt förhållandena i Brännkyrka. Vid upprättande av en provisorisk karta för nämnda samhälle visade det sig nämligen, att 20 % av området behövde nymätas. Kommissionen har därav dragit den slutsatsen, att detta procenttal skulle vara det normala för alla svenska städer beträffande nymätningar i och för registerkartornas upprättande. Man har beräknat kostnaderna per hektar till 12 kronor, och därigenom har man kommit till ett belopp av 450,000 kronor. Även ifråga om kostnaderna för re-

Ang. fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen.
(Forts.)

Ang. fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen.

(Forts.)

gisterkartans upprättande hava förhållandena i Brännkyrka fått vara normerande. Kostnaderna beräknas till 2 kronor per hektar och med städernas sammanlagda ägovälde 186,000 hektar gör detta 372,000 kronor. Vid beräkning av kostnaderna för registrets uppläggande har man tagit till utgångspunkt förhållandena i Stockholm. Man har nämligen beräknat, att på Stockholms areal — omkring 10,000 hektar — komma 13,500 fastigheter. Denna proportion har man lagt till grund vid beräkning av antalet registerenheter per ytenhet i samtliga Sveriges städer och därvid kommit upp till 250,000 registerenheter. Kostnaden har beräknats till 2 kr. per enhet.

Man måste ju erkänna, att detta sätt att beräkna är enkelt och bekvämt, men näppeligen kan man väl påstå, att det är tillfredsställande eller tillförlitligt, grundat som det är på förhållandena i Stockholm med omnejd och utan hänsyn tagen till hur förhållandena gestalta sig i varje särskilt samhälle. I synnerhet gäller detta kostnaderna för nymätning. Det är mycket möjligt, att det från Brännkyrka hämtade procenttalet — 20 % — kan passa in på ett eller annat samhälle. Men en närmare undersökning skall helt visst giva vid handen, att nymätning i betydligt större utsträckning kan komma i fråga än vad kommissionen beräknat. Jag kan i detta avseende åberopa erfarenheten från det samhälle, jag tillhör. Omedelbart efter det den kungl. propositionen framlämnats, hänvände jag mig till stadsingenjören i Karlskrona och anmodade honom att på grundval av kommissionens förslag uträkna, i vilken omfattning nymätning kunde erfordras, och till vilket belopp kostnaderna härför komme att uppgå. Det svar jag erhöll var mycket överraskande. Kostnaderna beräknades till icke mindre än 15,000 kronor, vilket belopp enligt stadsingenjörens upplysning komme att icke oväsentligt överskridas, försä vitt arbetet skulle utföras på den korta tid, som för registreringen blivit ifrågasatt, nämligen ett år. Då är att märka, att enligt kommissionens sätt att beräkna, kostnaderna för Karlskrona skulle uppgått till i runt tal 2,500 kronor — alltså en differens på icke mindre än 12,500 kronor. Jag vill icke säga, att detta fall är typiskt, men det visar dock, att det icke går an att vid kostnadsberäkningarnas uppgörande generalisera på sätt som kommissionen gjort.

Även ifråga om beräkningarna av kostnaderna för registrets uppläggande torde nog en närmare undersökning giva vid handen, att dessa icke äro så tillförlitliga. Vem garanterar, att den proportion, som valts för att beräkna registerenheterens antal i förhållande till ytenheten är riktig? Det är ingalunda uteslutet, att i mindre samhällen, där parcellering förekommit i stor utsträckning, registerenheterens antal är betydligt större än kommissionen beräknat. Vem skall i sådant fall betala den över-skjutande kostnaden, staten eller kommunen? Då det knappast är tänkbart, att riksdagen, sedan statsbidrag en gång blivit fixerat och använt, skall träda hjälpande emellan, återstår ingenting an-

nat än att kasta dessa kostnader på kommunerna, oavsett till vilka belopp de komma att springa upp.

Min medmotionär och jag ha i motionen hemställt om en mera utförlig och tillförlitlig utredning, än det kungl. förslaget innehåller. Jag anser, att vi för detta vårt yrkande ha det kraftigaste stöd i det omdöme kommissionen själv uttalat beträffande de av kommissionen verkställda beräkningarna. Kommissionen säger nämligen, att dessa beräkningar äro approximativa, och tillägger, att det är vanskligt att ens tillnärmelsevis kunna angiva, till vilka belopp kostnaderna komma att belöpa sig. I detta uttalande ligger, synes det mig, ett klart tillkännagivande, att kostnadsberäkningarna icke äro tillförlitliga. Det är väl ändå en rimlig begäran när nu det mesta av dessa kostnader skall läggas på statskommunerna, att undersökningen blir så fullständig, att kommunerna kunna *åtminstone tillnärmelsevis* beräkna, vad dessa kostnader komma att uppgå till. Men för att detta skall kunna ske fordras en undersökning icke blott ifråga om den areal, som städerna inneha, utan en undersökning jämväl beträffande omfattningen av de nymätningar, som kunna ifrågakomma, en undersökning angående det befintliga kartmaterialets beskaffenhet, en undersökning rörande antalet registerenheter per ytenhet och sist men icke minst en undersökning rörande den oreda i fråga om fastighetsförhållandena, som kan förekomma inom de olika samhällena. Först när en sådan allsidig undersökning föreligger, kan man något så när tillförlitligt beräkna vad kostnaderna komma att gå upp till.

Herr statsrådet har här återoppat uttalanden från ett antal stadsingenjörer, uttalanden, som skulle visa tillförlitligheten av de gjorda beräkningarna. Om det är meningen, att dessa uttalanden skola utgöra komplettering av den föregående utredningen, så måste man beklaga, att denna komplettering icke framkommit i ett tidigare skede. Emellertid tror jag mig kunna säga, att även om dessa uttalanden förelegat inför utskottet, hade näppeligen utskottets omdöme i kostnadsfrågan därav rubbats. Det är en erfarenhet, som vi nog litet var gjort, att svaret på en framställd fråga i mycket hög grad är beroende av, hur denna fråga framställles. Jag har haft tillfälle att taga del av den rundskrivelse, som föranlett de av stadsingenjörerna avgivna svaren, och jag får erkänna, att det icke förvånar mig, att stadsingenjörerna lämnat de svar, som de givit.

Då herr statsrådet här återoppat de inkomna svaren, må det väl icke anses ogrannlaga av mig, om jag återger något av den av mig förut omnämnda rundskrivelsens innehåll. I denna framhålles, att registerkartan ej har till uppgift att vara någon urkund för gränsernas rätta lägen å marken, utan endast att för registerföraren och även för utomstående åskådliggöra bilden av fastighetens läge å marken. Det framhålles vidare, att kartans absoluta likformighet med verkligheten ej är ett oeftergivligt villkor för dess uppgift samt att arbetet med kar-

Ang. fastig-
hetsregister
för städer och
vissa andra
sammhäl-
len.
(Forts.)

tans upprättande huvudsakligen blir uppkonstrueringsarbete å ritrummet.

Som man finner, har kartans betydelse och arbetet med dess upprättande i hög grad bagatelliserats. Men detta är dock kanske av mindre vikt. Mera betydelsefullt är det, att brevskrivaren i likhet med kommissionen utgått ifrån att det område, som skulle behöva nymätas, skulle uppgå till 20 %, och med denna utgångspunkt har framställts frågan, om icke ett belopp av 4,40 per hektar kan anses som skäligen ersättning för kartans upprättande.

Om brevskrivaren hade velat ha en mera exakt uppgift på kostnaderna, så hade frågeställningen varit en annan. Då hade man begärt upplysning om, i vilken omfattning nymätning erfordrades i varje samhälle, och man hade begärt utredning angående kartmaterialets beskaffenhet, ty även här på bero i väsentlig mån kostnaderna. Hade frågan framställts så, så är det mycket troligt, att svaren kommit att gå i helt annan riktning. Men detta hade kräft en undersökning och en ganska grundlig undersökning, och brevskrivaren hade då icke kunnat påräkna att, som i skrivelsen begärts, få omgående svar.

Herr statsrådet har gjort en erinran med anledning av ett uttalande, som jag och min medmotionär åberopat i vår motion, nämligen ett muntligt uttalande av andre stadsingenjören i Göteborg. Sedermera har samme stadsingenjör skriftligen bekräftat detta uttalande, och jag skall be att här få föredraga vad han anfört. Han säger i skrivelsen: »För närvarande pågår här arbete med uppläggande av ett register över i stadens ägo varande fastigheter. Detta register är avsett att anordnas på ungefärligen samma sätt som kommissionen föreslagit. Såvitt nu kan bedömas, ligga kostnaderna för registreringen närmare 3 än 2 kronor per registerenhet.»

Jag skall nu här inflika vad vi sagt i vår motion: »Enligt vad andre stadsingenjören på begäran meddelat, ligga emellertid de egentliga registreringskostnaderna per registerenhet, såvitt nu kan bedömas, närmare tre än två kronor, det enhetspris från vilket kommissionen utgått.» Vad vi i motionen anfört, översensstämmer alltså så gott som ordagrant med stadsingenjörens skriftliga uttalande.

Vidare säger stadsingenjören: »För ett par år sedan lät Göteborg upprätta en provisorisk översiktskarta över stadsområdet i skala 1:2,000 (ej 1:4,000, som uppgives sid. 39 i Kungl. Maj:ts proposition nr 6). *Totalkostnaden* för denna karta utgör cirka 1,50 kronor per hektar. Denna jämförelsevis låga kostnad, som beror på lokala, gynnsamma omständigheter, torde ej kunna utgöra norm för andra städer, utan troligen kommer enbart *mätningkostnaden* för liknande kartor att i regel uppgå till högre belopp.»

Motsvarande uttalande i motionen är av följande lydelse: »Icke heller den uppgivna mätningkostnaden av omkring 1,50 kronor per hektar kan av andre stadsingenjören vitsordas, utan

har han förklarar, att en för ändamålet tjänlig karta i regel betingar högre pris.» I sak äro ju dessa båda uttalanden lika, ehuru jag gärna medger, att vi kunnat tydligare uttrycka oss i vår motion.

Jag skall icke här ingå i vidare bemötande av vad statsrådet anfört ifråga om detaljerna i utskottets betänkande. Jag är övertygad om att, då den av utskottet ifrågasatta utredningen kommer till stånd, det skall visa sig, att den uppfattning, som utskottet haft i dessa detaljfrågor, varit den riktiga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Christiernson: Till vad den föregående talaren yttrat skall jag be att få lägga några få ord.

Det förekommer icke ofta i riksdagen, när det gäller en sådan fråga som denna, att man finner, att utskottet enhälligt avstyrkt en kungl. proposition. Att så emellertid nu skett, är enbart glädjande, ty det visar sanningen i det gamla ordspråket, att »krukan går så länge till brunnen, tills den slutligen spricker».

För deras skull, som något intresserat sig för denna fråga, får man beklaga, att en god sak från början har så snedvridits som frågan om fastighetsregisters förande i stad. Jag vill erinra om att den första kommitténs betänkande sakligt sett kan sägas vara fullständigt nedgjort. Sedan har ju förslaget upptagits till revision, och därvid gjordes ganska stora ändringar av de kommittéerade. Men man kunde icke frigöra sig från det direktiv, som den första kommittén hade anvisat, och därför kom man i viss mån till samma olyckliga resultat, som den första kommittén hade uppnått.

Jag vill till herr statsrådet framhålla just detta. Herr statsrådet vet ju kanske ännu bättre än jag betydelsen av orden att sätta en sak i »staka händer». För min del vill jag säga, att denna fråga kommit i fullständigt felaktiga händer, och att den första förutsättningen för att vi här skola få ett förslag, som man över huvud kan diskutera, det är, att den fortsatta, nödiga utredningen av denna fråga anförtrös åt personer, som icke äro intresserade på det sätt i saken, som de varit, vilka hittills drivit denna sak.

Jag hoppas och tror, att vi icke skola få den här saken tillbaka i det — jag skulle vilja säga — nästan skandalösa skick, som hittills utmärkt densamma och särskilt innan den inkommit till riksdagen. Jag endast beklagar, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet icke från början genomskådat hela saken och på ett tidigare stadium slagit dem på fingrarna, som nu av riksdagen blivit så eftertryckligt slagna på fingrarna. Jag hoppas också, att denna händelse skall vara till lärdom för vissa ämbetsmannaintressen och visa, att det nog icke går för sig att göra med riksdagen hur som helst, utan att det är bättre att i tid taga skeden i vackra handen och icke söka driva ensidiga kärintressen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Ang. fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen.

(Forts.)

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,47 e. m. för att åter sammanträdde kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.